

revija za ustvarjalnost in inovativnost | 109 | 06 2009 | 4,80 eur

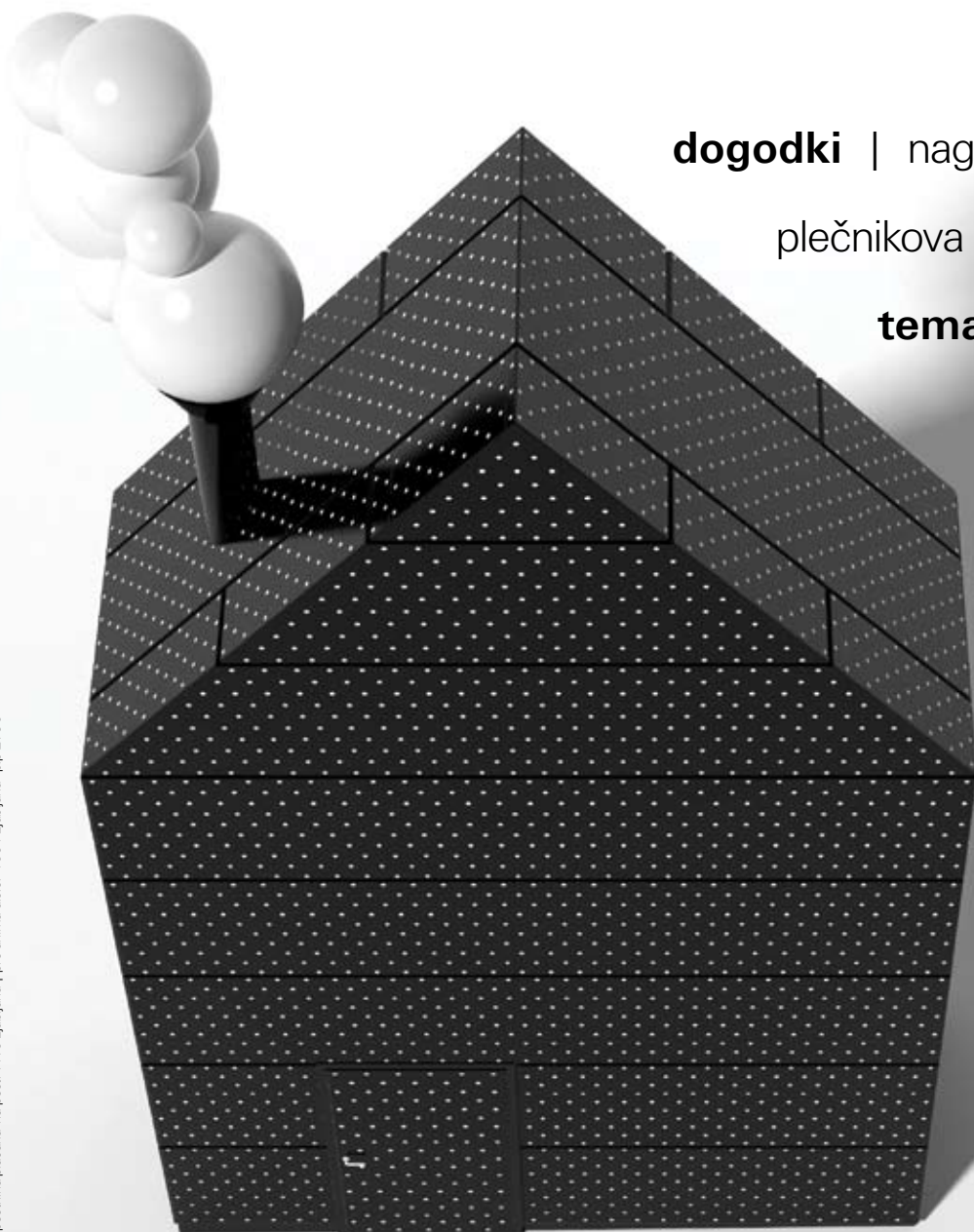
digitalni mediji

tisk

izdelki

objekti

prostor

dogodki | nagrade mies van den rohe 2009 |

plečnikova odličja 2009 | viennafair 2009

tema številke | spreminjanje je pogoj

življenja | s kakovostjo nad krizo |

smet / svet: smetišče / svetišče

| **ustvarjalnost digitalne**

dobe | son:DA | **okolju**

prijazno | sonarav-

ne malezijske stolpnice |

usnuli velikan | **projekti**

| nika zupanc je osvajala

milano | moda, ki obuja tradicijo

| **programi** | ecodesigner

tema številke:

ustvarjalnost v obdobju krize

PRO ANIMA d.o.o. 1001 LJUBLJANA p.p. 2736

Poštnina plačana na pošti 1110 Ljubljana

Ambulance station Fire station Cathedral Cemetery
Consulate Embassy Church Community centre Law court
Monastery Retreat Mosque Parliamentary building Prison
Police station Synagogue Temple Town hall Cinema Concert
hall Gallery Library Museum Performance Space Theatre
Aquarium Exhibition centre Showroom Visitor centre
Zoo Aviary Community Health centre Doctors surgery
Dentists surgery Hospital Nursing home Hotel Spa Theme
park Conversion Private house Chateaux Castle Private
housing Public housing Mixed complex Nursery school
Primary school Secondary school Special needs facility
University college building Public Garden Private Garden
Public completed masterplan Park Water-related building
Wood forest building Creative re-use adaptation Public
space Urban design Regenerated city quarter University
college campus Town centre revitalisation Call centre
Factory Power station Pumping station Recycling centres
Refuse/sewage treatment centre Warehouse Distribution
Agricultural Winery Nursery Landscape Infrastructure
Residential Commercial Cultural Experimental Office
Casino Healthcare Bar Restaurant Culture Civic Retail Tower

Which did you build this year?

Tell the world this November.

Enter the WAF awards - entries now open!

Visit www.worldarchitecturefestival.com/ad1
to find your global platform - quote PASLOV

International Media Partner:

ARCHITECTURAL
RECORD

slep je, kdor se s petjem ukvarja

Skoraj 200 let je od tega, odkar je naš največji pesnik, čigar smrt vsako leto prešerno praznujemo, tako le zapisal »Slep je, kdor se s petjem ukvarja. Kranjec moj mu osle kaže; pevcu vedno sreča laže, on živi, umrje brez d'narja ...«.

Že naš veliki pesnik je grenko občutil finančne stiske Slovenca, predanega ustvarjanju. Njegova vedno prazna malha je rodila te preroške stihe. Pravijo, da gre razvoj vedno naprej. Pa poglejmo, kam je nas – ustvarjalce pripeljal.

Imamo zbornico kulturnikov, ki je le prazna črka na papirju. Imamo Društvo oblikovalcev, ki hira in počasi zamira. Imamo Zbornico za arhitekturo in prostor, ki bi jo država na vsak način rada ukinila. Imamo cenike, ki jih nihče ne upošteva. Imamo avtorske pravice, ki jih nihče ne spoštuje. Imamo celo državne odredbe, ki se iz obojega z navodili, ki jih dajejo svojim podizvajalcem, norčujejo. Imamo obupno visoke prispevke in skoraj nič olajšav pri svojem delu. In sedaj imamo še neplačevanje računov, gospodarsko krizo in zastoj gospodarskih gibanj! Vse več ustvarjalcev tone v brezizhodne položaje, saj je dela zanje – še celo tistega mizerno plačanega – vse manj in manj. Država se ob tem ne pomakne niti za toliko, kot je črnega za nohtom! Ji je res popolnoma vseeno, da se vrste pred zavodom za zaposlovanje daljšajo? Res nihče ne pomisli, da bodo morali te daljšajoče se vrste plača-

ti drugi, že tako premočno obremenjeni s prispevki, ki še nadalje guliyo klopi svojih službic? Ali bomo konec koncev postali država, ki ima največ brezposelnih ustvarjalcev?

V tem obdobju krize vsi zagrizeno varčujemo. Pričakovali bi, da o čem podobnem razmisli tudi naša »velika mama«. Pa se nič kaj ne premakne s svojega udobnega sedeža, da bi pomedla kupe gnilega listja, ki se je pod njeno zajetno zadnjico nabralo v dolgih letih. Vseeno ji je, na primer, da občani vsak mesec plačujemo bankam tisoče in tisoče evrov provizij, ker svojih davščin niso sposobni deliti po notranjem ključu – govorim o plačah, pri katerih je treba na deset različnih računov nakazovati sredstva za prispevke. Se kdaj povpraša, koliko denarja se tako mesečno prelije na račune bank, ki so večinoma v tuji lasti in brez velikih interesov, da bi vladale v malo in brezperspektivno Slovenijo? Koliko bi to mesečno nanesele svežega denarja, ki bi vsaj nekoliko poživil izmučeno gospodarstvo?

In kdo kdaj povpraša, ali bodo tisti, ki so zahtevali razpise referendumov, plačanih iz denarja davkoplačevalcev, ta denar tudi vrnili, če so se medtem sami odločili, da se vrnejo na enak način poslovanja, kot je bil pred referendumom? Govorim seveda o trgovcih oziroma sindikalnih zastopnikih le-teh. Pa še nekaj drugih, podobnih primerov bi lahko navedla. Velike vsote denarja

so bile vržene v nič in so še naprej, a nihče za to ne odgovarja!

Od nas, ubogih ustvarjalcev, pa pričakujejo in zahtevajo, da delamo za mizerne honorarje, včasih žaljivo simbolične. Pred kratkim sem celo zasledila v neki ponudbi oblikovalskih cenikov ceno za oblikovanje letaka 15 evrov. Prav toliko so iste dni za šopek sočnih divjih špargljev zahtevali branjevci na tržnici. Dajmo torej na tehtnico: šopek špargljev, ki ne pokrijejo dna ponve, ter ustvarjalno in miselno delo, ki zahteva znanje, izkušnje in domišljijo. Za jokati se!

In prav tako: ko je treba plačati davke in prispevke – ali država popusti svojo trdo uzdo vsaj za trenutek? Ne. Zakon je zakon in rok rok! Davki se morajo plačati, prispevki tudi, vsi v roku in pravočasno, sicer so državne kazenske obresti vrtoglave! Mi pa moramo vnaprej plačevati vse davke in celo nesmisel, ki ga nikjer na svetu ne poznajo: akontacijo davka na dobiček! Slednji je nekaj podobnega, kot da bi v ponvi grel olje za ptiča, ki ga nisi niti ugledal in tudi ne veš, ali bo sploh priletel. Povsod po svetu se davek na dobiček plačuje takrat, ko je le-ta izračunan. Mi ne. Seveda tega vnaprej plačanega »davka na utvaro« ne dobimo obrestovanega, niti po najnižji stopnji ne, kaj šele po tisti, s katero država oglobi svoje dolžnike.

Razsipno mammo državo imamo, ki prav nič ne razmišlja o množici drobnih prihrankov tako, kot so

nekdanj mojstrsko obvladale vse naše varčne in nekoliko revne babice. In če se vrnem k ustvarjalcem – le kako bi v tako mačehovskih rokah in ob takih plačilih preživeli? Z nizkimi dohodki, kupom obveznost ter popolnim nerazumevanjem stroke in njenega položaja s strani politikov in države? Težko, zelo težko!

Zato se sprašujem: je naključje, da praznujemo smrt in ne rojstvo svojega največjega pesnika? Vse bolj se mi zdi, da ne. V položaju, ki sta ga ustvarjalcu spletli država in družba, je smrt srečen dogodek, odrešitev. In zato je pravilno, da jo praznujemo. Država ve, da je bilo ubogemu revnemu pesniku veliko lepše, ko se je na stroške drugih zleknil pod rušo. In zato tudi skrbi, da ne bi bile generacije ustvarjalcev za njim zapostavljene – treba jim je zagotoviti vsaj enake, če ne že boljše pogoje!

Morda bi na koncu tega grenkega razmišljanja zapisali še verze drugega, prav tako velikega in nerazumljenega slovenskega pesnika »Dokler še tlači te življenja reva, si uboga para, skratka prazen nič, vrline tvoje pa ves svet opeva, koj ko uradno si priznan mrlič. Dokler si živ, te komaj pes oblaja, a pred mrličem se pokloni vsak, zato le ena misel me obhaja: najlepše je živeti kot mrtvak!«. S tako mačehovskim odnosom države do našega dela bo to kmalu edina perspektiva vseh ustvarjalcev.

založnik
pro anima d.o.o.

odgovorna urednica
irena hlede

urednik spletnih strani
andrej perčič

uredniški odbor
blaž erzetič, domen fras, matevž granda,
vesna križnar, roman satošek

svet revije
davorin horvat, matjaž likeb, dr. vojko
pogačar, edvard sternač

stalni sodelavci
kaja antlejš, boris beja, blaž erzetič,
domen fras, matevž granda, mojca gor-
jan, katja keserič markovič, nataša ko-
všca, matic kos, matic leban, daniel
lovas, roman satošek, klemen trupej

celostna grafična podoba
andrej troha

naslovnica
arhitekturna inšalacija the doll house /
hiša za punčke, oblikovanje Nika Zupanc

lektoriranje
breda munda

tisk
tiskarna bograf

marketing in naročnine
pro anima d.o.o.
telefon: 01 52 00 720
faks: 01 52 00 728
trr: 02012-0011497181

naslov uredništva
pro anima d.o.o.
proletarska 4, p.p. 2736, 1001 ljubljana
e-pošta: info@proanima.si
www.klikonline.si, www.proanima.si

Revija klik je mesečnik, izhaja 1. v mesecu vsak
mesec razen januarja in avgusta.

Vse pravice so pridržane. Vso gradivo revije je v
lasti založnika. reproduciranje revije je dovoljeno
le s pisnim soglasjem založnika. Založnik ne od-
govarja za nobeno škodo, ki nastane na podlagi
nasvetov, tekstov, slik, oglasov ali katerega koli
drugega materiala objavljenega v reviji Klik. Mine-
nje uredništva se ne ujema vedno z mnenjem
avtorjev besedil, objavljenih v reviji.

Izdajanje revije sofinancirajo Javna agencija za
knjigo RS, Ministrstvo za šolstvo in šport RS
ter Javna agencija RS za raziskovalno dejav-
nost. Naklada 1500 izvodov.

issn 1408-7936

4 junij

3 uvodnik: slep je, kdor se s petjem ukvarja

novice, dogodki
6 evropski arhitekturni prvaki 2009

10 plečnikova odličja za leto 2009
14 g. in ga. google na skim-u
18 viennafair 2009

tema številke:
ustvarjalnost v obdobju krize
21 spreminjanje je pogoj življenja
22 s kakovostjo nad krizo

27 smet/svet: smetišče/svetišče

pogled v prihodnost
30 inteligentni energetski nebotičnik
okolju prijazno
32 sonaravne malezijske stolpnice
33 usnuli velikan
ustvarjalnost digitalne dobe - 25
34 son:DA
projekti
37 nika zupanc je osvajala milano

40 moda, ki obuja tradicijo
43 portugalska in romunija študijsko
48 desktop olympics

programi
50 ecodesigner
triki in nasveti
52 photoshop tnt: staranje fotografije
54 autocad tnt: parametrično risanje, 2. del
56 inventor tnt: planetno gonilo 4

Nagrada Mies van den Rohe je najvišje arhitekturno priznanje v Evropi. Zanj se vsako leto potegujejo številni projektanti iz vseh držav Evropske unije. V tem žlahtnem izboru so letos slavili Norvežani, za nagrade pa so se potegovali tudi številni slovenski arhitekturni studii.

Konec aprila podeljujejo svoja priznanja za arhitekturne dosežke na evropski ravni pod zaslomblo imena Mies van den Roheja, pa tudi slovenske dobitnike priznanj Plečnikovega sklada objavijo skoraj istočasno. Letos so podelili eno nagrado in dve medalji za arhitekturo ter po eno za publicistiko in diplomsko delo.

Trenutno krizo lahko vidimo tudi drugače - kot priložnost, da izboljšamo in spremenimo svoj odnos do okolja in materialnih dobrin ter si ustvarimo skromnejše in bolj harmonično življenje. Kako? Z manj izdelki, a tistimi bolj kakovostnimi - dosežki premišljenega in kakovostnega oblikovanja.

Aprila je bila v Mestni hiši na ogled razstava z naslovom Smet / svet : smetišče / svetišče, ki so jo pripravile članice Kulturno-ekološkega društva Smetumet. V društvu povezujejo področja umetnosti, ekologije, oblikovanja in igranja - ustvarjanja z različnimi materiali.

Energetska stolpnica Burj Al-Taqa, ki jo je nemški biro Gerber razvil posebej za podnebne razmere na bližnjem vzhodu, deluje z ničelno primarno energijo in ničelnimi izpusti CO₂. Z mnogimi izvirnimi rešitvami in zamislimi pa je ta projekt nedvomno ekološko revolucionarna stolpnica in zgled za nadaljnja iskanja.

Letošnji sejem pohištva in svetil v prestolnici oblikovanja Milanu je poleg mnogih tujih podjetij ter samostojnih oblikovalcev pod luči žarometov postavil tudi slovensko oblikovalko Niko Zupanc. V slavnem oblikovalskem epicentru Superstudio Piu se je tokrat prvič predstavila z lastnim razstavnim paviljonom.

Identiteto v kulturnem prostoru so iskali študentje od prvega do zaključnega letnika oddelka za oblikovanje tekstilij in oblačil Naravoslovnotehniške fakultete v Ljubljani. S predavateljicami in mentoricami so svoje raziskovanje predstavili na razstavi, ki so jo pripravili v stavbi na Snežniški 5.

Dandanes vsi govorimo o energijski učinkovitosti ter o skrbi za okolje, zato je prav presenetljivo, da vse do zdaj še ni bilo nobenega orodja, ki bi bilo za te potrebe že vgrajeno v parametrične arhitekturne programe, poljudno imenovane kar BIM. Nedavno predstavljeni Graphisoftov EcoDesigner je prvi zaoral ledino.

Zlata pokrovitelja revije:

www.klikonline.si

pomembni datumi v juniju

Natečaji, razpisi:

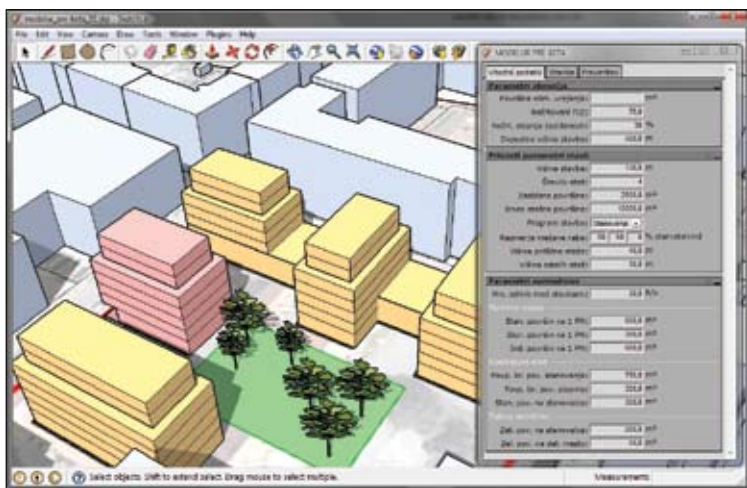
- **LG Design the Future;** Partnerski natečaj podjetij LG Mobile Phones, crowd-SPRING in Autodesk, s katerim želijo razpoznati prihodnost osebne mobilne komunikacije. Nagrade: 20.000, 10.000 in 5.000 ameriških dolarjev.
Rok za prijave: 7. junij 2009, www.crowdspring.com/LG
- **Greenpeace Design Awards 2009;** Zamišljene, da pomagajo dvigati osveščeno o okoljskih problematikah skozi ustvarjalnost in inovativnost. Letošnja naloga je oblikovanje posterja na temo »Bodi del akcije«.
Rok za prijave: 15. junij 2009, www.greenpeacedesignawards.org.au
- **London International Awards;** Natečaj del s področij oglaševanja, oblikovanja in novih medijev, ustvarjenih med 1. julijem 2008 in 31. julijem 2009. Letos je novost kategorija NEW, namenjena prepoznavanju zamisli in izvedb brez omejitev.
Rok za prijave: 19. junij 2009, www.liaawards.com
- **Top Talent Award;** Natečaj je namenjen mladim do 30 let, prijavna je 25 oziroma 50 EUR glede na državo prijavitelja, za vse, ki se na natečaj prijavljajo prvič, pa je celo brezplačna.
Rok za prijave: 30. junij 2009, www.europrix.org
- **Wolda '09;** Natečaj v kategoriji logotipov, omejen na tiste, oblikovane v letu 2008. Prijava prvega logotipa 88,80 EUR, naslednjega 36 EUR, za študente so prijavnine polovične. Vsak prijavitelj prejme letopis 2009 brezplačno.
Rok za prijave: 30. junij 2009, www.wolda.org
- **Red Dot Award: Design Concept 2009;** Natečaj za konceptne izdelke s področja industrijskega oblikovanja.
Rok za prijave: 15. julij 2009, www.wolda.org
- **Industrie Forum Design 2010;** začetek zbiranja prijav za izdelke industrijskega oblikovanja v 16 različnih kategorijah je bil 17. marca.
Rok za prijave: 15. september 2009, www.if-product-design-award.de

Seminarij, kongresi, sejmi:

- **Evropski forum energij prihodnosti;** 3-dnevna konferenca z razstavo preko 200 razstavljalcev, večernimi druženji s priložnostmi za mreženja ter vodenimi ogledi.
9. - 11. junij 2009, Bilbao, Španija, www.EuropeanFutureEnergyForum.com
- **37. kongres PDA / 1+1=3 Innovation by Design;** razprava in analiza nadaljnjih primerov »inovacije z oblikovanjem - Innovation by Design«
11. 06. 2009 – 13. 06. 2009 Stockholm, Švedska, www.pda-europe.com
- **Icsid Design Education Conference 2009;** poziv k oddaji prispevkov
22. november 2009, Singapur, Malezija; www.icsidcongress09.com
- **vienna design week – teden oblikovanja na Dunaju;**
1.- 11. oktober 2009, Dunaj, Avstrija; www.viennadesignweek.at

Razstave:

- **Milton Glaser: Risanje je mišljenje;** Oblikovalska razstava - avtor razstave je posebej za to priložnost oblikoval darilo za obiskovalce.
26. maj – 19. junij 2009, Galerija Vžigalica, Ljubljana
- **SCOPE, Basel;** Globalni sejem sodobne umetnosti.
8. junij – 14. junij 2009, Basel, Švica
- **Democratic Design: IKEA;** Prva pregledna razstava oblikovalskih eksponatov podjetja IKEA od leta 1979 dalje.
do 12. 7. 2009, Mednarodni muzej oblikovanja, München
- **Design Minded;** Četrti zaporedni dogodek skupnosti oblikovalsko razmišljajočih profesionalcev s področij oblikovanja in gradnje.
17. junij 2009, London, Velika Britanija, www.designminded.co.uk
- **Oblikovanje in arhitektura Marcela Breuerja;** Prva celovita razstava del, od pohištva do notranje opreme in arhitekturnih projektov.
17. april - 20. julij 2009, New York, ZDA

sketchup + modelur = parametrično urbanistično oblikovanje

Podjetje Urbs je pred nedavnim izdalo program Modelur, nov izdelek na našem tržišču, ki omogoča izredno hitro urbanistično oblikovanje. Program temelji na priljubljenemu 3D-modelirniku Google SketchUp in je do izida polne različice brezplačno na voljo sodelujočim v partnerskem programu Pre-beta.

Modelur je prostorski (3D) program za parametrično urbanistično oblikovanje, katerega bistvena prednost, v primerjavi z obstoječimi računalniškimi programi za oblikovanje prostora, je v njegovi specializiranosti za potrebe urbanističnega oblikovanja in načrtovanja, kar pri tem delu omogoča velike časovne prihranke. Program poleg orodij za parametrično oblikovanje stavb nudi tudi sprotno izračunavanje urbanističnih kazalcev in opozarjanje na prekrčitve nekaterih urbanističnih omejitev, kot so, na primer, nezadostni odmiki med stavbami. Zato njegova uporaba poleg hitrejšega oblikovanja omogoča tudi bistveno

zmanjšanje možnosti napak pri umeščanju stavb v prostor.

Trenutno je še v fazi razvoja in preiskovanja Pre-beta. Njen namen je sodelovanje z uporabniki ter izboljšava in nadgradnja programa na podlagi njihovega odziva. Razvojna ekipa Modelurja želi program v čim večji meri prilagoditi željam bodočih strank in ga tako narediti zanimivega širokega krogu končnih uporabnikov. Zato so vsi zainteresirani vabljeni, da ga brezplačno preizkusijo, sporočijo svoje izkušnje ter posredujejo svoje želje za njegov nadaljnji razvoj.

Modelur lahko prenesete s spletne strani www.modelur.com/prebeta, kjer se nahajajo tudi vsa navodila o uporabi programa. Za svoje delovanje potrebuje Google SketchUp, trenutno pa je na voljo le za operacijski sistem Windows, medtem ko bo različica Mac OS X izdana v kratkem. Podrobnejše informacije bodo redno objavljane na spletni strani www.modelur.com. J. V.

podeljena tretja potovalna šolnina riba norman foster

Potovalna štipendija, nagrada, ki jo Norman Foster v sodelovanju z angleškim kraljevim inštitutom arhitektov RIBA, letos že tretjič podeljuje obetavnim študentom, je tokrat šla v ženske roke in sicer k Armandi Rivera, študentki univerze Bio Bio v Čilu. Žirija je prepričala z delom "Starodavna mesta, starodavna sonaravnost", v kateri načrtuje dvoipolmesečno študijsko potovanje skozi Bolivijo, Peru, Malí, Turčijo, Iran, Indonezijo in Kitajsko. V njem se bo osredinila na starodavne kulture v državah v razvoju in preučevala strogo tradicije in učinkovito rabo naravnih virov energije, ki jo še pozna prebivalci teh krajev.

Razpis za štipendijo RIBA Norman Foster je namenjen študentom več kot 100 pooblaščenih šol RIBA širom sveta. Prijave so letos prispale iz devetih različnih držav. Žirija pod vodstvom Normana Fosterja se je tokrat odločila soglasno, saj je predlog študentke, da se je treba učinkovito uvajanje sodobnih sonaravnih rešitev učiti v preteklosti, navdušil prav vse. Nagradni sklad nagrade, ki je bila v začetku dvoletna, a je sedaj prešla na letno periodo, je 6.000 britanskih funtov, zaključki potovanja pa so vedno predstavljeni v poročilu v pisni, slikovni ali fotografski obliki, razstavljeni na razstavi ter stalno na vpogled v knjižnici RIBA. I. H.

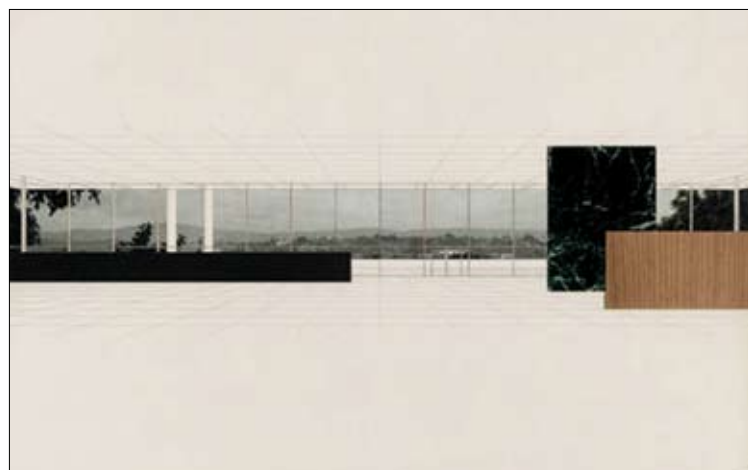
evropski arhitekturni prvaki 2009

Nagrada Mies van den Rohe je najvišje arhitekturno priznanje v Evropi. Zanj se vsako leto potegujejo številni projektanti iz vseh držav Evropske unije. V tem žlahtnem izboru so letos slavili Norvežani. Tudi Evropska skupnost podpira pomen te nagrade, ki poudarja vlogo arhitekture kot pospeševalca ustvarjalnosti in inovativnosti, ki neodvisno od meja odkriva kulturo občinstvu ter usmerja pozornost na prispevek evropskih profesionalcev pri razvoju novih zamisli in tehnologij, ki vplivajo na vsakodnevno življenje Evropejcev.

Za priznanje, ki ga nagradni sklad fundacije Mies van den Rohe v sodelovanju z Evropsko komisijo podeljuje od leta 1987 vsako drugo leto za v tem obdobju izvedene projekte, se je letos potegovalo 340 del, med

katerimi se jih je v ožji izbor uvrstilo le pet: Multimodalno središče za cestno železnico v Nici arhitekta Marca Baranija, glasbena dvorana Zenith v Strasbourgu Massimiliana in Doriane Fuksas, univerza Luigi Bocco-

ni v Milanu irskih arhitektk Shelley McNamara in Yvonne Farrell ter norveška opera & ballet v Oslu, ki je delo arhitektov Kjetila Trødal Thorsen, Taralda Lundevalle in Craiga Dykersa.

Vsi finalisti so se 22. aprila v Barceloni živo predstavili žiriji pod vodstvom Francisca Ramberta, v kateri je bil poleg Oleja Boumana, Irene Fialove, Fulvia Iraceja, Luisa M. Mansille in Carmeja Pinósa tudi slovenski predstavnik Vasa J. Perović. 29. aprila so objavili končnega zmagovalca. To so za leto 2009 norveški studio Snøhetta ter arhitekti Kjetil Trødal Thorsen, Tarald Lundevalle in Craig Dykers s projektom norveške narodne opere in baleta v Oslu. Žirija je objavila tudi častno omembo za obetajočega arhitekta, ki je šla v roke Lee Pelivan in Toma Plejiča iz hrvaškega Studia Up za projekt gimnazije 46°09'N/16°50' E v Koprivnici. Nagrada Mies van den Rohe je tudi finančno spodbudna, saj zmagovalec prejme 60.000 evrov, dobitnik častnega priznanja pa 20.000 evrov.

Zmagovalni norveški projekt

Operna hiša je prvi objekt v sklopu načrtovane preureditve tega dela Osla, katerega naslednji korak bo prestavitev gostega prometa v podzemski tunel pod fjordom. Zaradi svoje velikosti in estetskega videza bo od stavb v okolici nekoliko umaknjena. Njegova z marmorjem pokrita streha v tkivu mesta in fjorda ustvarja obsežen javni prostor. Zasnova objekta sestoji iz treh elementov: *valobrana*, *tovarne* in *preproge*.

Objekt opere in baleta je na polotoku Bjørkvik, delu pristaniškega mesta, ki je bil že od nekdaj stična točka s svetom. *Valobran*, delilna črta med zemljo in vodo, je istočasno resničen ter simboličen prag, ki deli kopno in morje, Norveško in svet

Norveška narodna opera in balet, projekt: Kjetil Trødal Thorsen, Tarald Lundevalle, Craig Dykers, studio Snøhetta; foto: Jens Passoth

Multimodalno središče cestne železnice, Lyon; projekt: Marc Barani, atelje Marc Barani; foto: Hardphot/Schejbal

Glasbena dvorana Zenith, Strasbourg; projekt: Massimiliano Fuksas in Doriana Fuksas, Studio Fuksas; foto: Moreno Maggi

Gimnazija 46° 09' N / 16° 50' E, Koprivnica; projekt: Lea Pelivan in Toma Plejič, Studio UP; Foto: Robert Les

ter umetnost in vsakodnevno življenje, prag, kjer javnost srečuje umetnost. Inovativen predlog studia Sn hetta je bil, da drug element – prostore za produkcijo – izvedejo kot *tovarno*. Ti prostori bi morali biti funkcionalni in prilagodljivi tako med gradnjo kot tudi ob poznejši rabi. Posebno zadnja odlika se je že med gradnjo izkazala za zelo pomembno, saj so bile številne sobe in skupine prostorov že takrat prilagojene poznejšim uporabnikom.

Tretji element – *preproga* se navezuje na razpisne pogoje, ki so zahtevali stavbo, ki naj bi bila arhitekturno kakovostna ter istočasno monumentalna v izrazu. Ta monumentalnost se je udeležila v zasnovi sobivanja, povezanega lastništva ter preprostega in odprtega dostopa za vse. Da bi to dosegli, so arhitekti povežali objekt z mestom z množico preprog – vodoravnih in nagnjenih površin na vrhu stavbe. Te so ustvarile poudarek napram mestu, monumentalnost pa je bila dosežena s širokimi vodoravnimi potezami.

Že od natečajne zamisli naprej so bili v zasnovi objekta prisotni le trije materiali: bel kamen za preproge, les za valobran in kovina za tovarno. Ob nadaljevanju izvedbe se jim je pridružil še četrti material – steklo. Vsi so bili s svojo težo, barvo, teksturo in temperaturo odločujoči pri oblikovanju objekta. Arhitektura arhitektov iz studia Sn hetta je pripovedna z materiali, ki ustvarjajo določujoče elemente prostorov, in srečanjem le-teh skozi številne detajle. Opera spada tudi med objekte evropskega projekta ECO-Culture, usmerjenega v energetske učinkovitost kulturnih objektov.

Dozidava univerze Luigi Bocconi, Milano; projekt: Shelley McNamara, Yvonne Farrell, Grafton Architects, foto: Federico Brunetti

Razširitev stadiona Ljudski vrt, Maribor; projekt: Ales Žnidaršič in Katja Žlajpah, multiPlan arhitekti ter Rok Oman in Špela Videčnik, OFIS Arhitekti; foto: Tomaž Gregorič

Drugi finalisti

Arhitekti Grafton so bili z doizidkom k milanski univerzi Luigi Bocconi uspešni že na jesenskem svetovnem arhitekturnem festivalu in projekt je bil v reviji že podrobno predstavljen. Njihova zamisel, da se iz prostorov univerze ustvari dva svetova, med katera se vrinja prostor mesta, je navdušila tudi tukajšnja žirija. Vsi, ki jih arhitektura studia Graftom bolj zanima, si lahko podrobnejši članek preberejo v 104. številki revije. Marc Barani se je v svoji nalogi multimodalnega središča mestne železnice spopadel z med planine in morje utesnjnim prostorom, v katerega je bilo treba umestiti oskrbno središče cestne železnice, parkirne prostore in končno postajo cestne železnice. Med delom se je izkazalo, da so bile predvidene gradbene površine premajhne za potrebe mesta, kot je Nica, zato je bilo treba projekt temeljito predelati, zamakniti končno postajo bližje stanovanjskim blokom, parkirne prostore pa omogočiti kar na strehi oskrbnega središča. Ekološko noto so projektu dodali z njegovo delno vgradnjo v podzemni tunel, deloma prekrit z ozelenjenimi površinami. Večina prostorov je naravno prezračevanih.

Uspešna italijanska arhitektka Massimiliana in Doriana Fuksas sta se med izbranice za nagrade uvrstila s projektom glasbene dvorane Zenith. Osnova oblikovanja njune arhitekture izhaja iz dobro uravnotežene organizacije različnih elementov: dobre vidljivosti za vse gledalce predstav, izjemne akustike in optimiziranega upravljanja s stroški. Stavba je zamišljena kot enovita, združujoča in avtonomna skulptura, pou-

Vrtec Kidričevo, Kidričevo; projekt: Mojca Gregorski in Ajda Vogelnik Saje; foto: Miran Kambič

Ekonomska šola Murska Sobota, projekt: Rok Benda, Primož Hočevnar in Mitja Zorc, IZTR d.o.o., foto: Miran Kambič

Trgovine in stanovanja, Bohinjska Bistrica; projekt: Rok Oman, Špela Videčnik in Jelka Šolmajer, OFIS Arhitekti; foto: Tomaž Gregorič

darjena s prosjono tekstilno membrano, ki prekriva jeklen okvir ter ustvarja izjemne lučne učinke. Oranžne membrane odkrivajo tudi volumen glasbene dvorane, ki je srce stavbe – popolnoma zaprt in zaščiten prostor s čisto posebnim gledališkim vzdušjem. Stavba, ki podnevi oddaja monoliten mir, se v mraku prelevi in notranje doživetje se prenaša na njen zunanji ovoj.

Častna omemba

Potem ko je ob prejšnji podelitvi nagrad Mies van den Rohe častna omemba pripadla slovenskim arhitektom iz studia bevč perovič, se tokrat seli le nekoliko južneje – na Hrvaško v roke Lee Pelivan in Toma Plejiča iz Studia Up za projekt gimnazije 46°09'N/16°50'E v Koprivnici. Na natečaju pridobljen projekt je v celoti zasnovan kot boj nasprotij med dvema svetovoma: mestom in predmestjem, črnim in zelenim, polnim in praznim, duhovnim in fizičnim. Med ta nasprotja se umešča kompleks stavbe – enigmatsko nabit monovolumen. Ta zaradi visokih stroškov ni klimatiziran, zato je vse prezračevanje telovadnice rešeno z naravnim zračenjem poleti, medtem ko pozimi prevzame vlogo steklenjaka polikarbonatna fasadna obloga, ki osvetljena v nočnih urah izžareva svetlobo in spremeni stavbo v ikoničen ter simboličen prostor mladih.

Slovensko zastopstvo

Med 340 projekti jih je bilo kar lepo število tudi slovenskih. Večina imen projektantov je dobro znanih, saj se redno pojavljajo v javnosti. Najbolje – med izbrana dela – so se uvrstili multiPlan arhitekti (Aleš Žnidaršič in Katja Žlajpah) in OFIS Arhitekti (Rok Oman in Špela Videčnik) z razširitvijo stadiona Ljudski vrt v Mariboru. Naloga je zajemala razširitev obstoječih zmogljivosti stadiona z novimi pokritimi tribunami ter prostori za tisk in VIP, poleg

tega pa še z dvema telovadnicama, fitnessom, trgovinami in restavracijami. OFIS Arhitekti so bili v nekoliko spremenjeni zasedbi – Rok Oman, Špela Videčnik in Jelka Šolmajer – uvrščeni med nominirance tudi s *trgovinami in strešnimi stanovanji v Bohinjski Bistrici* ter s *socijalnimi stanovanjskimi bloki v Cerkljah*. Z razširitvijo vrtca in šole v Kidričevem sta tekmovali Mojca Gregorski in Ajda Vogelšek Saje, s projektom *Ekonomске*

Poslovilni objekt na teharskem pokopališču, Teharje; projekt: Lena in Tomaž Krušec, Arhitektura Krušec; foto: Miran Kambič

šole v Murski Soboti pa IZTR, d. o. o., arhitekti Rok Benda, Primož Hočevar in Mitja Zorc. Dekleva gregorič arhitekti (Lea Kovič, Aljoša Dekleva in Tina Gregorič) so bili v izbor nominirancev uvrščeni s projektom *ureditve odpada v Pivki*, Lena in Tomaž Krušec iz Arhitekture Krušec za *Poslovilni objekt na teharskem pokopališču*, Sadar Vuga Arhitekti, d. o. o. (Jurij Sadar, Boštjan Vuga in Tina Hočevar) pa za *dve hiši v Kosezah*.

In novost, ki jo je nemogoče prezreti? Vprašanje rešitev sonaravne zasnove objektov – brez tega očitno od zdaj arhitekture ne bo več. Področje je sicer še mlado in nasprotujočih si prepričanj ter mnenj, a smernica je podana, zahteva pa jasno in nedvoumno izražena: v naslednji generaciji nominirancev za nagrade Mies van den Rohe skoraj zagotovo ne bo več nobenega projekta, ki se bo lahko izognil vprašanju varovanja našega okolja.

Vile v Kosezah, Ljubljana; projekt: Jurij Sadar, Boštjan Vuga in Tina Hočevar, Sadar Vuga Arhitekti d.o.o.; foto: Peter Korača

plečnikova odličja za leto 2009

Ko svoja vrednotenja dosežkov leta, ki se je izteklo, zaključijo novinarji, računovodje in finančniki, pridejo na vrsto ustvarjalci. Tako konec aprila podeljujejo priznanja za arhitekturne dosežke na evropski ravni pod zaslombo imena slavnega Miesa van den Roheja, skoraj istočasno pa tudi slovenska priznanja Plečnikovega sklada. Letos jih je bilo pet: ena nagrada ter dve medalji za arhitekturo, medalja za doprinos na področju arhitekturne teorije, kritike in strokovne publicistike ter eno študentsko priznanje.

Uredila: Irena Hlede

Med 24 prispelimi deli je žirija v sestavi Aleša Vodopivca, Tine Gregorič, Viktorja Pusta, Stojana Skalickyja in Boga Zupančiča po poglobljenem pregledu, katerega del je bil tudi obisk objekta na lokaciji, v ožji izbor uvrstila šest arhitekturnih realizacij (Vrtec Kidričevo, Hotel Balnea v Dolenjskih toplicah, poslovni objekt Modri Kvadrat v Ljubljani, hotel Clocchiatti »Next« v Vidmu, tri hiše – D v Ljubljani, HB v Pirničah in K v Domžalah – ter trg in zunanji oltar na Brezjah), štiri dela s področja arhitekturne teorije, kritike in strokovne publicistike (vodnik Gremo v mesto, Ljubljana, knjigo Contemporary school architecture in Slovenia 1991–2007, knjigo Container Architecture in zbornik Arhitekturni ep centri) ter eno diplomsko delo.

Dokončno vrednotenje je prineslo odločitev, da bodo podelili nagrado sklada delu Trg in zunanji oltar na Brezjah avtoric Maruše Zorec in Martine Tepina, dve medalji za uspešni realizaciji projektoma: Aleša Prinčiča za hotel Clocchiatti »Next« v Vidmu ter Matiji Bevku in Vasu J. Peroviću iz biroja bevk perović arhitekti za hiše D, HB in K. Medaljo za prispevek na področju arhitekturne teorije, kritike in strokovne publicistike si je prislužil Jure Kotnik za knjigo Container Architecture, študentsko priznanje za diplomsko delo pa Martina Malešič za nalogo »Arhitekta France in Marta Ivanšek«, ustvarjeno pod mentorskim vodstvom doc. dr. Mateja Klemenčiča.

Ob zaključku dela so člani žirije soglasno ugotovili pomembno celostno zvišanje kakovosti slovenske arhitekture. La-ta ni omejena le na prestolnico, ampak je razpršena po vsem slovenskem ozemlju in

vse bolj tudi v tujini. Porast produkcije je opazen tudi na področju publicistike, kjer se slovenski avtorji uspešno prebijajo tudi v mednarodni prostor, enako pa bi lahko rekli tudi za prispevke k bogatitvi arhitekturne kulture.

Kaj govorijo nagrajeni projekti sami zase

Plečnikovo nagrado 2009 sta za zasnovno in realizacijo trga in zunanjega oltarja

na Brezjah prejeli arhitektki *Maruša Zorec* in *Martina Tepina*. Maruša Zorec že več let vzbuja pozornost s svojimi projekti, v katerih vztraja na stališčih tihe, oblikovno zadržane arhitekture, ki se ne meni za modne tokove ter spoštuje pomen trajnejših načel, principov in odlik gradnje.

Trg in zunanji oltar pred romarsko cerkvijo na Brezjah lahko v marsičem vidimo kot nadaljevanje najboljše tradicije Plečnikovega izročila ter razumevanja arhi-

tekture v popolnoma sodobni interpretaciji. Oblikovanje javnih odprtih prostorov s skromnimi, natančno odmerjenimi posegi, skrbno izbranimi materiali ter vrhunskimi detajli ima neprecenljiv pomen za bogatitev naše stavbne kulture in širitev njenega poslanstva tudi prek ozkih meja stroke. Slovenska cerkev je z novo ureditvijo trga in zunanjim oltarjem dobila enega najlepših prireditvenih prostorov na prostem.

Fotografija: Miran Kambič

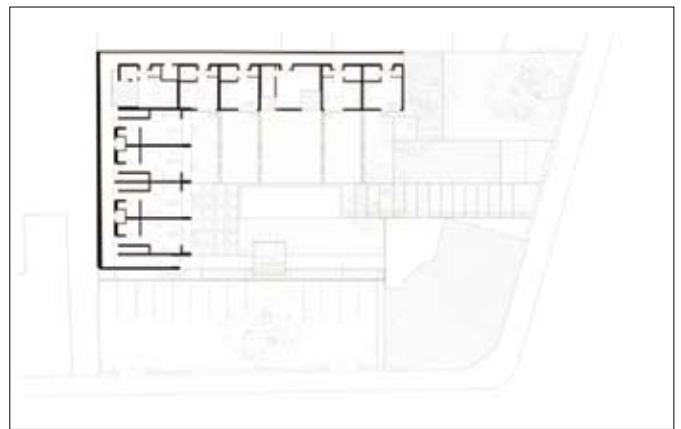
Oltar na prostem, Brezje

Izhodišče posega je Plečnikov projekt trga, ki je nastal v poznih tridesetih letih, zlasti obodni zid s pripadajočimi arhitekturnimi poudarki, nišami in stopnišči. Vsi novi elementi trga so k njemu prislonjeni, pri čemer ostajajo dozidave z zadnje str-

ni skrite pred pogledi s trga. Precej obsežen gradbeni poseg, ki ga je zahteval program novogradnje, je tako skoraj povsem neopazen, saj le poudarjen okvir zunanjega oltarja prekinja zveznost robnega zidu. Ko se odprejo velika temna vrata novega

oltarja, zasije njegov notranji, v celoti iz brezovega lesa izdelan prostor, ki v globini dodatno zažari z neobičajno osvetljenim ozadjem. Vratni krili v obliki razprtih dlaní širita prostor oltarja na vzdolžni strani ci trga.

S spremembo lokacije zunanjega oltarja, ki je v preteklosti stal pred cerkvijo, je spremenjena tudi organizacija trga, ki po novem služi kot obsežen zunanji prireditveni avditorij. Trg je bil pred posegom organiziran le vzdolžno v osi cerkve, zdaj pa se med po-

Hotel Clocchiatti »Next«

sebnimi slovesnostmi, ko se odpre zunanji oltar, njegov prostor usmeri tudi prečno. Verniki so tako bližje oltarju in intimneje povezani z obredom. Kadar je oltar zaprt, osrednje cerkveno pročelje z Vurnikovimi mozaiki še nadalje povsem obvladuje prostor, cerkev, spomenik s križem v njeni osi, okoliški park, stopnice, ki zamejujejo trg in zunanji oltar, pa so postale neločljivi deli nove celote, katere osrčje je le-ta postal.

Projekt odlikuje eleganca skromnosti, kar je redkost in zato posebna vrednota arhitekture našega časa. Minimalizem ureditvenih posegov in oblikovanja prostorov ni le slogovna oznaka, ampak posledica poglobljenega vedenja o tem, kaj je bistveno, pomembno in zato trajnejše. Izjemna arhitekturna kultura, premišljen izbor materialov in izvedbena dovršenost uvrščajo projekt trga in zunanjega oltarja na Brezjah med vrhunska dela sodobne slovenske arhitekture.

Enakovredni *Plečnikovi medalji 2009* sta dobila arhitekt *Aleš Prinčič* za uspešno zasnovo in realizacijo Hotela Clocchiatti »Next« v Vidmu ter studio *bevk perović* arhitekti, avtorja *Matija Bevk* in *Vaso J. Perović*, za uspešno zasnovo in realizacijo treh hiš: Hiše D, Hiše HB in Hiše K.

Urbani hotel v središču Vidma, projekt arhitekta *Aleša Prinčiča*, je dosežek izjemno uspešnega dialoga med stoletno vilo starega hotela in dozidkom – sodobnim vr-

tnim objektom. Premišljena umestitev novega volumna ob skrajni rob zemljišča uokvirja zeleno oazo v mestu – vrt stoletnih dreves, ki postaja osrednji prostor med obstoječo stavbo in dozidkom. Pri tem obstoječi objekt z vogalnim vhodom prevzema vlogo vstopne avle – svojevrstnega filtra, ki vodi goste v ozelenjeni prostor do potankosti urejenega vrta, ki tako postane osrednji del hotelskega kompleksa. *Aleš Prinčič* je z enakovredno občutljivostjo oblikoval tako obod volumna kot praznino in s tem ustvaril nerazdružljiv preplet notranjosti ter zunanosti.

Celostnost arhitekturnega pristopa je prisotna povsod, od urbanistične in arhitekturne zasnove do detajlov vrtnih ureditev ali oblikovanja notranje opreme in svetil. Avtor s skrajno kulturo in doslednostjo arhitekturnega oblikovanja ustvarja novo, harmonično celoto, namenjeno predvsem uporabniku ter njegovemu doživljanju prostora.

Notranji prostori stavbe so v nasprotju z volumnom samega objekta, ki poudarja pomen praznega prostora – osrednjega vrta, oblikovani predvsem s svetlobo. Ta postane temeljni gradnik vzdušja. Igra svetlobnih kontrastov med javnim delom hotela in zasebnimi sobami ter občutljivo prelivanje svetlobe po različnih teksturah materialov v sozvočju oblikujeta presenetljivo lirične ambiente.

Splet doživetij se s hotelom Clocchiatti »Next« preseli v domeno arhitekture, ki gostu z vrsto različnih sob nudi niz raznovrstnih izkušenj prostora, materialov, barv in svetlobe. Bivanje v hotelu je posebno doživetje, ob katerem se prepletajo intimni ambient hotelskih sob z eksotičnim značajem vrta ter meditativni pogledi v notranje atrije z bogastvom volumna notranjih prostorov. Zdi se, da lahko hotel, čeprav le za dan ali dva, postane dom, v katerega se želimo vedno znova vračati. Mojstrska vključitev vrtno dozidave v ambient osrednjega odprtega prostora, inventivno poigravanje s tipologijo hotelskih sob ter skrivnostna igra svetlob in senc ustvarjajo v objektu nepozabno vzdušje, ki hkrati privlači in pomirja.

Enako izjemno arhitekturno delo sta s svojimi tremi enodružinskimi hišami – *Hišo D*, *Hišo HB* in *Hišo K* ustvarila *Matija Bevk* ter *Vaso J. Perović* iz biroja *bevk perović arhitekti*. Tri popolnoma različne enodružinske hiše, tako v smislu pričakovanj in materialnih sposobnosti naročnikov kot prostorskih značilnosti njihovih okolij, so zahtevale popolnoma različne odgovore v obliki treh arhitekturnih tem. V prepoznavno celoto jih veže izjemna arhitekturna kultura, ki seže od inventivne stavbne zasnove do najskromnejšega detajla.

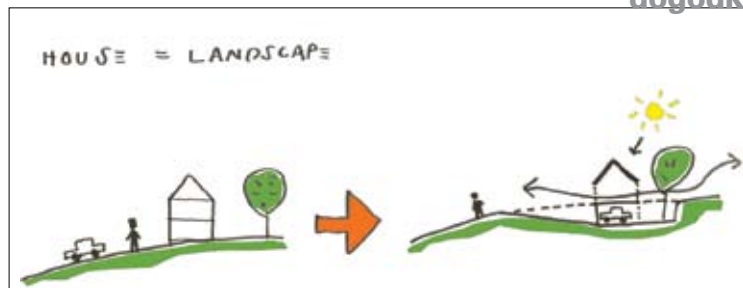
Pri prvi, Hiši D, je arhitekturno razvednoteno okolje Rožne doline v Ljubljani botro-

valo introvertirani zasnovi luksuzne vile, ki postane samozadosten, od zunanjega dogajanja povsem ločen svet lastnika. Izklešan stavbni monolit se le z vhodom odpira v ulico, v njegovi notranjosti pa se prepleta pester splet prostorov in atrijev različnih velikosti ter značajev. Prosojnost, svetloba in nizanje zaslonov povezujejo notranje in zunanje bivalne prostore pritičja v nedeljivo celoto. Pritlični dnevni prostori se odpirajo v zelenje na zahodnem robu parcele, medtem ko zgornja, zasebna etaža s spalnimi prostori nudi južni razgled nad mestom. Hiša HD, narejena za štiričlansko družino v Pirničah, je miesovski steklen paviljon v naravnem okolju, nekakšen v krajino odprt belvedere. Dnevni prostori se, kolikor se le da, povezujejo z zunanostjo, medtem ko so zasebni umaknjeni v delno vkopan podstavek stavbe, ki se z daljšo stranico po vsej dolžini nadaljuje v zasebni zunanji atrij z bazenom.

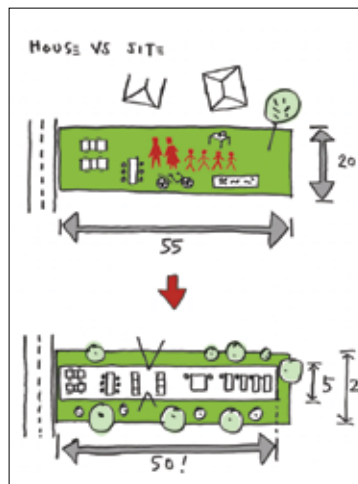
Tretja, Hiša K, je dom za šestčlansko družino, postavljen v brezimno naselje enodružinskih hiš na obrobju Domžal. Zamišljen je kot dolga pritična lamela ob daljši stranici vrta. Sklenjen, fluidni prostor družinske skupnosti se lahko z minimalnimi posegi pretvori v niz ločenih, povsem zasebnih sob. Le-te se zaporedno nanizane prek zunanje terase nadaljujejo v vrt. V vseh treh primerih pa v središču hiše ostaja kamin – arhetipski simbol domačnosti in topline.

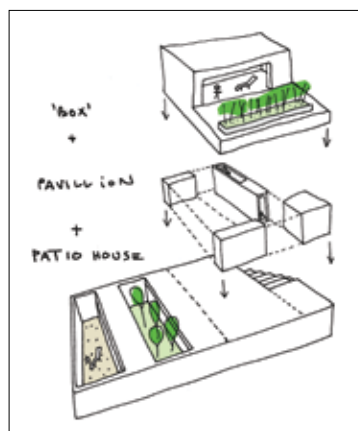
Hiša HB

Hiša K

Hiša D

Naslovnica knjige Container Architecture

Arhitektka France in Marta Ivanšek

Tri hiše, ki svojim stanovalcem ne nudijo le zavetja, temveč dom v najbolj žlahtnem pomenu besede. Tri znamenite teme sodobne arhitekture: hiša, ki je kot od zunanjega sveta ločen mikrokozmos, ste-

klen miesovski paviljon v naravi ter hiša, ki hkrati nudi tako zavetje kot odprtost v zunanji svet, so zamišljene mojstrsko, v skladu z najvišjimi bivalnimi standardi ter z najsodobnejšim arhitekturnim izrazoslov-

jem. Odlikujejo jih do popolnosti izčiščene zasnove, funkcionalno neoporečni tlorisi, premišljen izbor materialov ter odlična izvedba, ki zagotavljajo izjemno bivalno kulturo in vzpostavljajo nova merila v naši

stanovanjski arhitekturi. V precej uničeni slovenski krajini so hiše arhitektov bevk perović redke, ki ne izstopajo iz okolja, niso egocentrične in postavljajo pred kritično zrcalo našo enodružinsko gradnjo.

Plečnikova medalja 2009 za dosežek na področju arhitekturne teorije, kritike in strokovne publicistike je šla v roke arhitekta Jureta Kotnika, ki je napisal knjigo Container Architecture, prvo monografijo, ki celostno obravnava področje, ki se je še do pred kratkim zdelo obrobno in zgolj eksperimentalno, a postaja v času krize in nove ekonomsko-ekološke resničnosti vse pomembnejše.

Knjiga je izšla v angleškem, nemškem, španskem, italijanskem in francoskem jeziku. Ugledna knjigarna angleškega kraljevega združenja arhitektov RIBA bookshop jo je v svojem mesečnem izboru uvrstila med deset najboljših arhitekturnih knjig. Angleška izdaja je že razprodana, vrstijo pa se pohvalne recenzije v tujem tisku, kar potrjuje trenutno aktualnost obravnavane tematike in kaže na izvrstno zasnovo knjige z jasno predstavljenimi zgodovinsko-tehničnim dejstvi, tezami za prihodnost ter z argumentiranim izborom realiziranih projektov.

Študentsko Plečnikovo priznanje 2009 je za diplomsko delo »Arhitektka France in Marta Ivanšek« dobila Martina Malešič z oddelka za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete.

Arhitektko Marto in arhitekta Franceta Ivanška v svojih besedilih omenjajo številni razlagalci slovenske arhitekture, a njun opus je kljub temu ostal neraziskan. Umetnostna zgodovinarka Martina Malešič je v svoji diplomski nalogi naredila celovit pregled njunega skupnega in zelo raznovrstnega dela. V šestih poglavjih z naslovi: Izoblikovanje, Švedska, Stanovanjsko raziskovanje, Stanovanjska gradnja, Notranja oprema in Skupine ljudi s posebnimi potrebami podrobno opisuje ter analizira skrbno zbrane podatke, v zaključku pa ovrednoti pomen in vlogo obeh ustvarjalcev v slovenski arhitekturni zgodovini. Martina Malešič je v svoji nalogi podrobno in celovito osvetlila življenje in delo obeh arhitektov ter njuni življenjski zgodovino. Zato je njena naloga najlepša zahvala arhitektoma za njun izjemno dragocen prispevek slovenski arhitekturi.

g. in ga. google na skim-u

Letošnja konferenca o iskalnem marketingu, enem od načinov učinkovite rabe interneta, je z uglednima gostoma iz tujine prvič stopila v mednarodne vode. Začelo se je z rahlo zamudo, katere vzrok je bil med drugim tudi zahtevna organizacija videoprenosa v šestih državah s sprotnim tolmačenjem v angleščino, med udeleženci pa je bilo tudi nekaj gostov iz tujine.

Programski vodja konference Primož Žižek je nagovoril udeležence z nekaterimi dejstvi o spletnem trgu, kjer sta opazni rast iskanj ter rast iskalnega marketinga. Tudi v Sloveniji se je že pojavilo veliko konkurence na področju iskalnega marketinga, kar kaže na to, da so take konference potrebne. Ne nazadnje so to potrdili tudi obiskovalci, ki so skoraj v celoti napolnili dvorano v Monsu.

Ga. Google

Uvodno predavanje je pripadlo *Vanessi Fox*, ki je sodelovala pri največjem svetovnem iskalniku Google, razvijala pa je tudi eno od njihovih aplikacij – Google Webmaster Central. Danes je svetovalka za ve-

čja podjetja in korporacije, pisateljica člankov za najpomembnejše medije s sveta iskalnega ter spletnega marketing (npr. SearchEngineLand), drugo leto pa bo izšla tudi njena knjiga na temo spletnega marketinga in priprave spletnih strategij. Začela je optimistično, z napovedmi o zvišanjih spletnega oglaševalskega proračuna kljub splošnemu znižanju oglaševalskih proračunov.

Poudarila je splošne pozitivne smernice na področju spletnih statistik. Čeprav je na spletu vse več potrošnikov, drugih medijev ne smemo zanemariti – občinstvo se na medijih namreč prekriva. Po raziskavah naj bi *35 odstotkov opravljenih na-*

kupov v trgovinah (ne v spletnih trgovinah) spodbudile kampanje v spletnih medijih. Ob tem moramo biti previdni, da oglaševalske akcije v različnih medijih niso med seboj konkurenčne, ampak jih je treba uskladiti, da sledijo istim ciljem.

Vanessa je podala tudi nekaj konkretnih nasvetov, kako izboljšati učinkovitost akcije iskalnega marketinga:

- raziskave in analize,
- izgradnja person – izoblikovanje tipičnih obiskovalcev,
- razlikovanje med tem, kaj hoče podjetje, in tem, kaj hoče uporabnik,
- spletna stran naj ne bo sama sebi namen,

- vedenje spletnih uporabnikov je zelo nepredvidljivo, zato jih je treba pozorno spremljati.

Prav tako je svetovala, da ignoriramo podatke mnogih ponujenih statistik in analiz ter se usmerimo na tiste, ki resnično kaj povedo. Zasnova spletne strani naj zato nikakor ne zanemari vsebine, rezultatom analiz pa ne smemo slepo slediti. Predavanje je zaključila z dobrimi in tudi slabimi primeri ameriških kampanj s področja iskalnega marketinga.

G. Google

Nadaljeval je drugi težko pričakovani gost *Hrabren Suknaić*, guru tržnih potencialov, trenutno zaposlen pri Google EMEA.

Vanessa Fox: Vedenje spletnih uporabnikov je zelo nepredvidljivo, zato jih je treba pozorno spremljati.

Hrabren Suknaić: V ZDA iskalni marketing predstavlja že polovico spletnega oglaševalskega proračuna.

kaj dobim

naročnina na klik

10 števil

popusti & ugodnosti

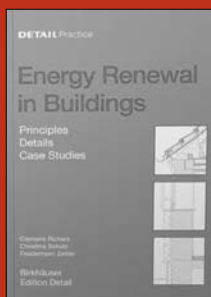
popusti pri nakupu programov
popusti pri nakupu knjig
ter vrsta uporabnih informacij za bralce
na spletni strani revije, kot so:
ceniki storitev
spletne povezave - linki
informacije o sejmih, natečajih ...

kje se naročim?

s priloženo naročilnico
po internetu | www.klikonline.si
po telefonu | + 386 (0)1 52 00 720

15 junij

[naročilnica na knjige]

Energy-Efficiency Upgrades

jezik: angleški
strani: 112
izid: 2007
cena: **41,27 eur**

za naročnike:
■ **35,00 eur**

In Detail: Cost-Effective Building

jezik: angleški
strani: 176
izid: 2008
cena: **73,87 eur**

za naročnike:
■ **65,40 eur**

ETFE, Technology and Design

jezik: angleški
strani: 160
izid: 2008
cena: **70,84 eur**

za naročnike:
■ **60,20 eur**

v knjigi je predstavljena tudi Nika Zupanc!

Desire, The Shape of Things to Come

jezik: angleški
strani: 280
izid: 2008
cena: **60,51 eur**

za naročnike:
■ **51,40 eur**

[naročilnica na knjige]

Wolda annual 2008

jezik: angleški
strani: 167
izid: 2009
cena: **96,00 eur**

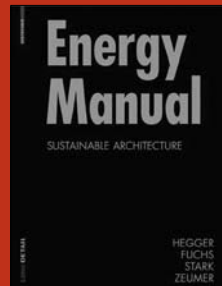
za naročnike:
■ **81,60 eur**

Energy-Efficient Architecture

jezik: angleški
strani: 224
izid: 2006
cena: **94,50 eur**

za naročnike:
■ **80,30 eur**

Energy Manual, Sustainable architecture

jezik: nemški/angleški
strani: 280
izid: 2008
cena: **82,67 eur**

za naročnike:
■ **70,30 eur**

El croquis 136/137: Work Systems II

jezik: angleški/španski
strani: 472
izid: -
cena: **85,33 eur**

za naročnike:
■ **76,80 eur**

[naročilnica na knjige]

Photoshop CS Udarni triki

jezik: slovenski
strani: 240
izid: marec 2005
cena: **31,26 eur**

za naročnike:
■ **26,33 eur**

Predpisi o honoriranju oblikovanja vizualnih komunikacij

jezik: slovenski
strani: 2005
izid: 2005
cena: **114,00**

za naročnike:
■ **97,00 eur**

Predpisi o honoriranju tridimenzionalnega oblikovanja

jezik: slovenski
strani: 24
izid: 2007
cena: **81,40 eur**

za naročnike:
■ **69,20 eur**

Biblija AutoCAD-a 2008 in AutoCAD-a LT 2008

jezik: slovenski
strani: 1296
izid: julij 2008
cena: **78,00 eur**

za naročnike:
■ **66,30 eur**

[naročilnica]

ime in priimek _____
podjetje _____
ulica _____
poštna številka, pošta _____
davčna številka (zavezanci) _____

način plačila

položnica
račun

Naročanje: www.klikonline.si 01 52 00 720

poštnina
plačana
po pogodbi
št. 59/1/s

pro anima
p.p. 2736

1001 Ljubljana

[naročilnica]

ime in priimek _____
podjetje _____
ulica _____
poštna številka, pošta _____
davčna številka (zavezanci) _____

način plačila

položnica
račun

Naročanje: www.klikonline.si 01 52 00 720

Naročanje: www.klikonline.si 01 52 00 720

poštnina
plačana
po pogodbi
št. 59/1/s

pro anima
p.p. 2736

1001 Ljubljana

[naročilnica]

ime in priimek _____
podjetje _____
ulica _____
poštna številka, pošta _____
davčna številka (zavezanci) _____

način plačila

položnica
račun

Naročanje: www.klikonline.si 01 52 00 720

poštnina
plačana
po pogodbi
št. 59/1/s

pro anima
p.p. 2736

1001 Ljubljana

kaj dobim

naročina na klik

10 številc

popusti & ugodnosti

popusti pri nakupu programov
popusti pri nakupu knjig
ter vrsta uporabnih informacij za bralce
na spletni strani revije, kot so:
ceniki storitev
spletne povezave - linki
informacije o sejmih, natečajih ...

kje se naročim?

s priloženo naročilnico
po internetu | www.klikonline.si
po telefonu | +386 (0)1 52 00 720

16 junij

Udeleženci panelne razprave: Internet je podcenjen!

Predavanje je tako kot Vanessa začel s prekom trenutnega stanja na trgu, ko je tudi trženje podvrženo recesiji. V ZDA, ki so v recesiji že leto dni, rezultati govorijo sami zase. Delež internetnih nakupov se je povečal za 30 odstotkov, internet je postal glavni vir navdiha in kar 54 odstotkov ljudi na spletu poišče informacije o izdelkih, ki jih nameravajo pozneje kupiti. Število iskanj naglo narašča, še posebno na ključne besede, kot so brezplačna dostava, kuponi, popusti, akcije, poceni varčevanje ipd. Hrabren trdi, da *iskalni marketing zagotavlja najvišji ROI* (return of investment, op. a.), predstavlja že polovico vsega spletnega oglaševalskega proračuna (v ZDA) in da je

le vprašanje časa, kdaj se bodo te smernice razširile na preostali svet. Nadaljeval je z opisom osnov kampanj tipa »cena na klik« (PPC) in izpostavil prednosti oglaševanja prek Google, ki jih je podprl s konkretnimi nasveti ter statistikami iskanj. V Nemčiji, na primer, so ugotovili, da se več kot 60 odstotkov uporabnikov zaveda, da so v iskalnikih poleg »naravnih« rezultatov tudi oglasi. Ker večina nespletnih medijev usmerja bralce, gledalce in poslušalce na internet, bi ta moral biti v središču trženjskih dejavnosti. Ker je v Sloveniji veliko izvoznikov, obstaja veliko priložnosti, saj bi podjetja lahko iz domačih pisarn vodila kampanje iskalnega marketinga po vsem svetu.

Iskalni marketing v Sloveniji

Sledila je panelna razprava, na kateri je *Andraž Štalec* predstavil primere dobre prakse v Sloveniji in podal ključne nasvete za dobro optimizacijo. Udeleženci panela so nato odgovarjali na vprašanja na temo iskalnega marketinga, ki so jih uporabniki postavili prek spleta. Na vprašanje o danes ključnih dejavnih optimizacije za iskalnike je odgovorila kar Vanessa s konkretnimi nasveti skoraj neposredno od Googlea (kot omenjeno, je Vanessa Fox z njimi intenzivno sodelovala).

Uroš in *Primož Žižek* iz E-laborata sta z analizo interneta v Sloveniji ugotovila, da je leta monolitna statična zgodba – pri večini podjetij ni pravega posluha. Presenetljivo je, da smo ne glede na visoko prežetost z internetom na področju naprednih rešitev in po količini UGC (user generated content – vsebine, ustvarjene s strani uporabnikov) v Sloveniji na samem repu Evrope, brez tega pa uspešnih akcij na internetu ne more biti. Klima za ustvarjanje akcij iskalnega marketinga je slaba, za to pa so krivi tako ponudniki kot podjetja. Iskalni marketing je zahtevno področje, ki vključuje tako tehnično optimizacijo kot pravilno spisane vsebine, obenem pa ne sme zamenjati uporabniške izkušnje. Po Žižku morajo menedžerji razumeti tehnične vidike, tehnologi pa menedžerske vidike spleta. Ker tega ni, ni zaupanja izvajalcem, do interneta pa se ne pristopa celostno, ampak je v podjetjih pogosto razdeljen med informacijsko tehnologijo, odnose z javnostmi in trženjski oddelek.

Okrogla miza, na kateri so sodelovali Vanessa Fox iz Search Engine Land, Hrabren

Avtor je izvedenec za iskalni marketing in spletno trženje v agenciji Creatim Ržišnik Perc.

Sukanič, marketinški praktik in predstavnik Google, Vasja Zupan, direktor Pop OnLine, Darko Butina, član uprave Najdi.si, Milena Fornazarič, predsednica Media Poola, ter programski direktor SKIM-a, Primož Žižek, je prinesla nekaj glavnih ugotovitev:

- Svetovni splet je še vedno podcenjen.
- Žal ga veliko podjetij še vedno ne jemlje resno.
- V spletno poslovanje se ne vlaga nič ali skoraj nič, pričakovanja pa so velika.
- Spletnim dejavnostim je treba nameniti denar, dovolj časa in usposobljen kader.
- Dodana vrednost je v vsebini.
- Nujno je določiti odnose med naročnikom, medijem in agencijo, kjer prevladuje zaupanje.
- Če se je naše občinstvo preselilo na splet, jim moramo slediti.

Ključna je predanost vsebini

V antitezi, zaključnem delu konference, se je *Vuk Čosič* dotaknil smiselnosti iskalnega marketinga, če ga pogledamo skozi prizmo moralnega kompasa in ustvarjanja dobrih vsebin. Za podjetje je bistveno vprašanje, kako mora komunicirati s potrošniki, da ne bo propadlo (kar je na spletu še posebej opazno) – spletni uporabniki namreč težko odpuščajo zavajanja. Iskalnega marketinga se je lotil kritično, vidi ga kot nepotrebne posrednika v interakciji podjetje–potrošnik.

Ključna ugotovitev letošnje konference SKIM je, da je atmosfera na trgu iskalnega marketinga ugodna, težave pa so z uvedbo tehnik iskalnega marketinga v delovne procese podjetij. *Predana oseba, ki skrbi za iskalni marketing v nekem podjetju, je po besedah Vanesse Fox nujnost, v slovenskih razmerah pa na žalost ponudnikov ostaja le nedosegljivi ideal.* Podjetja namreč ne razumejo, da iskalni marketing poleg drugih stroškov zahteva tudi zaposlene. Drug pomemben zaključek je, da naj *kljub zelo spremenljivemu okolju in stalnim pojavom novih pristopov k iskalnemu marketingu le-teh ne zlorabljam, ampak ostajamo zvesti dobri vsebini spletnih strani, saj lahko spletne uporabnike hitro izgubimo.*

Za konec še kritika organizatorjem: ko sem v zadnjih dneh pred dogodkom na iskalniku Google iskal pojem iskalni marketing, med zadetki ki oglasi SKIM-a nisem zasledil. Za dober zgled in morda za še večji obisk konference je to vsekakor nekaj, kar lahko izboljšajo do naslednje konference.

Vuk Čosič: Ubij posrednika!

viennafair 2009

Dnevi med 7. in 10. majem, ko se je odvijal sejem sodobne umetnosti Viennafair, so bili na Dunaju tudi letos obarvani umetniško. Dogodek je za vse navdušence nad umetnostjo pomemben vir umetnosti, saj dopušča odkrivanja sodobnih smernic le-te ter obenem ogled umetniških del, predstavljenih s strani uveljavljenih galerij in muzejev.

Obisk prizorišča A 1702, Zavod P.A.R.A.S.I.T.E.

Majski Dunaj

S takim razkrivanjem umetnosti in prikazom del različnih generacij, zvrsti ter oblik izražanja druge ob drugem se ustvarja idealno ozračje za rojevanje novih zamisli. Dunaj je zaradi svoje lokacije v osrčju Evrope in vplivne umetniške scene izhod v vzhodni svet umetnosti. V zadnjih letih je Viennafair veliko prispeval, da je me-

sto postalo mednarodno središče sodobne mlade umetnosti. Postal je ključni del dunajske umetniške scene in pomembna mednarodna platforma avstrijske umetnosti, hkrati pa vez med vzhodom in zahodom, med teorijo in prakso, Dunajem in Evropo ter med različnimi zvrstmi umetnosti.

Razvoj Viennafaira poteka od leta 2005 in se nenehno stopnjuje, skupaj z njim pa tudi dunajsko umetniško prizorišče. Že prvo leto njegovega obstoja (2005) je imelo več kot 90.000 obiskovalcev priložnost videti 92 predstavljenih galerij. Od takrat pa do danes se je prelevil iz dobro varovane skrivnosti v široko prepoznavno

in sodobno mednarodno umetniško dogajanje. Prav tako kot naraščajoče število domačih ljubiteljev umetnosti je Viennafair odkrilo tudi vse več zbirateljev in trgovcev z umetnostjo iz vsega sveta. Vse to priča o tem, da razsežnosti v umetnosti ne poznajo meja, niti niso omejene z jezikovno raznolikostjo. Ob običajnih slikarijah,

Performans Coded sensation s stojnice A2101, ki je pripadala Univerzi za uporabno umetnost z Dunaja, natančneje Studiu zveze mladih umetnikov

Trgovanje s sodobno umetnostjo in sodobno trgovanje z umetnostjo

Letos se je sejma udeležilo 122 galerij, ki so zastopale več kot 1000 umetnikov, od tega jih je bilo 47 iz Avstrije, 45 iz Zahodne Evrope, 1 iz Združenih držav Amerike ter 29 iz držav Vzhodne in Jugovzhodne Evrope. Prav vse so poskrbele za edinstvena umetniška doživetja tako za zbiralce kot za navdušence. Med to mednarodno umetniško srenjo smo se s svojim umetniki predstavili tudi Slovenci.

ekspresijah in impresijah se namreč še vedno znova najde kaj novega.

Druga obletnica ZONE1

Že dve leti je posebnost sejma prostor, imenovan ZONE1, kjer so predstavljene posebne in neobičajne razstave. Ta odprt razstaveni prostor dopušča galerijam, da namenijo 20 kvadratnih metrov razstavi, ki jo pripravijo mladi umetniki ali debitanti, postavljen pa je pod pokroviteljstvom ministrstva za izobraževanje, umetnost in kulturo.

Galerija Alkatraz

Umetniki na Viennafairu: Damijan Kracina, Nika Oblak&Primož Novak in Tomaž Tomažin.

Galerija Alkatraz: Tomaž Tomažin, *Owl and booty*, 2008, Lightbox, 130,7 cm x 26,7 cm x 8,5 cm

Galerija Fotografija

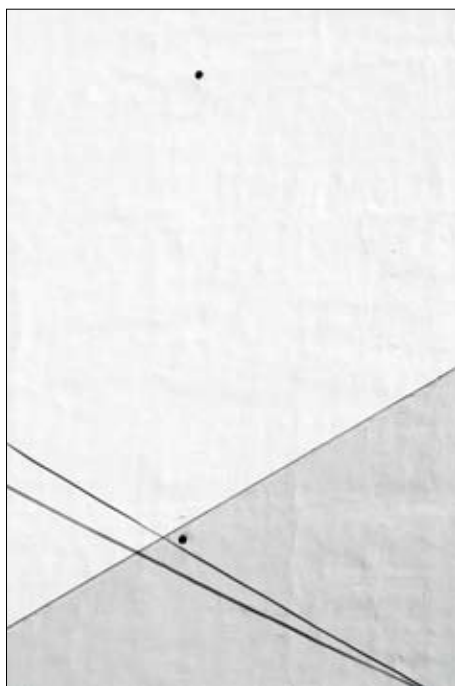
Umetniki na Viennafairu: Boris Gaberščik in Stojan Kerbler. Galerija Fotografija sicer zastopa še umetnike: Igor Andjelič, Aleš Bravničar, Wilhelm Heiliger, Yenny Huber, Žiga Koritnik, Matjaž Krivic, Diana Lui, Tihomir Pinter, Janez Pukšič, Euro Rotelli, Jane Štravs in Aleksandra Vajd.

Galerija Fotografija: Stojan Kerbler, *Spring Together*, 1960, Silver gelatin print, Unlimited Edition (s podpisom umetnika), 30 x 40 cm

Galerija Photon

Umetniki na Viennafairu: Peter Koštrun in Anikó Robitz. Galerija Photon sicer zastopa še umetnike: Stanko Abadžić, Goran Bertok, Janez Bogataj, Tomo Brejc, Marco Citron, Gabriella Czoszó, Branko Cvetkovič, Gyula Fodor, Boris Gaberščik, Paula Muhr, Bojan Salaj, Jože Suhadolnik, Alexander Valchev in Antonio Živkovič.

Photon Gallery: Anikó Robitz (Hun), *Tirana*, 2008, Giclée on aluminium, 75 x 50 cm

Vsi omenjeni slovenski predstavniki so bili na sejmu s pomočjo pokroviteljskega prispevka Erste bank. Isti pokrovitelj je omogočil nastop na sejmu še 24 galerijam iz Vzhodne Evrope.

Galerija ŠKUC

Umetniki na Viennafairu: Art Fun Club, Vuk Ćosić, Nemanja Cvijanović, Alban Muja, son: DA, Miha Štrukelj, Matej Andraž Vogrinčič in Sislej Xhafa.

Poleg omenjenih galerija ŠKUC zastopa še sledeče umetnike: Alen Floričič, Marko Peljhan in Carina Randov.

Galerija ŠKUC: Miha Štrukelj, *Grand canal station*, 2007, Oil on canvas, 100 x 150 cm

Zavod P.A.R.A.S.I.T.E.

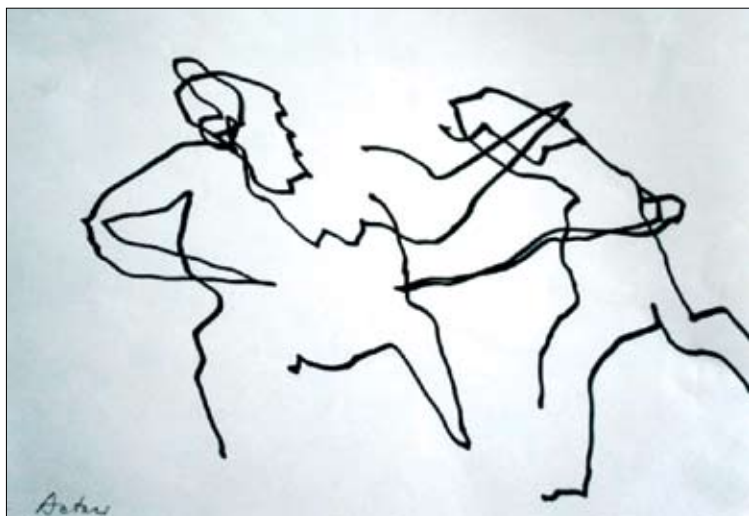
(Galeriji P74 in KAPSULA)

Umetniki na Viennafairu: Sanja Iveković, Tadej Pogačar, Mladen Stilinović in Mladen Stropnik.

Zavod P.A.R.A.S.I.T.E: Tadej Pogačar, *School's Out*, 1997–2008, C-print, mixed media, 72 cm x 47 cm

Galerija IVAN iz romunske Bukarešte je na sejmu predstavila tri umetnike. To so Geta Bratescu, Elian in Oana Farcas.

Geta Bratescu: »Actors desen«, 210 x 297 cm, 1995. Delo, predstavljeno na sliki, je tako kot celotna serija risb izdelano z zaprtimi očmi umetnice.

Predstavitveni prostor A2003, ki je pripadal galeriji Ivan. Romunska galerija se je prav tako predstavila pod pokroviteljstvom Erste Bank.

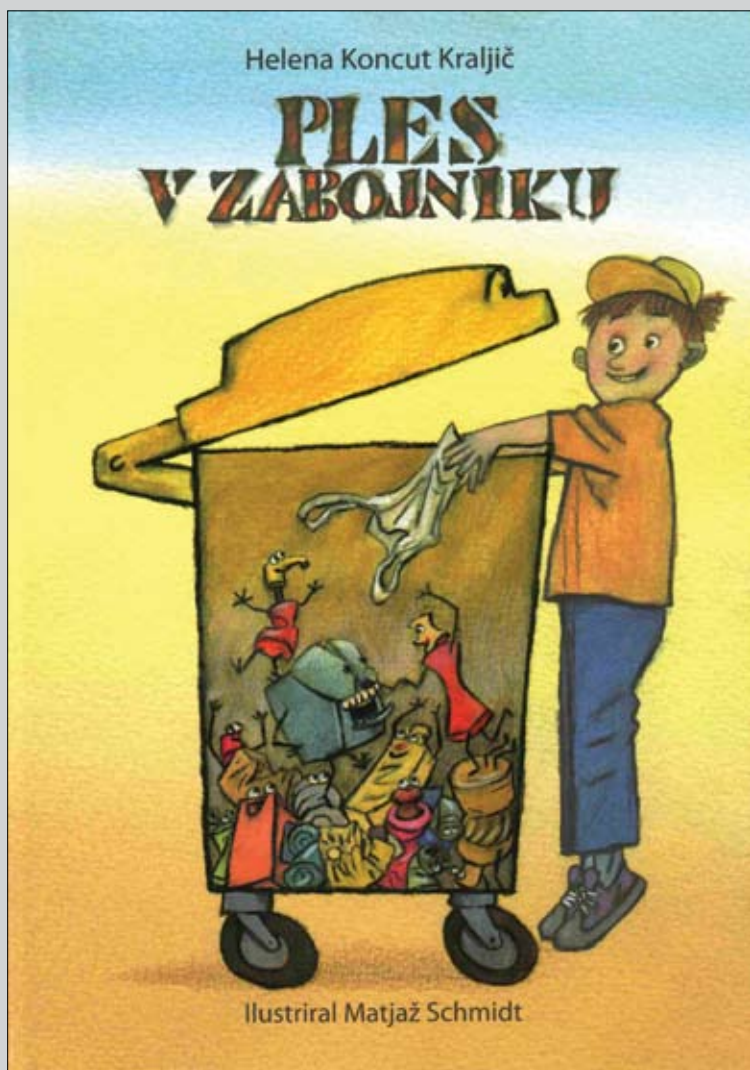
najboljša ekološka slikanica v sloveniji

22. aprila, na Svetovni dan Zemlje je v hotelu Union potekala slavnostna razglasitev najboljših ekoloških slikanic. Izmed devetih prijavljenih slovenskih avtorskih literarnih del je zmagala slikanica z naslovom Ples v zabojniku avtorice Helene Kraljič in ilustratorja Matjaža Schmidta. Natečaj je organizirala Založba Morfem v sodelovanju in ob podpori nacionalne družbe za ravnanje z odpadno embalažo Slopak, podjetja Snaga in Občine Brezovica. Nagrajena slikanica bo označena z znakom NES. V znaku je simbol Zemlje, roka, ki jo drži, pa ponazarja njeno odvisnost od človeka (Svet je v naših rokah). Logotip natečaja bo pomagal bralcem pri izboru kakovostnih ekoloških zgodb.

Natečaj je letos izveden prvič, postal pa bo stalnica v slovenskem prostoru. Izjava direktorice založbe Morfem: »Živimo v času, ko se moramo zavedati, da onesnaženost okolja postaja vse bolj zaskrbljujoč pojav. Spoštljivega odnosa do narave se priučimo - otrokom pa ga privzgojimo tudi s slikanicami - zato tudi natečaj za najboljšo ekološko slikanico - ker želimo, da bi otroci imeli tovrstnih slikanic čim več in da jim bodo pisatelji in založbe to omogočili. Založba Morfem izdaja predvsem knjige za otroke, zato se trudi in se bo trudila tudi v bodoče, da otrokom na nevsiljiv način približa problem onesnaženosti okolja«. In še izjavi nagrajena avtorica in nagrajena-

ga ilustratorja: Helena Kraljič: »Trudila sem se napisati zgodbo, ki bi imela jasno ekološko sporočilo. Da bi jo popestrila, sem vanjo umestila narodne pesmi. Knjiga Ples v zabojniku je na priporočenem seznamu za eko bralno značko. Veseli me, da jo otroci v šolah in vrtcih radi tudi gledališko uprizorijo, kulturno društvo Radeče pa celo z njo gostuje po vsej Sloveniji. Komisiji se zahvaljujem za potrditev, da je knjiga po strokovnih, literarnih, oblikovnih in slikovnih kriterijih najboljša med izdanimi slovenskimi ekološkimi slikanicami v zadnjih dveh letih. Priprčana sem, da bo otroke uvedla v pravilno ekološko obnašanje.«. Matjaž Schmidt pa dodaja: »Kot ilustrator ekološko naravnane slikanice sem na videz sekundarni oznanjevalec ekoloških spoznanj. Priznajmo pa si, da je vizualna umetnost že davno vzpostavila kritičen odnos do običajnih praks človekovega dojemanja narave in okolja. Že s tem, ko ga je veristično opisovala, je v uživalcu umetnosti zbudila nov razmislek in novo zavedanje resničnega sveta, morda celo kritičen pogled. Verjetno nisem edini, ki verjame v to, da je vsaka oblika umetnosti, vsaj v tistem delu, ki kaže stvarnosti ogledalo, posvečena ozaveščanju ljudi. Četudi se nimam za umetnika v romantičnem smislu besede, sem prepričan, da lahko nevsiljivi agitatorski duh, ki preveva okoljevarstvene ilustracije, uspešno dopolnjuje ali celo presega umetniško sporočilo.«.

spreminjanje je pogoj življenja

Začela bom s človekom, čigar nagon po odkrivanju je neverjetna evolucijska stopnica do vsega, kar imamo tukaj in zdaj, s krutostjo in lepoto čutenega, povedanega, olajšanega z napredkom in oteženega z nazadovanjem, s pehanjem za bolje in preveč, z obvladovanjem sveta in njegovih političnih, trgovinskih ter socialnih vzvodov.

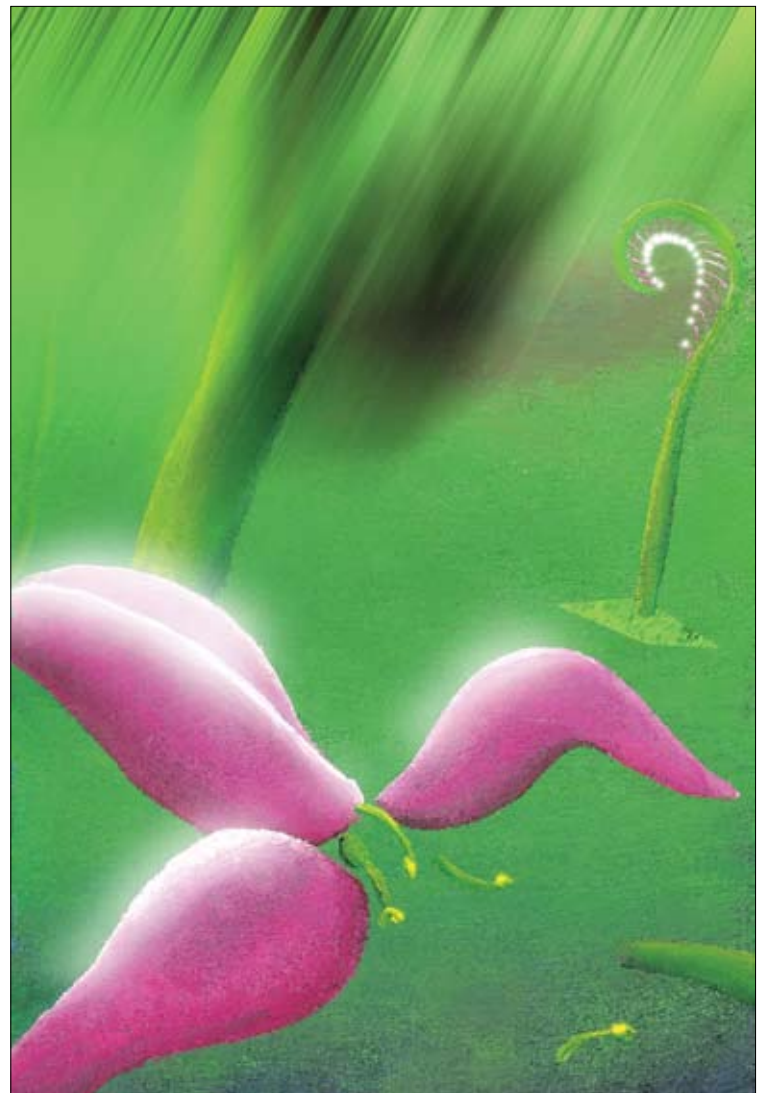
Ustvarjalnost in zvedavost sta v grobem gonili razvoja, temeljna potreba otroka in ustvarjalca. Tistega z energijo prežetega posameznika, nabitega z vprašanji in čudenjem, večnega nemirneža ter iskalca novih poti. Nekateri to otroškost in zvedavost obdržijo in se s tem samodejno postavijo v polje ustvarjalnosti, v kulturno sobivanje v svetu trgovanja, znanosti in politike. Ustvarjalnost je seveda nujna in potrebna za razvoj na vseh področjih, pa se bom vendarle dotaknila le ustvarjalca na področju kulture, ki pogosto s tem, ker je njegovo delo njegova hrana za dušo in telo, navzven daje vtis človeka, ki stvari dela iz veselja in ne zaradi preživetja. Kar je in tudi mora biti res, če naj bo njegova umetnost na katerem koli kulturnem področju res vredna svojega kulturnega poslanstva. In vendar se zastavlja vprašanje preživetja in vrednotenja ustvarjalčevega dela. Postavljeno je na mejo med biti in ne biti, obstajati, obstati ali izostati. In v klin resničnosti zagozden umetnik med tem večnim biti in ne biti prisiljeno išče izhode, ki bi ga umestili v vrsto podpisanih, človeško upoštevanih v civilizacijskem krogu sveta. Ker je na meji tega, da podleže skušnjavi izginiti v nič. Ker je podlegati nič najlažje, v agoniji sicer, toda izhlapati v nič je manj, kakor z njim se spopasti. Davidov boj proti civilizacij-

skemu strahu, oborožen le z razumom in lastnimi rokami, je krut in za marsikoga usoden.

Pa se nam zastavi vprašanje ustvarjalnosti v obdobju krize. Obstajata le dva izhoda. Ker, paradoksalno, prav ustvarjalnost v obdobju krize pride v krizo zaradi krize v prvem primeru. Kadar ustvarjalec podleže in odloži orožje svojega uma ter zagona, bitko izgubi. Sicer, ko podivjanemu biku krize pogleda z uporom v oči, poišče nove načine preživetja in delovanja ter zmaguje.

Če pogledam s stališča ustvarjalca, se je boleče spopadati z neupoštevanjem osnovnih človeških meril in spoštovanja do ustvarjalčevega dela. To ga postavlja ob bok delavcem v tovarnah in neplačanim, fevdalno izkoriščanim tlačanom na njivah.

In vendar je drobna in tako pomembna razlika le v tem, ali je človek sposoben na katerem koli področju zastaviti na novo, se spreminjati, slediti možnostim, ki se ponujajo ali ne. Sposoben boriti se ali le nemo obstati pred lastno pogubo. Na misel mi prihaja bitka iz filma Heroj. Bitka, ki se bije z mečem in kaligrafijo, v tihi notranjosti in v resničnosti. Splača se. In ponovno smo tam – spreminjanje je pogoj življenja in srečo imamo, če se tega zavedamo.

s kakovostjo nad krizo

Industrijsko oblikovanje v Sloveniji že pred krizo ni imelo prav posebnega ugleda. Obstajali so redki posamezniki, ki so z velikim egom in pravo mero družbenih sposobnost orali ledino. Bilo je nekaj ustvarjalnih studiev, ki so si prijateljsko razdelili pečnico naročnikov, pripravljenih vlagati v razvoj in oblikovanje. Nekaterim podjetjem je celo uspelo zbrati nekaj tehničnih kadrov in ustanoviti lasten razvojni oddelek. A kljub temu da so obstajale svetle zvezde, izvorni projekti in odmevne nagrade, je za večino slovenskih menedžerjev oblikovanje bilo in ostalo nepotreben strošek. Zato ne preseneča, da so podjetja pri zmanjševanju stroškov najprej odpuščala razvojne oddelke in »ustvarjalce«. S tem pa so se odpovedala edini rešitvi iz vse bolj potapljajočega se gospodarstva.

Senzacionalno in abstraktno informiranje o gospodarski krizi nas je preobremenilo s pesimističnimi napovedmi in s tem določilo naš nadaljnji razvoj. Precej lažje bi bilo, če bi svet razumeli kot spoj napetosti in razlik: če ne občutiš mraza, se ne moreš veseliti sonca, dokler nisi lačen, ne znaš ceniti sitosti, in dokler ne preizkusiš slabega izdelka, ne moreš vedeti, kaj je dobro oblikovanje. Že grški predsokratiki so vedeli, da je nasprotje gonilo napredka, da sta poti navzgor in navzdol dela iste poti. Zato lahko tudi trenutno krizo vidimo kot priložnost, da izboljšamo in spremenimo svoj odnos do okolja in materialnih dobrin ter si ustvarimo skromnejše in bolj harmonično življenje. Spremembam bodo sledili tudi izdelki široke potrošnje, ki bodo postali preprostejši pa tudi bolj kakovostni in trajnejši. Zato v prihodnosti ne gre podcenjevati vloge oblikovanja. S svojim potencialom bo lahko pomagalo podjetjem, da bodo z manjšimi stroški prišli do bolj učinkovitih rešitev in bolj konkurenčnih izdelkov.

Oblikovalec sledi spremembam

Oblikovanje deluje kot živ organizem. Srka informacije iz okolja in jih prevede v obliko. Nanj vplivajo družbene zamisli (frankfurtska kuhinja), tehnološki napredek (Prada Store, New York) in gospodarska rast (Herbert Hoover: Avto in vsako garažo). Enzo Manzini, arhitekt in profesor na milanski Politehnik, vidi oblikovalca kot najučinkovitejšega posredovalca in razlagalca socialnih zamisli. Zato sta se v skladu z bogatenjem prebivalstva, ekonomsko rastjo in tehnološkim razvojem skozi zgo-

dovino izmenjavali dve prevladujoči oblikovni smernici – *razkošne umetnosti in asketski minimalizem*.

Prva se je pojavila vsakokrat, ko sta vlada la splošno blagostanje in svoboden duh. Družba je postala bolj razsipna in je želela uživati v sadovih napredka. Svojim dosežkom je želela postaviti oznako, ki jo bodo vsak dan spominjale na lastno večvrednost in gospodovalnost. Nečimrnost svetovljanskih elit se je odražala v oblikah uporabnih izdelkov. Oblikovalec,

umetnik ali rokodelcec je za svoja razkošna dela izbiral med eksotičnimi materiali, ki jih je spretno obdelal v vrhunske stvaritve organskih oblik in zapletenih vzorcev. Secesija oziroma Art Nouveau je uveljavila ukrivljeno črto ali vitico, Art Deco je izumil bolj matematični cikcakast vzorec, burna šestdeseta so prinesla psihedelične vzorce (Op art) in močne barve (Pop art), osemdeseta pa so kopicila nasprotujoče si materiale, raznovrstne oblike in črno-bele vzorce.

Bahavost, stiliziranje in površnost lahko prepoznamo tudi v sodobnih izdelkih – veliki grafični potiski na pohištvo, barvitost gospodinjskih aparatov, lažne objube o boljšem statusu ... Izdelki se od preteklih razlikujejo le po okoliščinah, v katerih so narejeni. Nekdaj so oblike odražale svobodno voljo oblikovalca, danes pa se podreajo sistemu blagovnih znamk in korporacijski kulturi, ki s cenovnim razredom opredeljuje količino dekoracije, ciljno občinstvo izbira barvo, oblika prodaja ...

Klasične oblike s poudarkom na uporabnosti - izdelki, ki bodo preživelili krizo. (vir: www.doorsofperception.com)

(vir: www.bulthaupt.de)

primer: kuhinja bulthaupt

Sistem kuhinje, kot jo poznamo danes, se je razvil v 30. letih. *Frankfurtska kuhinja* je bila idealen model pohištva, ki je ustrezal antropometričnim razmerjem tistega časa. Elementi so bili nanizani tako, kot so si sledila opravila v kuhinji. Taki zasnovi sledi tudi večina »sodobnih« kuhinj, čeprav se je odnos do gospodinjstva v 21. stoletju bistveno spremenil. Kuhanje se je iz obveznosti spremenilo v obsedenost, ki spaja druženje in uživanje. Spremenil pa se je tudi način priprave hrane, ki je bolj sproščen ter z več improviziranja. Zato je bila pred kratkim skupini kuharjev, oblikovalcev in arhitektov predstavljena neobičajna kuhinja Bulthaupt B2. Namesto globokih predalov so uporabili veliko hrastovo omaro. Pripomočki niso več pospravljeni v plasteh ali nakopičeni v omarah, temveč so pregledno obešeni v več vertikalnih plasteh. Pri oblikovanju so se držali principa delavnice, kjer delavec red ustvarja sam. Tako je kuhinja dobila boljše urejenost, individualnost in minimalizem.

(vir: www.vam.ac.uk)

Po letu 2008 bo slog oblikovanja postal popolno nasprotje umetelnosti, pretiravanja in razsipnosti. Ponovno bo treba skrbno pretehtati in uskladiti uporabnost izdelka ter zmožnosti tehnologije z njegovo estetsko vrednostjo. To ne pomeni, da bodo postali izdelki grobi in dolgočasni, temveč da bo lepota izdelka izvirala predvsem iz njegove funkcije (form follows function). Oblikovanje bo težilo k minimalizmu in skromnosti, ki je bila značilna za povojna obdobja. V razmišljanju in nazorih bo bližje Bauhausu in Deutscher Werkbundu, ki sta si prizadevala, da lepe stvari postanejo dostopne vsem. Oblikovalec bo zato imel pred seboj odgovorno nalogo, da želje usihajočega oziroma skromnega kapitala prevede v obliko, ki bo še vedno prepričala kupca.

Konec masovne proizvodnje in potrošništva?

Konec proizvodnje bi pomenilo tudi konec potrebe po industrijskem oblikovanju. A ne bodimo črnogledi. Po dogodkih iz preteklosti lahko sklepamo, da gospodarska kriza ne pomeni drugega kot začetek novega načina načrtovanja, proizvodnje in prodaje.

Po jeseni 2008 ostajajo trgovine in skladišča polni neprodanega blaga, nakupovalni vozički ostajajo prazni in podjetja pod ceno ponujajo svoje izdelke ter storitve. Svet je postal malodušen, melanholičen in poln samopomilovanja. Ameriški novinar John Hockenberry je cinično povzel stanje sodobne družbe, v kateri je edina trenutno uveljavljena znamka »No product«

primer: super normal design

Navaden steklen kozarec, termometer, trinožni stolček Alvarja Aalta, Allesijeva caffeteria ali namizna luč ... Vse to so izdelki, ki jih imamo doma že več let. O njihovem nastanku, avtorju ali proizvajalcu se ne sprašujemo več. Opravljajo svoje poslanstvo in se ne trudijo pritegniti pozornosti. So slavo in uporabnost. S svojo prisotnostjo dodajajo okolju posebno toplino in domačnost.

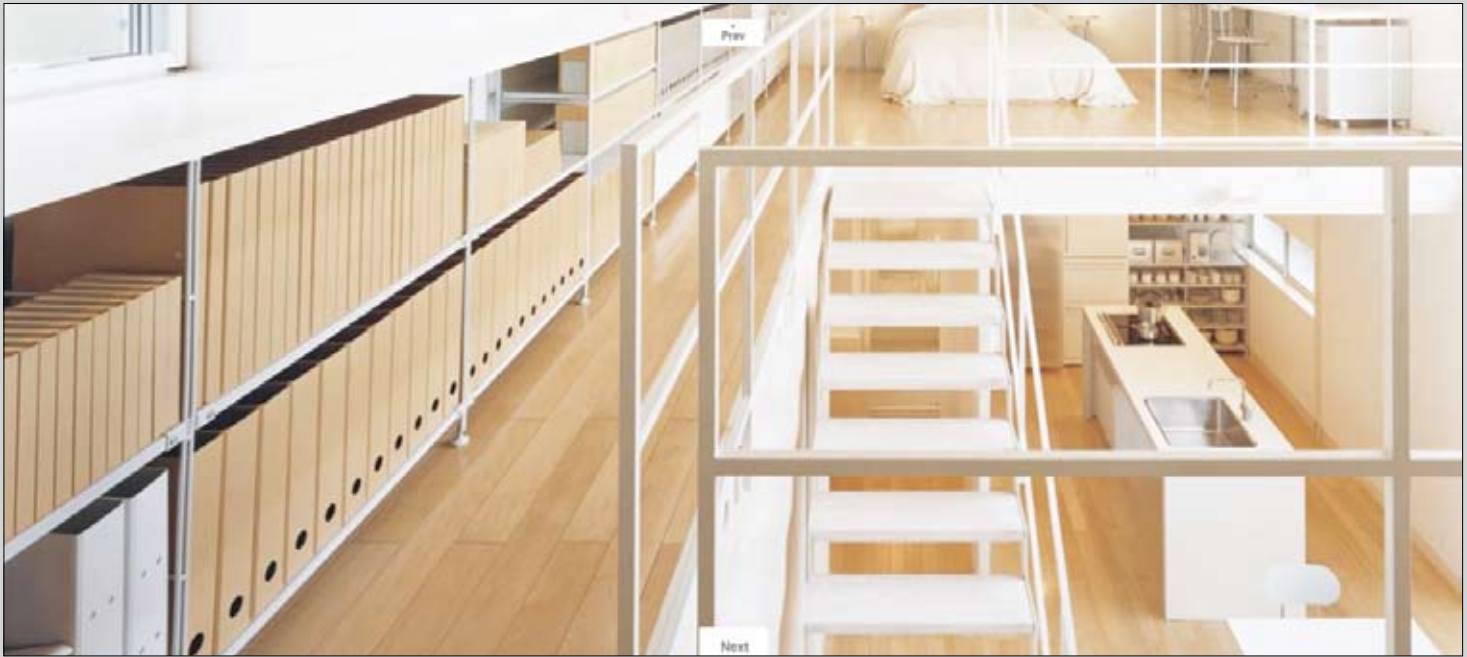
Za vsa ta orodja in pohištvo sta si oblikovalca Jasper Morrison in Naoto Fukasawa izmislila skovanko – super normal design ali super običajni izdelki. Taki izdelki bodo tudi v prihodnje zanimivi in prodajno uspešni.

(vir: www.2021supernormal.wordpress.com)

primer: razcvet potrošništva

Za nastanek nove kulture potrošništva sta bila odločilna velikoserijska proizvodnja na tekočem traku ter možnost izbire in individualizacija izdelka. Zamislila sta se najprej uveljavili v avtomobilski industriji, ko je Fordu uspelo sestaviti avto v slabih 93 minutah, General Motorsu pa vzpostaviti sistem standardnih sestavnih delov, ki jih je bilo mogoče kombinirati po željah kupca. Zamislila sta hitri in raznoliki proizvodnji sta za seboj potegnili tudi preostalo predelovalno industrijo, svoje pa je dodalo tudi pretkano oglaševanje, ki je dodatno spodbujalo nakupovanje. Hiter gospodarski razcvet je bil usoden in leta 1929 se je Amerika znašla v hudi krizi. Kljub temu pa sta se sistem in volja porabništva ohranila do danes.

(vir: www.creativecommons.org)

(vir: www.creativecommons.org)

primer: muji

Muji je japonsko podjetje in v prevodu pomeni 'brez blagovne znamke'. Nastalo je kot zavračanje potrošniške družbe, nasprotje razkošju in okrasu. Njihovi izdelki so oblikovani za točno določen namen in strogo sledijo funkciji. Odlikuje jih minimalizem, tako v oblikah kot barvah. Blizu jim je filozofija Bauhauasa, ki jo dopolnjujejo s hurojcem. Obliko prilagajajo proizvodnji, da je ta kar najbolj prijazna pa tudi najcenejša in hitra. Delujejo v skladu z varovanjem okolja, zato se izogibajo odpadku in nepotrebnim ovojnini. V 7000 trgovinah po vsem svetu prodajajo izdelke za dom, pohištvo ter tudi hrano in obleko.

in edini nakupni impulz »Not buying«. Tak odziv družbe je običajen, saj so ljudje dojeli, da potrebujejo manj, kot imajo, zato so pri nakupovanju postali previdnejši in premišljeni. Zasitil pa se je tudi trg, ki ga zaradi dediščine globalizacije ne moremo več širiti, ampak ga lahko le še dodatno polnimo in obremenjujemo z vedno istimi, ceneniimi proizvodi.

Vendar to še ne pomeni konca masovne potrošnje in serijske proizvodnje. Obseg in pogostost izdelkov se bosta dolgoročno bistveno zmanjšala, zato bodo neustvarjalna in nefleksibilna podjetja potonila v rdečih številkah. Z ločevanjem *cvetja od plevela* se bo ustvarilo bolj plodovito okolje, ugodno za razvoj in inovacije pa tudi oblikovanje. Izdelki se ne bodo več razlikovali le po zunanji podobi in blagovni znam-

ki, temveč bodo nudili povsem drugačne pristope k reševanju problemov. Zato bo oblikovanje bolj usmerjeno k uporabniku, razumevanju njegovih potreb, želja in spodobnosti.

Kaj resnično potrebujemo

Oblikovanje je bilo v zadnjem desetletju v službi njenega veličanstva – blagovne znamke. Izpolnjevati je moralo njene zapovedi in zadostiti njenim pričakovanjem. Zaradi svoje prepoznavnosti in moči so blagovne znamke pogosto vsilile tudi svoja pravila. Odločale so o tem, kdo je njihov potencialni kupec, kako bo ravnal z izdelkom in uporabniku dajale lažne obljube o boljšem položaju. Ker so se oblikovalci usmerjali po raziskavah (kupec si želi tisto, kar že od prej pozna) in preteklih dogna-

njih, je bil izdelek zastarel, še preden se je pojavil na trgu.

Za nove generacije izdelkov bo pomembno, da bodo sodobni in da bodo resnično ustrezali današnjemu življenju ter našim umskim in telesnim zmožnostim. Potrebna bo več raziskovalnega dela in opazovanja potencialnih uporabnikov – kako prepoznavajo potrebe, kako se soočajo z reševanjem težav, kako rokujejo z izdelkom, kdaj nad njim upopajo ... Ljudje se ne želijo prilagajati izdelkom, temveč pričakujejo, da se bodo ti prilagodili njim. Če pozvamem oblikovalca Richarda Seymoura: »Dobra oblika informira, usmerja in spodbuja k uporabi«.

Vsako od spoznanj, kdo smo in kako delujemo, prinese novo priložnost za inovacijo. Vključevanje čim bolj raznolikega prebival-

stva v razvoj pa bo obogatilo in izpopolnilo izdelek.

Sonaravnost kot dodana vrednost

Naivno bi bilo misliti, da se bodo v prihodnosti blago in storitve cenili. Zmanjšanju obsega proizvodnje ter večjim vložkom v raziskave in razvoj primerno, bodo rasle tudi cene izdelkov. Pri tem ne mislim, da se bodo dražili isti izdelki, kot jih poznamo, temveč mislim na nove generacije dobrin. Visoko ceno izdelka bo moralo upravičiti tudi oblikovanje s svojim delom.

- Izdelek bo moral reševati natančno določen problem.
- Uporabljeni materiali bodo morali biti kakovosti in trajni.
- Uporabnik bo lahko izdelek sam popravljal in nadgradil.

(vir: www.viryent.com)

primer: alja novak - čevlji a. viryent

Blagovna znamka čevljev je odličen dokaz, da je lep izdelek plod tradicije in sodobne tehnologije.

Ženska, ki stoji za uspešnimi unikatnimi obuvami, je mojstrica ročne izdelave čevljev, ki se je učila v delavnici svojega dedka. Poleg tega pa ima univerzitetno izobrazbo industrijske oblikovalke. Preplet znanj dela izdelke prepoznavne. Obrt nadgrajuje tudi z drugimi rokodelskimi dejavnostmi, kot je na primer kleklanje. Unikatni čevlji z ročno narejeno idrijsko čipko predstavljajo tržni in promocijski material tudi za Slovenijo.

Dodana vrednost, ki se je do zdaj skrivala v namišljenih in navideznih vrednotah blagovne znamke, bo od zdaj v daljši življenjski dobi izdelkov. Zato se bo njihova zunanja podoba ponovno vrnila k bolj klasičnim, čistim oblikam, ki se bodo na trgu obdržale dlje časa. Konstrukcija bo robustnejša, lepjenje bodo zamenjali mehanski spoji. Materiali bodo postali trpežnejši, odpornejši, predvsem pa jih bo mogoče reciklirati ali razgraditi. Izdelek bo oblikovan tako, da ga bo kupec dlje časa uporabljal, sam popravil ali nadgradil. Z močno in trdno strukturo se mu bo podaljšala življenjska doba, kar bo imelo pozitivne učinke tako na proizvajalca kot na kupca in okolje. Ker bo aktualen dlje časa, bo imelo podjetje z njim dobiček na daljši rok. Uporabnik se ga bo veselil, saj mu bo prihranil denar

za servis ali nakup nove naprave. In ne nazadnje planet nam bo hvaležen za manjši odpadke.

Nujni so okolju prijazni izdelki

Z vsako krizo se krepijo tudi okoljevarstvene zamisli, kar pa še ne pomeni, da so te tudi učinkovite. Zahodni svet se bo težko sprijaznil, da ni vse podrejeno njegovi volji. Predolgo in pregloboko so zakoreninjene zamisli monoteistične krščanske vzgoje in znanstvene razlage narave, ki jo z delitvijo na atome raztelesa. Podjetja bodo težko sprejela dejstvo, da so naravne surovine kapital, ki je na žalost omejen. Zato lahko trenutno krizo razumemo kot priložnost, da postanemo bolj odprti za alternativne rešitve. Za najpreprostejše rešitve za čisto okolje ne potrebujemo velike znanosti. Za začé-

tek lahko, na primer, zmanjšamo količino ovojnine. Morda bi ponovno razmislili o oblikovanju le-te za večkratno uporabo ali pa bi združili več funkcij (transportno, varovalno in darilno) v enem samem ovoju. Ljudi bi lahko spodbujali, da ovojnino ponovno uporabijo – škatla je odlična igrača za otroka, pokrovice detergentov lahko uporabimo za strežbo jajc, plastenke lahko postanejo vaze ...

Podjetja lahko vzpostavijo sistem skrbi za izdelek od zibke do zibke, kar pomeni, da proizvodnja posnema naravni krog življenja, kjer se sestavine oblikujejo, uporabljajo, predelajo in razgradijo ali ponovno uporabijo. Ker vse nenehno krožijo, pri tem procesu ne nastajajo škodljivi odpadki. Vse to so vzvodi, ki lahko pripomorejo k bolj zelenim izdelkom.

Na dolgi rok lahko oblikovalci in arhitekti razmislijo o bivanjskem prostoru kot samostojnem ekosistemu. Podobno je začel razmišljati vodja oblikovanja pri Vallucine, ki je predstavil kuhinjo, ki je spoj narave in grajenega okolja. Pri Whirpoolu so naredili kuhinjo, ki je spoj naravnega in umetnega. Toploto in odpadno vodo izkorišča za napajanje in ogrevanje drugih naprav. S tem so ustvarili pravi mali ekosistem, kjer hladilnik ogreva vodo, ki jo potem uporabi za delovanje pomivalnega stroja, ali pa voda napaja začimbe, ki rastejo kar v kuhinji. Tudi kopalnice bodo morale postati bolj varčne s porabo in ogrevanjem vode. Predvsem odpadna voda bi se lahko zbirala in potem uporabljala za spiranje stranišča. S tem bi vzpostavili bolj zdrave sisteme bivanja za nas in okolje.

primer: status

Podjetje Status je dokaz, da lahko tudi v Sloveniji nastajajo inovativni in prodorni izdelki.

V lastnem razvojnem oddelku snujejo najbolj izvirne kuhinjske pripomočke, ki jih potem sami tudi preizkušajo. Ne izdelujejo klasičnega kuharskega orodja, ampak 3D-pokrovke z odprtino za dodajanje, mehčalnik mesa, lupilnik česna in še marsikaj drugega. Posebej zanimiv pripomoček je jekleno milo, ki deluje s kemično reakcijo. Sestavine živil se z vodo vežejo na sestavine mila in odplaknejo neprijetne vonjave. Izdelki so tudi v tujini postali pravi hit, pokrovke za pečenje so bile celo prodane v 1,5 milijonih kosov. Zato je lahko belokranjsko podjetje s svojimi inovativnimi rešitvami vzor marsikateremu, sicer bolj znanemu slovenskemu podjetju.

(vir: www.status.si)

Z lokalnimi sredstvi do bolj zelenih izdelkov

V osemdesetih letih smo se otepali domačega blaga in hodili čez mejo po cool kavbojke, plastično posodo in čokolado. Večvrednost tujega se je nadaljevala in namesto Rašicinih puloverjev smo raje posegali po italijanskih pleteninah, nemških in ameriških športnih copatih in tako naprej. Z razcvetom spletne trgovine je svet postal ena velika trgovina, kjer naročiš najfinjši porcelan s Kitajske, mizo iz tikovega lesa iz Burme, ročno pleteno jopo z Islandije ... Dosegljivo je bilo vse, kar si je posameznik zaželel, dokler se na globalno trgovino ni zgrnila temna senca. Na dan so prihajali podatki o nehumanih delovnih razmerah vzhodnih industrij, materialih s sumljivim poreklom in visoko ceno transporta (tako finančno kot okoljsko). Kar na enkrat smo se začeli spraševati o poreklu izdelka.

Potreba po znanem, lokalnem izdelku se je pojavila v začetku 21. stoletja – najprej v prehrabeni industriji.

Manjše kmetije niso več mogle tekmovati s poceni množično vzrejo. Graditi so začeli na bolj zdravi zelenjavi in sadju brez strupenih pesticidov ter gnojil. Zopet sta oživila planšarstvo ter prosta vzreja svinjine

in perutnine. Pridelke prodajajo lokalnemu prebivalstvu, ki cenijo kakovost pridelane hrane. Vzpostavilo se je zaupanje med proizvajalcem in kupcem.

Izdelki, narejeni v manjših serijah, vzpostavljajo bolj osebni odnos med izdelovalcem in kupcem. V skandinavskih deželah so se vse do danes ohranile obrtniške delavnice, pa tudi proizvedene serije so manjše. Njihovo oblikovanje sledi tradiciji obdelave naravnih surovin – lesa in stekla. Oblikovalci, kot je Tapio Wirkkala, so uporabljali zamisli iz skromnega kmečkenga življenja ter motive iz ljudskih zgodb in pravljic.

Bogato kulturno dediščino ima tudi Slovenija, a ker smo preveč »majhni«, je ne znamo ceniti. Profesor Bogataj vedno poudarja, da je kakovostno oblikovanje preplet starega in novega, historičnega in sodobnega. Sodobno oblikovanje bi moralo prepoznati prednosti rokodelstva, saj te slonijo na izkušnjah. Lotiti bi se morali sedežnih sestavov, polnjenih s slamo, večnamenske glinene embalaže, posodobiti ribensko suho robo. Lokalno poreklo lahko postane prijaznejša oblika blagovne znamke in sredstvo razločevanja od drugih. Postane lahko simbol za kakovost, zato starih obrti ne gre kar tako pozabiti.

Inovacija – kje in koliko

Inovacija je bila do zdaj sredstvo za boljšo prepoznavnost. Izboljšave so nastajale, čeprav za njih ni bilo vedno tehtnega razloga. Pogosto so služile povečanju prodaje (Swatch – ura kot modni dodatek).

V prihodnosti bo inoviranje nujno za vsako proizvodno podjetje. V enem od pogovornih oddaj je profesor Tajnikar dejal, da Slovenija nima vodilnega izvoznega izdelka. Nečesa, kar bi bilo tako prepoznavno in izpopolnjeno, drzno in napredno, da bi lahko z njim postali konkurenčni tudi na tujih trgih. Z danes na jutri bo težko ustvariti nekaj revolucionarnega, saj je Slovenija v času gospodarske rasti na to enostavno pozabila. Lahko pa si drznemo razmišljati, da bomo tudi mi enkrat lahko ponosni na svoje iznajdbe. Inovacije se lahko lotimo iz raziskovanja okoliščin, v katerih se izdelek pojavlja. Na primer: v dežju ostanemo brez dežnika, telefonu zmanjka baterije, ko smo daleč od električnega priključka, zmanjka nam stolov, ko pridejo na večerjo gosti ... Še tako smešne in nenavadne nezgode lahko postanejo možnost za popolnoma nov izdelek – dežnik, skrit v oblačilu, telefon na sončne celice ali človeško energijo, stol, ki se raztegne v klop.

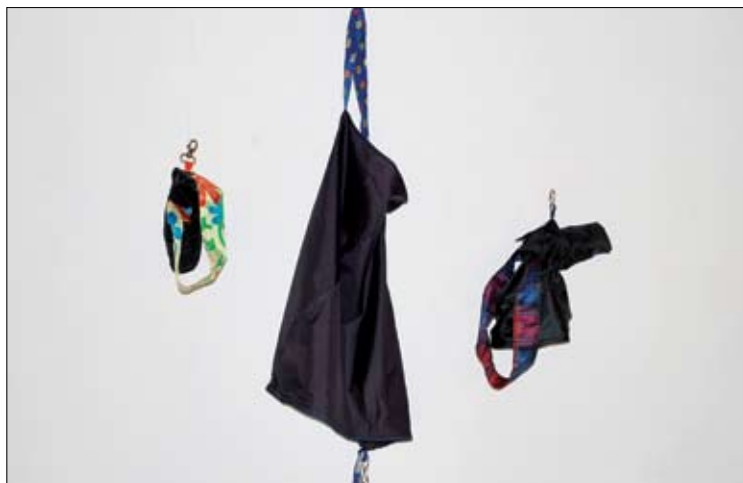
Inovacija lahko nastane iz neznanja oziroma nezmožnosti uporabnika pri rokovanju z izdelkom. Kako bi razumel Kitajca tudi, če ne znaš kitajsko, kako bi rezal brez gledanja ali kako bi poslušal glasbo, če je ne moreš slišati. Čeprav so primeri precej absurdni, nam lahko ponudijo nove, razumljivejšje in varnejše izdelke. Bolj kot bodo ti upoštevali nas same, naše sposobnosti in pomanjkljivosti, bolj bodo drzni, raznoliki in inovativni.

Prihodnost po krizi

Ne pričakujemo, da bo gospodarska kriza spremenila svet. Ljudje bodo še vedno želeli nakupovati, vendar od zdaj bolj premišljeno. Plačati bodo pripravljene le tisto, v kar verjamejo in so prepričani, da resnično deluje. Sicer bodo izdelke raje najemali. Če bodo do novosti preveč nezaupljivi, jim bo proizvajalec najprej ponudil preizkušnjo, na podlagi katere se bodo odločali o nakupu. Za prihodnost oblikovanja se torej ni bati. Le-to pa bo moralo pokazati še več znanja in razumevanja jezika drugih strok. Predvsem pa bo oblikovanje prihodnosti uporabljalo take vzrode, ki bodo v človeku vzbudili skrb za okolje in poiskali trajnejše zamisli za sobivanje (Buckminster Fuller).

smet / svet : smetišče / svetišče

Lahko bi rekli, da umetniška produkcija in z njo ustvarjalci čutijo recesijo že od začetka svojega razvoja. Redki pa se zavedamo, da lahko nekoč uporaben predmet s svojim materialom in lastnostmi ponovno oživimo v prenovljeni obliki ter uporabnosti. Ponovno oživitvev materiala doživijo zavrženi predmeti naše družbe, smeti, ki jih v družbenem okolju odpravimo v stran in se s tem izmikamo odgovornosti do njegove reciklaže ter okolja.

Fotografije: Boris Beja

26. marca so v Mestni hiši odprli razstavo z naslovom Smet / svet : smetišče / svetišče, ki je bila na ogled do začetka maja. Pripravile so jo članice Kulturno-ekološkega društva Smetumet, Maja Rijavec, Maja Modrijan in Urška Štukelj. KED Smetumet je nastal kot posledica kritičnega razmišljanja o problematiki odpadkov in odnosa družbe do njih. V društvu, ki je bilo ustanovljeno pred dvema letoma, povezujejo področja umetnosti, ekologije, oblikovanja in igranja – ustvarjanja z različnimi materiali. Spoj tega povezujejo z odnosom do narave, potrošnje, odpadkov in sodobnega načina življenja.

Avtorice razstave želijo s svojim delovanjem v sinergiji kulture in ekologije predstaviti svoje zamisli ter cilje v izdelkih, ki jih izdelujejo iz vsakdanjih materialov, ki bi sicer končali na smetišču. Delujejo v ekološki smeri in v prvi vrsti poudarjajo družbeno zavest uporabnikov do smeti. Izpostavljajo vprašanja o tem, kaj so smeti, kako bi bilo treba živeti, da bi jih bilo čim manj, kako pridelati manj smeti ... Njihovo delovanje torej zaznamuje ustvarjalni diskurz o smeteh. S svojimi rešitvami negativno konotacijo pretvarjajo v pozitivno. S svojimi izdelki spodbujajo ljudi k »pametnemu« smetenju. Družbo spodbujajo k ekološkemu zbiranju odpadkov, še več: odsluženim materialom dodajajo nove uporabniške lastnosti.

Njihovo dejavnost zaznamuje ekonomski vidik, ki ni reciklaža zaradi ekološke nuje, ampak zaradi ustvarjanja samega. Zato reciklaža ni njihova primarna dejavnost, ampak v simbolnem sporočilu v obliki izdelkov sporočajo nekaj novega. Članice društva organizirajo tudi delavnice, ki so namenjene širši

populaciji, ki jih organizirajo same ali v sodelovanju z drugimi ustanovami. Poleg ustvarjanja uporabnih predmetov, ki bi jih sicer kupili, je zamisel delavnic pokazati in dokazati, kaj vse lahko storimo s sicer zavrženim materialom. Tako društvo z ustvarjalnim vstopanjem v likovni, oblikovalski prostor opominja na problematiko smetenja in količino odpadkov. Na delavnicah predstavljajo naravne materiale in naravna barvila ter poudarjajo, da barva ni samo v tubi, ampak pov-

sod v naši naravi. V tem pogledu bi društvu dodali tudi predznak ali zamisel etnološkega pristopa k ustvarjanju. Udeležence delavnic spodbujajo k ustvarjanju izdelkov, za katere materiala ni treba kupiti v specializiranih art trgovinah.

Vsaka od avtoric na razstavi si je vnaprej izbrala material, v katerem je želela udeležiti svojo zamisel. Prek njega je preučila njegove karakterne in tehnološke lastnosti. Z različnimi pristopi so v daljši časovni dobi

prek materiala preučevale obliko, strukturo in namembnost materiala ter njegovo estetiko in načine obdelave.

Na razstavi je tako bilo mogoče videti krilo, ki je bilo v celoti narejeno iz našitkov različnih znamk – logotipov oblačil. Drobní, sicer skriti našitki na ovratniku ali drugih delih oblačila so se znašli na enem kosu, ki je tako poleg ponovne upodobitve dobil še dodatno sporočilo multiznamke. Razstavljene so bile naključne vrečke, ki so bile predelane iz

tema: ustvarjalnost v obdobju krize

Maja Modrijan

Maja Rijavec

Urša Štrukelj

Urša Štrukelj

zavrženih dežnikov. Material, ki smo ga vajeni videti napetega na kovinski konstrukciji, so prenovile v podobi inovativnih torb za vsakdanjo uporabo. Zložene torbe pa nastopajo tudi v vlogi obeskov za ključke. Galerijski prostor je dopolnjevala tudi svetilka, narejena iz kosov dežnika in iz odpadnih, zbranih niti. Z likanjem in spajanjem materiala je nastal zanimiv oblikovalski objekt. Prepleteni in prepogibani trakovi časopisnega papirja so se združili v obliki španske stene. Tako je sicer dnevno aktualen dvorazsežnostni material nastopil v trirazsežnostni podobi, ujeti v čas vsakdanje uporabnosti. Poleg španske stene so bile predstavljene tudi izvirne košare, prav tako izdelane iz starega časopisnega papirja. Po eni strani lahko razstavo razumemo kot predmet ustvarjanja v času krize, po drugi pa jo članice zastavljajo v okoljevarstvenem smislu.

Okolju prijazna družba se vse bolj zaveda problematike smeti. Avtorice pa prek svojih del in dejavnosti opozarjajo na to problematiko, ki jo lahko s premišljenim razvrščanjem in uporabljanjem rešujemo na drugačen ter inovativen način, kot smo ga sicer vajeni v reciklažnem postopku. Ustvarjanje projektov pod okriljem Kulturno-ekološkega društva Smetumet tako podpirajo mnogi, ki se udeležujejo njihov delavnic in razstav ter za njih zbirajo zelene odpadke. Naj naš svet ne postane smet v smetišču, ampak umetnost v svetišču.

ace - svet evropskih arhitektov poziva k izbiranju kakovosti

ACE (Architects' Council of Europe) je na svoji generalni skupščini 24. aprila v Helsinkih posebej izpostavil pomen na kakovosti temelječih izbornih postopkov za projekte, ki vplivajo na izgled našega grajenega okolja. To je še posebno pomembno sedaj, v času gospodarske krize. K sprejemu poziva so skupščino spodbudila poročila iz različnih držav o dogajanjih, ki so posledica splošne gospodarske in finančne krize.

ACE je globoko prepričan, da ob ponovnem gospodarskem zagonu ne moremo več pričakovati, da bomo dosegali enake cilje niti, da bomo sledili enaki logiki, kot v prejšnjih desetletjih. Potrebe sonaravnega razvoja, osredinjene na okoljske in socialne zadeve, zahtevajo nove pristope in rešitve na področju regionalnega načrtovanja, razvoja mest, gradnje in infrastrukture.

Skupščina meni, da je posebno v času globoke gospodarske krize pomembno, politike opozoriti, da zagotovijo, da vse in-

stitucije in tudi vlada na vseh ravneh in v celoti ohranjajo socialno odgovornost do družbe s spoštovanjem kakovosti in sonaravnosti grajenega okolja, v katerem prebivalci Evrope živijo, delajo ali se igrajo. Zavedajoč se globokega vpliva, ki ga ima vključenost arhitekta v tem procesu, je posebno pomembno zagotoviti, da bodo izbira in nagrajevanje izvajalskih pogodb, ki jih arhitektom podeljujejo javne institucije, osnovani na merilih kakovosti, ter da ob tem ne bo prihajalo do pritiskov na pospešitev postopkov, katerih posledice bi škodljivo učinkovale na principe doseganja arhitekturne kakovosti v javnem interesu.

Nadalje ACE poziva politike na vseh stopnjah, da ne zamudijo enkratne priložnosti, ki jo ponuja obnova globalnega gospodarstva, da aktivno načrtujejo prihodnost na tako občutljivih področjih, kot je neposredno vlaganje v energetsko učinkovitost obstoječih stavb, načrtovanje velikih projektov za alternativne

energije, v obnovo in prenovo socialnih in večstanovanjskih objektov ter v infrastrukturo.

ACE verjame, da bo to doprineslo k novim zaposlitvenim možnostim in istočasno zagotovilo razvoj bolj kakovostnega in sonaravnega grajenega okolja. Prav v takšnih časih je lahko vlaganje v velike, socialno usmerjene projekte, izredno ugodno za zagotavljanje sonaravnega razvoja ob istočasnem spodbujanju inovativnosti. Arhitekturna stroka je pripravljena sodelovati v teh vitalnih usmeritvah in usposobljena, da sodeluje pri pripravi metod in pristopov.

V nadaljevanju vse kandidate na evropskih volitvah pozivam, da imajo ta izhodišča nenehno v mislih in da naj jih, če bodo izvoljeni, poskušajo tudi uresničevati. ACE je v tesnem sodelovanju s svojimi članskimi organizacijami sprejel številne politične nasvete in usmeritve, ki bodo posredovani kandidatom na volitvah v prihodnjih tednih.

inteligentni energetski nebotičnik

Energetski nebotičnik Burj Al-Taqa, ki ga je nemški biro Gerber Architekten razvil posebej za podnebne razmere na bližnjem vzhodu, deluje z ničelno primarno energijo in ničelnimi izpusti CO₂. Z mnogimi inovativnimi rešitvami in zamislivi je projekt, ki so ga arhitekti Gerber načrtovali skupaj z okoljskimi inženirji DS-Plan, ekološko revolucionaren in kot tak nedvomno veliko prispeva k zmanjševanju posledic globalnih podnebnih sprememb.

Prevedla: Katja Modic

Vodilna zamisel projekta je, da energetski nebotičnik povzema delovanje vetrnih stolpov, objektov, ki so na bližnjem vzhodu znani iz zgodovine, ter takratno znanje in izkušnje spreminja v najsodobnejšo gradbeno tehnologijo. Njegova stavba je visoko energetska učinkovita in stoodstotno energetska neodvisna, vseh sto odstotkov energije za lastne potrebe pa proizvede z obnovljivimi viri. Zato se ni težko strinjati s trditvijo, da

vzpostavlja Burj Al-Taqa novo generacijo sonaravno grajenih nebotičnikov. Stavba ateljeja Gerber je že bila predstavljena več ministrstvom v Emiratih, vladnim predstavnikom in tudi mestni vladi v Dubaju kot vzorec za nadaljnje take gradnje na Bližnjem vzhodu.

Povzemanje tradicionalne arhitekture

Zasnovo sonaravnosti in inovativnosti

nebotičnika so projektanti zastavili na podlagi analize tako imenovanih vetrnih stolpov, objektov iz starodavne arabske zgodovine, ki so za svoje delovanje uporabljal le vetrove oziroma vroč znak na skoraj 50 stopinjah Celzija, ki se je ob dvigovanju spreminjal v osvežujočo sapo ter s tem ustvarjal veter. Enako šestdesetnadstropni energetski nebotičnik uporabi zrak iz okolja, pogosto segret na 50 in več stopinj Celzija, ga ob

dvigovanju ohladi in z njim ohlaja celotno stavbo. Vetrni stolpi namreč omogočajo popolnoma naravno, na osnovi naravnih silnic vetra oziroma vzgona, ki nastane zaradi različno ogretyh zračnih mas, ustvarjeno prezračevanje. Vsako mehanično prezračevanje je nepotrebno in rešitev zmanjša porabo energije za kar štirideset odstotkov.

Stoodstotno samozadosten

Energetski nebotičnik je energetska popolnoma neodvisen, saj s soncem, vetrom in zemljo oziroma morjem proizvede vso energijo za svoje potrebe, odvečna energija pa se hrani v hidrogenskih tankih ter tankih za toplo vodo.

Krona objekta je vetrna turbina

Na vrhu stavbe kraljuje vetrna kabina, ki proizvaja ekološko vetrno energijo. Rešitev so avtorji patentno zaščitili, kot osnovo zanjo pa so uporabili pokončno nameščene turbine. Vetrna turbina s svojo neobičajno, ognju podobno obliko postaja simbol sonaravnosti.

Vrtljiva sončna zaščita

Inovativna in čisto na novo zasnovana je tudi zaščita pred soncem. Posebni sončni ščiti se, sledeč sončnim žarkom, vrtijo okrog stavbe in tako varujejo notranje prostore pred pregrevanjem. Polprosorne fotonapetostne celice, ki so na njih nameščene, istočasno proizvajajo sončno energijo. Za čim boljšo preskrbljenost stavbe z energijo so dodatne fotonapetostne naprave nameščene še na plažnih objektih ob vznožju nebotičnika.

Vse vizualizacije so delo biroja Gerber Architekten

Arhitektura:	Gerben Architekten (Eckhard Gerber, Thomas Lücking)
Energetska zasnova:	DS-Plan AG
Konstrukcija:	B+G Ingenieure Bollinger + Grohmann GmbH
Požarna varnost:	Buro Happold Ltd
Višina stavbe:	322 m
Prostornina:	295.000 m ³

Viseči notranji vrtovi

Pet stranskih in en glavni notranji atrij, ki so speljani skozi vsa nadstropja, so med drugim namenjeni tudi razporejanju svežega zraka po stavbi. Pri tem zelo pripomorejo viseči vrtovi v notranjih atrijih, ki istočasno ohranjajo čist in s kisikom nabit zrak. Vrtovi spreminjajo atrije, ki so po navadi zasedeni z divježivečimi psi, v prilačne arhitekturne ambiente.

Prezračevanje na veter in multi-funkcionalna dvoplastna fasada

Sistem prezračevanja v celotni stavbi poganja le veter. Fasado ovija dvoplastni plašč, skozi katerega se iz stavbe odvaža izrabljen zrak. Tudi pri tem procesu so uporabljene le naravne silnice, to so podtlaki, ki jih ustvarjata veter in termični vzgon zraka. Dvoplastna fasada tudi sončne ščite varuje pred poškodbami, ki bi jih lahko povzročili zunanji vplivi, nje-

na, z najsodobnejšo vakuumsko glazuro prevlečena površina pa notranjim prostorom zagotavlja optimalno toplotno zaščito in največjo možno osvetljenost z dnevno svetlobo.

Sončno hlajenje

Tudi pri zagotavljanju hladnega zraka so se projektanti izognili energetske požrešnim napravam in namesto tega izkoristili naraven hlad zemlje oziroma morja, tako da so zračne kanale vkopali v zemljo oziroma jih speljali dovolj globoko pod morsk gladino. Hlajenje na sončne celice ta zrak dodatno ohlaja na 18° C. Sončno hlajenje uporablja energijo s soncem ogrete vode, ki jo pretvarja v hladilno energijo. Dodatno hlajenje se izvaja še prek stropov, tako da je ohlajena voda speljana skozi gosto mrežo cevi, vgrajenih v betonske plošče, kar le-te spreminja v nekakšne hladne radiatorje.

Zasnova

Vse našteje tehnčne rešitve spremlja seveda tudi kakovostna arhitektura, ki zadosti vsem zahtevam prostora in udobja. V energetski stolpnici so tako pisarniški prostori kot hotel in stanovanja. Arhitekti Gerber iz Nemčije so prepričani, da njihove rešitve lahko postanejo vzorec za številne druge, na podobnih lokacijah zgrajene stolpnice.

Vsem, ki okolju prijazne stavbe načrtujejo v domačem okolju, pa je lahko zasnova energetskega nebotečnika dober vzgled, da se lahko kakovostne in energetske učinkovite rešitve včasih poišče kar v zgodovini, saj so mnoge v energetsko manj razkošnih časih že obstajale, pa so pozneje potonile v pozabo.

sonaravne malezijske stolpnice

Ikonične stavbe niso v Maleziji nobena redkost, saj v prestolnici, Kuala Lumpurju, stojita kar dve od najvišjih stavb na svetu – to sta dvojčka Petronas Twin Towers. Zato ni nobeno presenečenje vest o načrtovani izgradnji izjemnega stanovanjskega naselja ob zapornici Putrajaya, sveže in izvirno oblikovanih stolpnic, navdihnjenih z morjem ter urejenih v zračni krožni blok bioklimatske arhitekture.

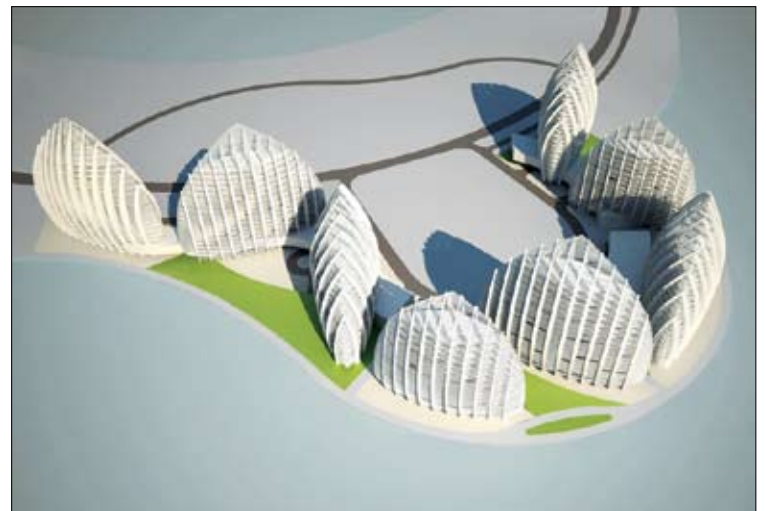
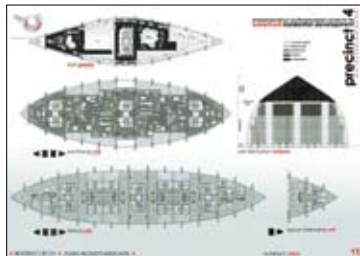
prevedla: Katja Modic

Delovno ime naselja je Precinct 4 in stoji približno 30 kilometrov južno od prestolnice. Projekt je bil razpisan z natečajem, na katerem so prvo mesto osvojili italijanski arhitekti iz studia Nicoletti Associati. Pri načrtovanju so sodelovali z malezijskimi arhitekti Hijjas Kasturi Associates, ki so naredili najboljši predlog urbanistične ureditve. Cilj oblikovalcev je bil, da najdejo pravi model sonaravnega stanovanjskega oblikovanja,

navdihnjenega z edinstvenim okoljem mesta, ki ga nadvladuje razsežno umetno jezero. Najmočnejši navdih je oblikovalcem bilo morje, tako da je naselje videti kot flota jadrnic.

Cilj arhitektov je bil oblikovati stavbo, ki bo sama po sebi izražala svoje poreklo, ki je kulturno sicer sodobno, a po naravi islamsko in tropsko. K izvedbi stavb so zelo pripomogle izkušnje, ki jih že imajo arhitekti iz studia Nicoletti Associati pri zasnovi in izvedbi objektov v izjemnih podnebni predelih. Zato so tudi v naselje Precinct 4 vpejali rešitve, kot so terase, senčniki, naravno prezračevanje in predvsem v stavbo vraslo zelenilo. Stolpnice se bodo napajale z alternativnimi viri energije, pričakuje pa se, da bodo proizvedle 50 odstotkov manj izpustov CO₂, kot jih primerljivi stanovanjski objekti.

usnuli velikan

Ko je nastajal, so vanj vlagali velike upe. Nebotičnik Russia se je ovenčal s številnimi zvonečimi nazivi: največja in najvišja zgradba na svetu z naravnim prezračevanjem, zeleni nebotičnik, sonaravni nebotičnik, okoljsko občutljiv nebotičnik, ekonebotičnik ... Nanj so bili neskončno ponosni tako naročniki kot avtor, slavni angleški arhitekt Sir Norman Foster. Novembra lani je gradnjo tega izredno domišljenega nebotičnika zaustavila gospodarska kriza. A njegove tehnične rešitve in videz so kljub vsemu še naprej vredni pozornosti.

prevedla: Katja Modic

Ob začetku gradnje je bil načrt, da nebotičnik Russia izvedejo do leta 2012. Z višino 612 metrov bi bil najvišja stavba v Evropi in visoko med najvišjimi svetovnimi nebotičniki – takoj za Taipei 100 in Burj Dubajem. Arhitekt Norman Foster je do zdaj izvedel že štiri podobne (od petih istokategorikov) le v Rusiji – ekološke in naravno prezračevane objekte. A Russia bi bil nesporni prvak!

Objekt mešane rabe, v katerem bi bili hotel, pisarne, stanovanja in prostori za razvedri-

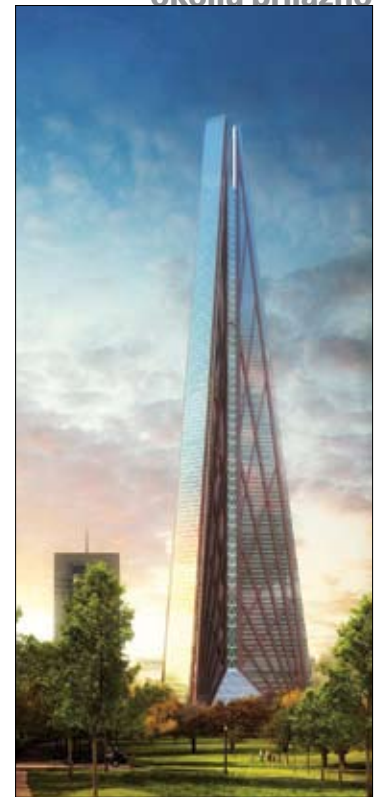
lo, bi za uravnavanje pretoka energije, temperature ter tople vode skozi zgradbo uporabljal sistem energetskega kroga. V jedru zgradbe bi bili skozi vso višino notranji vrtovi, ki bi pomagali pri naravnemu prezračevanju, izboljševali kakovost notranjega zraka in uporabnikom zagotavljali zelene rekreacijske površine. Piramidna oblika nebotičnika bi maksimalno podaljševala njegovo izpostavljenost dnevni svetlobi, kar bi zmanjševalo tako stroške osvetlitve kot ogrevanja.

Funkcionalna zasnova objekta

V temperaturno in lokacijsko neugodnih okoljih, kot je Moskva, kjer je treba ujeti vsak žarek sonca in svetlobe, ki se ga lahko izkoristi za ogrevanje ter osvetljevanje zgradbe, je trikotna geometrija objekta zelo primerna in učinkovita. Strukturo nebotičnika sestavljajo tri roke, ki se ožijo z višino, med njimi se dviga odprt ozelenjen klin – notranji atrij. Piramidna oblika zagotavlja statično stabilnost in učinkovito izrabo površin. Stanovanjski in hotelski prostori v višjih nadstropjih so zamišljeni kot neodvisne modularne enote, ki bi se jih lahko poljubno razporejalo. Vrh nebotičnika bi seveda bil namenjen javnemu razgledišču z restavracijami in kavarnami.

Energetske rešitve

Okoljska strategija zajema več pasivnih tehnik in uravnava. Kot prvi je to že mešana raba površin, ki zagotavlja uravnoteženo porabo energije, saj se uporabniki objekta med dnevom gibajo med stanovanjskimi in poslovnimi prostori, energijo pa uporabljajo le tam, kjer so v tistem trenutku. Vitek profil objekta ustvarja plitve notranje prostore, v katere prodre kar največ sonca in dnevne svetlobe, lažje pa je tudi njihovo naravno prezračevanje. Trojno glazirana visokoučinkovita fasadna obloga znižuje toplotne izgube, fotonapetostne naprave oskrbujejo objekt z električno energijo, katere viške oddajajo v mestni sistem, naprave za rekuperacijo odpadne energije znižujejo energetske potrebe za nadaljnjih 20 odstotkov, z dežnico in snegom pa se napaja sistem sveže vode za sanitarije.

Arhitektura:	Foster + Partners
Svetovalci:	Waterman Int.
Naročnik:	Russian Land
Višina:	612,2 metrov
Število nadstropij:	120
Celotna površina:	~520 000 m ²

Ta energetske skoraj popoln in estetsko ter funkcionalno dovršen objekt je novembra lani pri rasti ustavila gospodarska kriza. Naročnikov zastopnik je za polom obdobju neučinkovito gospodarsko politiko prejšnje ameriške vlade in preveč luksuzno zasnovo objekta.

Nebotičnika Russia in Burj Al-Taqa

Vsem arhitektom in drugim, ki sodelujejo pri procesu gradnje, je zagotovo zanimiva primerjava med zasnovama dveh podobnih objektov na popolnoma različnih lokacijah – enem v hladni Rusiji in drugem na sončnem in vročem Bližnjem vzhodu. V obdobju, ko se najboljše in predvsem najbolj učinkovite energetske rešitve še iščejo ter razvijajo, sta oba primera prav gotovo zanimiva vsem, ki se ukvarjajo z energetske učinkovito gradnjo.

son:DA

son:DA, duo ki ga sestavljata Metka Golec in Miha Horvat, je ime, ki ga pogosto slišimo tako v slovenskem prostoru novodobne umetnosti kot tudi v tujini. Dela, ki v glavnem obravnavajo tehnologijo kot obsesijo, povezljivost, ki jo ta ponuja, in osamljenost ter paranojo, v katero vodi. Poleg inštalacij in vizualnih del sta son:DA tudi pobudnika raznih umetniških akcij.

Čeprav ime son:DA kar pogosto zasledimo, nam kljub temu nekaj povejte o tem. Kako sta se odločila za sodelovanje in zakaj?

V življenju se opazimo, srečamo, spoznamo. Nekatere vezi, naveze, dvojice, tandemi oziroma skupine ostanejo skupaj, se razvijajo, nadaljujejo skupno pot. Nekatere ne. Začetek najinega sodelovanja ni v neki pragmatični odločitvi oziroma v skupnem kompromisu z izdelanim načrtom. Vzroki ne ležijo v nekih skupnih in premišljenih izhodiščih ali v postavljenih, predstavljenih in formuliranih manifestih, ampak globoko v intuiciji ter naključju. Že omenjeno oziroma nakazano srečanje

dveh posameznikov in spoznavanje ter odlična komunikacija so nato prešli meje zgolj enega medija. Morda zveni patetično, celo staromodno, ampak življenje je postalo umetnost in umetnost življenje. Vse se je zavrtelo okoli najinih podobnih formalno-vsebinskih pogledov na polje umetnosti oziroma se je polje umetnosti zavrtelo okoli naju.

Od kje son:DA kot ime?

son:DA je grafično obdelan, predelan termin »sonda« oziroma znanstveni in strokovni pojem, metoda in način raziskovalnega dela. Sonde so laično povedano neki prvi vtisi, prve informacije, prve in bazične terenske raziskave, ki omogočijo

Slovenija - Indonezija 009, skupaj z Arnetlab, Pixelpoint, HONF in Transducer 04 (Mestna Galerija Nova Gorica, 2009)

nadaljevanje, razširjanje ter poglobljanje dela. Kot rečeno: bazični, temeljni podatki in prvi dosežki omogočajo ter položijo temeljne kamne za nadaljnje raziskave. S prvimi odgovori odpirajo nova vprašanja in s tem sledijo neki novi odgovori. Pred najinim prvim skupnim nastopom sva se vsak v svojem kontekstu podpisovala z različnimi imeni oziroma uporabljala različne psevdonime, kot so na primer individualen »muranii« ali skupaj s prijatelji skupinski »klon.art.resistance«. Torej nama polje avtorskega podpisa in s tem neke nove, ustvarjene identitete, ki stoji za tako metodo dela oziroma podpisa, ni bilo tuje. Razmišljalo in predlagalo se je ime,

pojem, ki je hkrati zelo dobro razložil koncept na novo pripravljajočega dela, zato se ga je dejansko moralo sprejeti. Novega dela brez izbranega podpisa v resnici ni bilo. In tako kot se na temelju sondanih raziskav gradi znanstveno-strokovna besedila, je tudi ta podpis omogočil, če pogledamo malce historično, neko delovanje, eksistenco in razvoj ter proces, ki še traja.

son:DA večkrat sodeluje z drugimi umetniki – ali drugi s son:DO. Kako pride do teh sodelovanj in kako potekajo?

Veliko najinih povabil drugim posameznikom in posameznikom ter iz tega vzpo-

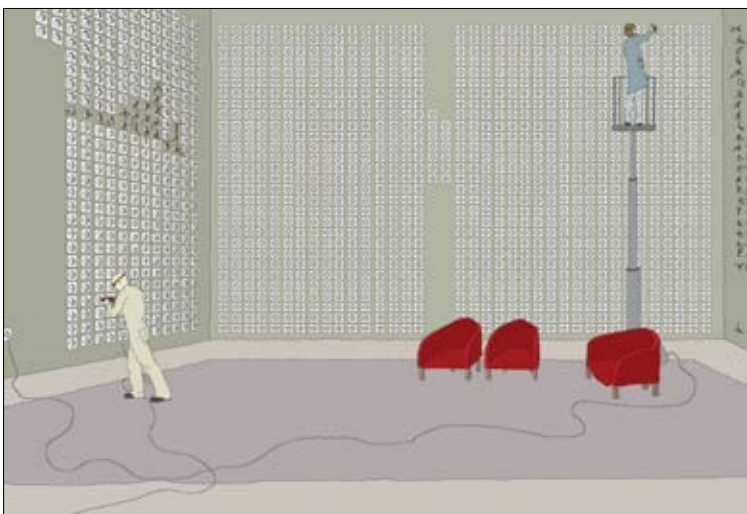
Izseki iz videa »performance for a poem - 2« z e-seymenom (UGM, Maribor, 2006)

»action Nr. 7« v sodelovanju s s-pecarjem in djsplinterjem (Kibla, Maribor, 2007)

»composition for film - test.A« v sodelovanju s Princem, m-ciglarjem, s-salamonom, s-pecarjem in resonance data (Pixelpoint, Kulturni dom Gorica, Gorica (Italija), 2005)

»room Nr_151«, risba z računalniško miško, 177 x 127 cm (2005)

»Inštalacija «situation slovenska_35« (solo razstava) (Mala galerija, Moma, Ljubljana, 2007)

stavljenih sodelovanj v sami produkciji in ustvarjalnih procesih temelji na intuitivnih in življenjskih naključjih oziroma na instinktivnih odločitvah, če površno in brez vseprisotnega filtra ideologije nedotaknjeno govorimo o sodelovanjih. V segmentu najinega dela kot neke založniške, galerijske in organizacijsko-priveditvene sfere pa se ob zgoraj omenjeni metodi in načinu dela dogajajo tudi neke pragmatične – konceptualne odločitve, ki najpogosteje temeljijo na preprosti logiki vabiti in tako spoznavati ljudi, katerih dela že malce pozna, oziroma povabiti na predstavitev v najino okolico, kontekst posameznice in posameznika ali skupine, ki sva jih nekje že površno spoznala in si želiva o njih vedeti več, z njimi skomunicirati in pregovoriti več tem ter jih predstaviti v nekem njim neznanem okolju.

➤ **Eden vajinih zadnjih projektov je tudi Slovenija-Indonezija-009. Kako je prišlo do te zamisli? Bo to vodilo v nadaljnje sodelovanje?**

Leto 2008 nama je prineslo dva obiska ter nekajtedenska bivanja v Aziji in s tem stik oziroma srečanje z neko novo sceno, novim kontekstom, novimi umetniki in umeticami, z drugačnimi, a hkrati tako podobnim načinom, strukturo in globalno organizacijo dela. Če je najin koncept in njegova predstavitev, torej predstavitev najinega dela začel kolonializirati območje jugovzhodno od Slovenije, smo se s prijatelji in znanci iz tistih krajev, natančneje iz medijskega laboratorija HONF iz Yogyakarta (http://www.natural-fiber.com, op. p.) odločili kolonializirati tudi Slovenijo in predstaviti njihov koncept dela, kontekst bivanja ter delovanja našim – lokalnim umetnikom, skupinam, institucijam in domači publiki. Zamisel temelji na podnožju, ki je že omogočilo in bo še nadalje omogočilo sodelovanja dveh držav, dveh celin in seveda upamo, da čim več posameznikov ter posameznic. Skozi slovensko turnejo, o kateri lahko več najdete na <http://sonda.kibla.org/slo-indo-009.html>, smo

ponovili in skozi predstavitev ter audiovizualne performanse izvedli sondažno raziskavo v Sloveniji, ki nam bo kot vsaka taka raziskava ponudila možne poti, načine dela in sodelovanja v prihodnje.

➤ **Vajina tema je v mnogo primerih tehnologija, kjer vajina dela ironično opisujejo fenomen tehnofetišizma in odvisnosti od le-te. Zakaj je to postala vodilna nit vajinih del?**

Samega fenomena tehnofetišizma oziroma odvisnosti od tehnologije nisva želela in nočeva le ironizirati. Ne želiva postavljati in konstruirati ter strukturirati nekih grotesknh ali satiričnih, travmatično-kritičnih okolij, situacij ali sporočil. Sondo se pošlje daleč v neznano veselje ali globoko v plasti zemlje oziroma v skrajno temo oceana ter v notranjost človeškega telesa, da se dobi neke prve refleksije in odseve tamkajšnjega stanja. Tako tudi sonda DA gleda okoli sebe, spoznava in opazuje lastno okolje, lastno polje delovanja, so-

cialno-ekonomski in politično-arhitekturni sistem ter kontekst, v katerem živa in delava. Ti najini pogledi, pregledi in nastala občutja nato, z gledalcu lastno optiko in njegovimi filtri, omogočajo taka – v vprašanju izpostavljena – branja najinih del, torej risb z računalniško miško, prostorskih instalacij, audio-video performansov in organizacijskih – galerijskih zgodb. Sama tehnologija je okoli nas. Ceniva jo, celo obožujeva, jo spremljava in ji hkrati ne zaupava. Po McLuhanu je narava tehnologije in narava komunikacijskih medijev bolj preoblikovala družbo kot same vsebine komunikacije. Dejstvo je, da tehnologija sama po sebi ni nič kriva. Seveda pa Heidegger pokaže in opozarja na dvojnost, ki jo tehnologija prinaša. Dobra plat medalje ima vedno tudi slabo, škodljivo, nevredno zaupanja. Tehnologija pri tem ni izjema in to je tudi njen čar.

➤ **Kako vidita spremembe tega koncepta v devetih letih vajinega skupnega sodelovanja, od leta**

2000 pa do danes? Kako se spreminja odnos ljudi do tehnologije z razvojem le-te?

Mislím, da je že v zgornjih vrsticah odgovorjeno na »spremembe koncepta« oziroma tudi na »spremembe odnosa ljudi do tehnologije«. Ni se treba držati plota, a nekaj resnice je v tem, da ima človek v življenju kvečjemu eno dobro zamisel. Če je genialec, morda dve. Kot rečeno, sonde pošiljamo, razstavljamo, uporabljamo velikokrat, v različnih kontekstih, na različne načine. Seveda se skozi razvoj tehnologije in potrebe le-te spreminjajo, razvijajo, nadgrajujejo, izboljšujejo. Tudi son:DA se konstantno tehnično in vsebinsko nadgrajuje oziroma njeno trenutno terensko sondiranje je stanje »FUNDACIJA SONDA« (fundacija za teorijo in prakso avdio-vizualne umetnosti, op. p.), ko se na polje umetnosti – sodobne oziroma medijske (novo) umetnosti – gleda, spoznava, opazuje z nekega novega zornega kota, z zornega kota, ki ne prinaša le razvijanja in promoviranja najinega lastnega, umetniškega »egotripa«, ampak vzpostavlja nove in druge in le-tem omogoča neke normalne produkcijske situacije skozi finančno podporo štipendij, nagrade, pomoči oziroma birokratske ter strokovno pomoč pri razvoju vizij.

Performans a/v je bil kar pogosto predstavljen med letoma 2003 in 2008 ter z različnimi sodelavci. Je to projekt, ki vaju najbolje predstavlja glede koncepta son:DE?

Je eden od projektov in hkrati tisto podnožje sondiranja, kjer sta si življenje in umetnost skoraj tako blizu, kot sva si midva kot posameznika. Razvijanje in opazovanje pojma »performativ« skozi srečanje neznancev prvič na odru oziroma na različnih odrih, v različnih tehnološko-človeških konstalacijah ter njihova – naša skupna potovanja, preživetje večtedenske turneje po Sloveniji (2007, op. p.) in po Balkanu (2008, op. p.) ... Ti predstavijo in omogočajo razumevanje samega sebe in sodelavcev v novi luči, skozi nove izkušnje, ki so zelo realne in drznil bi si reči celo zelo resnične. Srečanje umetnosti in življenja, tehnologije in človeka, zvoka in slike so tista polja raziskav, raziskovanja, tiste sondaže, ki son:DO zanimajo ter privlačijo.

Kaj trenutno delate?

Na noge postavljava »FUNDACIJO«, pripravljava se na samostojno razstavo v Salzburgu in skupinsko v Mariboru. Miha opravlja še študijske obveznosti, Metka pa je ravnokar v tisk poslala zvočno avdio-zgoščenko, ki jo bomo založili, ter dela na novem kompilacijskem-zvočnem projektu.

»room Nr_9000«, risba z računalniško miško, 330 x 110 cm (2005)

Inštalacija »psd« (solo razstava) (Bitforms gallery, New York, 2008)

Inštalacija »psd« (solo razstava) (Bitforms gallery, New York, 2008)

Inštalacija »wall.psd« (skupinska razstava) (MGLC, Ljubljana, 2007)

nika zupanc je osvajala milano

Letošnji sejem pohištva in svetil v prestolnici oblikovanja Milanu je poleg mnogih tujih uveljavljenih podjetij ter samostojnih oblikovalcev pod luči žarometov postavil tudi slovensko oblikovalko Nika Zupanc. V oblikovalskem epicentru Superstudio Piu se je tokrat prvič predstavila z lastnim razstavnim paviljonom, v okviru njenega nastopa pa sta bili tam predstavljeni tudi inovativni oblikovalski potezi družb Trimo in Gorenje, partnersko razviti prav z Niko Zupanc. Razstavo je finančno podprlo tudi ministrstvo za kulturo.

uredila:
Irena Hlede

Nika se je sicer na Salone del mobile predstavljala že četrtič, a tokrat prvič z lastnim razstavnim paviljonom. Z razstavo »I will buy flowers myself« je s sebi značilno iskrenostjo dregnila v dogovorjene lastnosti družbeno stigmatizirane ženske, ki je tokrat še posebno navdahnjena z zgodbami nekaterih najbolj znamenitih literarnih junakinj. Njen razstveni prostor se je tako razprl skozi zaporedje skelečih komentarjev, vlitih v brezsravno lepe oblike.

Obiss v pozdrav ...

Temeljno potezo svoje razstave je avtorica napovedala že takoj ob vstopu v Superstudio, kjer je obiskovalce nagovorila pikastočrna arhitekturna instalacija. Ta je s svojim dimnikom in bisernim dimom kot nekakšen monolit razmejevala svet predmetov od sveta oblik in tako označevala prehod v drugo razsežnost. Instalacijo z naslovom The Doll House – Hiša za punčke je Nika Zupanc postavila v ustvarjalnem sodelovanju s podjetjem Trimo in pri tem uporabila številne arhitekturne ter oblikovne možnosti, ki jih ponuja njihov najnovejši inovativni modularni fasadni sistem Qbiss by trimo. Notranjost paviljona je preveval strasten preplet racionalnih in iracionalnih potez družine šestih objektov, ki so se med platnicami Hiše za punčke prebirale kot upor v romanticizmu uklenjenih žensk, ki si rože najraje kupujejo same. Zofí, miza, avtomobilček, zibelka, omelo in minikuhalnik Mrs. Dalloway.

... in Gorenje kot povzetek

Genska zasnova minikuhalnika Mrs. Dalloway je usodno preprosta, vendar so prav

zato njegove ambicije vrhunske. Oblika in izvedba se namreč spogledujeta z logiko »haute couture« in s »popolnemu rezu« povsem podrejeno funkcijo. Oblikovalka ga je razvila posebej za Gorenje, podjetje, ki je v svoje poslanstvo zapisalo zavezanost ambicioznemu in v oblikovanju usmerjenemu ustvarjanju izdelkov za dom. V takem duhu ustvarjen minikuhalnik elegantno podira s kuhinjo povezane predsodke in se z nenavadno obliko veliko bolj kot med pridne kuhinjske pripomočke uvršča med drzne ikone sodobnega urbanega življenja. Nič kaj sramežljivo namreč izpostavlja nasprotujoče si vloge, ki jih igramo razpeti med svoje naloge in svojo pojavo, med obljube ter njihove odzive.

A tudi na Salonu.

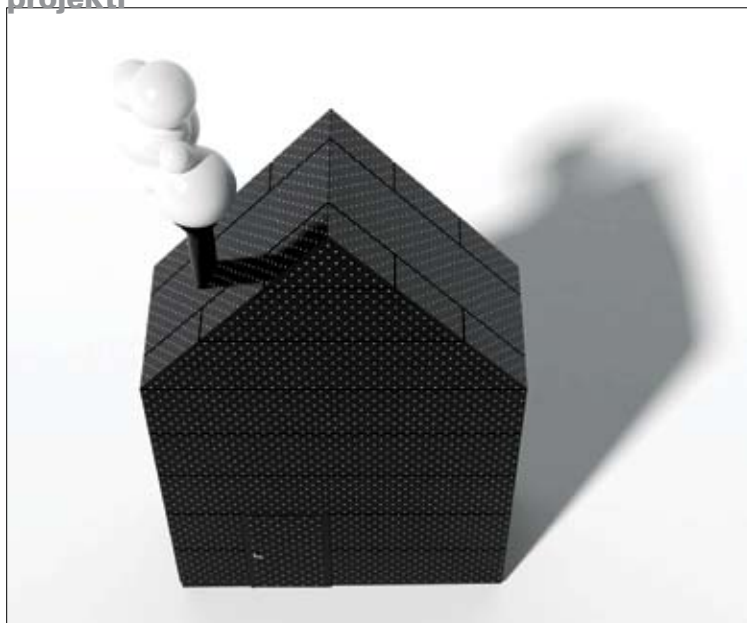
Nika Zupanc letos ni bila prisotna le v svojem paviljonu. Izdelke z njenim podpisom sta namreč na razstavišču predstavljali tudi globalni superznamki Moooi in Moroso, prva z družino svetil Lolita, druga pa s sedalom Tailored chair. Svoje dosežke Nika Zupanc predstavlja na svoji spletni strani www.nikazupanc.com.

Kratka predstavitev

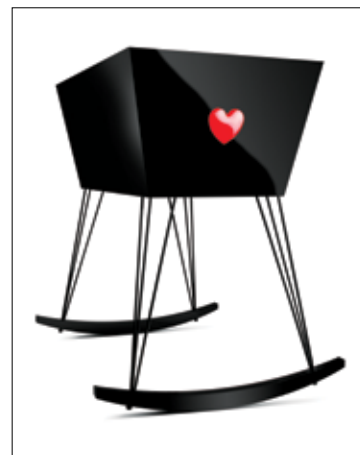
V svojih delih se oblikovalka Nika Zupanc sooča z vsakdanjimi predmeti ali temami, ki skoraj ikonično posebej povprečje, dolgočasje in ujetost v času ter z očitno in namerno potezo tematizirajo konstituirano vlogo ženske v sodobni družbi. Z oblikovalskimi posegi znotraj izbranih predmetov ali tem izziva meje estetike in špekulira z novimi vizualnimi zapisi, ki že obstoječe ali vnaprej določene pomene sprevača-

Prizor z razstave v Milanu

The Doll house - hiša za punčke: v sodelovanju s podjetjem Trimo

Zofa Phonique

Zofa Tapisserie

Zibke Boris, Vladimir & Alexander

začasni muzej novega oblikovanja

Čeprav je bil v celoti zamišljen v Italiji, so ga poimenovali z angleškim izrazom: Temporary Museum for New Design. Sicer pa je to vzporedno z milanskim salonom potekajoč dogodek, ki sta si ga skupaj zamislila Superstudio in organizatorji sejma FuoriSalone 2009. Ob svoji prvi predstavitvi se je dogajal kot dva neodvisna vsebinska sklopa posameznih razstav na ločenih, a bližnjih in s prevozom povezanih neodvisnih lokacijah. Prvi, mednarodna panorama, je pod geslom »Odkrivajmo / druge svete, druge zamisli« predstavljala oblikovalce iz Evrope in sveta, medtem ko je bil drugi, »Italijanske nove perspektive«, usmerjen v mlade italijanske oblikovalske upe.

Superstudio je s tem projektom na 13.000 kvadratnih metrih svojih poslovnih površin ustvaril »otok profesionalnosti in inovacij« ter se izpostavil kot edinstveno kulturno in razstaviščno središče v Milanu. Predstavljeni izdelki in oblikoval-

ci so bili izbrani na podlagi kakovosti njihovih projektov, vrednostjo blagovne znamke ter inovativnih raziskovanj oblikovalca, kar je bilo dobro izhodišče, da je dogodek vzbudil veliko pozornosti. V nasprotju s sejemskimi postavitvami na Salonu je bila tukaj postavljena serija razstav največjih ali najbolj zanimivih oblikovalcev.

Izbor razstavljalcev je pod nadzorom Gselle Borioli iz Superstudia Piu naredil kurator Giulio Cappellini. Med razstavljalci, ki so se letos uvrstili v izbor, tako zasledimo 39.22., Adidas Originals, Alcantara, Arik Ben Simhon, Brand van Egmond, Coro, David Trubridge, Design Apparatus, Floor to Heaven, Flora, Foscarini, Jannelli&Volpi, L'abbate, Linteloo, Maos/Laços Ltd, Modular Lighting Instruments, Moooi, Nika Zupanc, nobody&co, Planika, Proff, Svensk Form, Tom Dixon, Valcucine, Veuve-Clicquot ter Volkswagen Italia.

Lolita

Miza Scarlet - pametna miza z zvito naravo

Omelo Feather duster

Maid chair

Mrs. Dalloway: kuhalnik za Gorenje

jo ter jim – preoblečeni v nove tehnologije, napreden inženiring in eksplozijo novih materialov – podeljujejo povsem nova razumevanja v nasprotju s tistimi, ki so jih imela do zdaj.

Natančno merjen eklecticismem in zavestno iskanje feminilnih arhetipskih elementov, najraje celo takih, ki veljajo za izrazito naivne ali celo frivolne, so elementi, ki jih oblikovalka v svojem delu uporablja, a na izra-

zito zadržan in včasih rahlo boleč način. Prav slednji je tudi tisti, ki njenim objektom podeljuje izviran in inovativen avtorski pečat, ki je na mednarodni oblikovalski platformi zasedel svoje, do zdaj povsem pra-

zno mesto. Le-ta izziva naše razumevanje sodobnega pohištva, objektov in notranjega oblikovanja ter je zagotovo eden od kazalnikov smernic, ki bodo v prihodnosti vplivale na oblikovalsko industrijo.

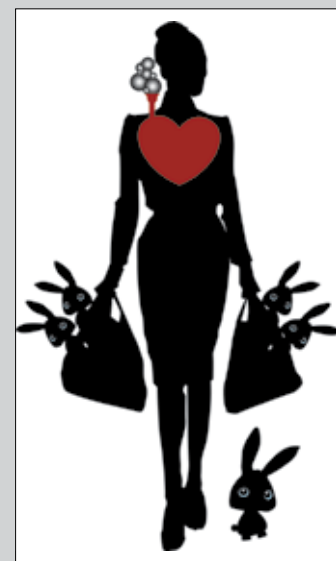
nika zupanc: CV

Nika Zupanc je leta 2000 diplomirala na Oddelku za industrijsko oblikovanje na Likovni akademiji v Ljubljani pod mentorstvom prof. Saše J. Machtiga s področja življenjskih slogov in potrošniških identitet. Po diplomi, za katero je prejela akademjsko Prešernovo nagrado, je začela kot samostojna oblikovalka izdelkov in kreativna direktorica ustvarjati v mednarodnem prostoru. Leta 2004 jo je britanski svet v projektu Rising stars izbral za najuspešnejšo slovensko mlado oblikovalko, leta 2005 pa je bila s kolekcijama La clinique d'amour in La femme et la maison izbrana kot nacionalna finalistka s področja oblikovanja izdelkov za mednarodno nagrado IYDEY award. Med letoma 2005 in 2007 je svoja dela predstavljala na najbolj odmevnih kuriranih oblikovalskih dogodkih po svetu, kot so Salone satelite v Milanu, Center za arhitekturo in oblikovanje The Lighthouse v Glasgowu, Design Week, 100% design in Designersblock v Londonu ter na Young design talent show v Hong Kongu.

S svojimi pronicljivimi deli je pritegnila veliko pozornosti v mednarodnem tisku, ki je njeno avtorsko izpoved označeval z izrazi od »Punk elegance« (ELLE USA) prek »Techno chic« (Buissinesweek) do »Larger than life« (Clear magazine). Avstralska revija za arhitekturo in oblikovanje Urbis jo je letos uvrstila med 17 najperspektivnejših imen v ustvarjalnih poklicih. Luč Lolita je bila kot nosilka prihajajočih smernic izpostavljena tudi v septembrski, oblikovanju posvečeni izdaji revije New York Times.

Razvpito nizozemsko podjetje Moooi je na letošnjem milanskem sejmu pohištva predstavljalo družino njenih svetil z imenom Lolita, Moroso, eno najbolj priznanih podjetij v svetu pohištvenega oblikovanja, pa trenutno razvija njena stola Maid chair in Tailored chair. Prvi je bil tudi razstavljen v okviru razstave Backstage – Sideview on Moroso collection, ki jo je kurirala ena najbolj priznanih producentk v svetu sodobnega oblikovanja, Patrizia Moroso.

Dela Nike Zupanc so bila predstavljena tudi v knjigi Desire, ki je septembra 2008 izšla pri nemški založbi Gestalten. Knjiga Desire predstavlja dela najpomembnejših oblikovalcev sodobnega pohištva v svetovnem merilu in kot taka postavlja temelje za razvoj stroke v prihodnosti. Uvrstitev avtoričinih del v tako izbran kontekst zagotovo predstavlja tudi pomemben prispevek k prepoznavnosti države in mesta, iz katerega prihaja.

moda, ki obuja tradicijo

Čas, ki ga kroji vse več informacij in podob, mnogokrat pripelje do točke, v kateri se izgubimo in se začnemo ponovno iskati. To iskanje pripelje ustvarjalne in vizualne ljudi pogosto tudi do ponovnih dvomov o kulturni identiteti, v kateri ustvarja. Arhetipska vprašanja »Kdo sem, kaj sem, zakaj sem, kam grem ...« nas spremljajo vse življenje. Odgovore pa si poskušamo najti z delom in z njim obstojem v kulturnem prostoru. S temi vprašanji so se v okviru evropskega projekta Kulturna identiteta spopadli študenti oblikovanja tekstilij na Naravoslovesniški fakulteti.

Kulturno identiteto zaobjemajo vse človekove dejavnosti v njegovem prostoru. V obdobju, ko je za nami prva petletka skupnega življenja v večji kulturni celoti –Evropski uniji, je lahko to tudi razlog za iskanje in merjenje prepoznavnosti naše lokalne kulture v smislu globalne celote. Pri tem ni dovolj le meriti prepoznavnosti in odzivnosti v tujini, ampak je treba nekaj storiti tudi v našem domačem okolju. Se Slovenci zavedamo svoje kulture? Kaj sploh je za nas kultura? Katere so naše lastnosti? Kulturno identiteto lahko iščemo

na podlagi že izdelanih in narejenih izdelkov v zakladnici in raznolikosti naše dediščine. Lahko pa se lotimo novih, sodobnih rešitev, ki bi zaznamovale in okarakterizirale nas same.

Identiteto v kulturnem prostoru so iskali tudi študentje od prvega do zaključnega letnika oddelka za oblikovanje tekstilij in oblačil Naravoslovesniške fakultete v Ljubljani. S predavateljicami in mentoricami doc. Natašo Peršuh, doc. Eleno Fajt, izr. prof. Almiro Sadar, red. prof. Marijo Jenko in izr. prof. Vero Sešlar so na razsta-

vi, ki so jo pripravili v stavbi na Snežniški 5, predstavili svoje raziskovanje. V okviru mednarodnega natečaja na temo Kulturna identiteta so se jim z raziskovanjem in oblikovanjem kulturne identitete skozi oblikovanje oblačil pridružili še študentje z univerz iz Southamptona v Veliki Britaniji, Lizbone iz Portugalske ter iz finskega Turkuja. Razpisovalci natečaja so lokacijsko izbrali zares različna geografska območja Evrope in tako še povečali kulturni kontrast med Slovani, Romani, Germani in Ugrofinci. Med prispelimi natečajnimi izdelki, kata-

logi s fotografijami in modnimi skicami je komisija izbrala štiri za javno predstavitev v Londonu.

Zahteva natečaja je bila oblikovati kolekcije modnih oblačil, ki temeljijo na kulturni identiteti dežele, od koder prihajajo študentje, njihovem osebnem raziskovanju in osebnem odnosu do identitete. Velja, da obleka naredi človeka, toda, ali lahko obleka oblikuje tudi narod? Zdi se, da si lahko na to vprašanje odgovorimo le v smislu ocenjevanja kulture oblačenja, ko se na enem mestu znajdejo noše različnih dežel. V vsakda-

Gabriela Qualizza

Mateja Premrl

Andreja Krageljnik

Nina Oven

Mojca Zajec

Neja Marčič

Anja Dragan

Peter Movrin

njem življenju pa bi težko razpoznali, kateri in kakšen kos oblačila naredi Slovenko drugačno od Italijanke ali Hrvatice.

Kulturna identiteta je večplasten pojav, ki se skozi čas nenehno spreminja in pridobiva vedno nove oblike ter rešitve. Pri raziskovanju teme je študente zanimalo kako, zakaj in v kakšni obliki se vzpostavlja kulturna identiteta v našem prostoru ter v da-

našnjem trenutku. Proces globalizacije namreč povzroča vse večje povezovanje, soodvisnost in brisanje lokalnih posebnosti, kar so nekateri predstavili tako kot prednost kot tudi pomanjkljivost današnjega bivanja in ustvarjanja.

V sklopu natečaja so nastale osebne interpretacije teme v obliki modnih kolekcij, ki posegajo na različna vsebinska področja:

zgodovinsko in etnološko izročilo, kulturno dediščino, na vplive globalizacije, multikulturalnosti, komunikacij ter drugih sodobnih pojavov, jezika in njegovih posebnosti, subkulture oziroma sedanje identitete nasproti tradicionalnim, v odnose s sosednjimi državami, kulturo in umetnost kot identiteto, preteklo in polpreteklo zgodovino, interpretacije različnih tipičnih simbolov ...

Naloga se je s svojimi raziskovanji udeležilo približno štirideset študentov. Svoje motive identitete so iskali povsod. Med razstavljenimi katalogi, ki so jih izdelali študentje vsak za svojo stvaritev, smo tako lahko našli motive čipke, obrti pletenja košar, slovenski tolar, izdelovanje papirnatih rož, motive prepletanja rok, krogov, kropsarske kovaške umetnine ipd. Zanimiva je bila obleka, ki je

Lucija Kuščar

Klementina Kranvogel

Silvija Pavličič

Saša Nemec

Nika Torkar

Sanda Baterič

temeljila na zadrugi v smislu zadrgrnjenosti naroda. Ena od oblek je za izhodišče vzela konstruktivizem in se spomnila na Černigoja ter Kosovela. Vsak je našel nekaj svojega, svoj motiv ali zamisel, ki jo je obudil v prenovljeni podobi v tekstilu. Na videz lahka, za marsikoga samoumevna naloga je spodbudila in predstavila zares odlične rešitve v oblikovanju, ki bi jih lahko razširili tudi na druge panoge oblikovanja, kjer bi

s svojim obstojem tako v raznolikem naboru izdelkov predstavljale našo kulturno identiteto.

Danes v metropolah med množicami avtohtonih prebivalcev in turistov težko prepoznamo, kaj pooseblja identiteto oblačjenja nekega mesta. Redki odstopajo, v evropskem prostoru še najbolj Avstrijci in Škoti. V Sloveniji pa si težko zamislimo gospe, ki bi za ogled kulturne prireditve ali

sprehod po promeni oblekle narodno nošo. Verjetno je to odvisno od posameznika in tega, koliko mu pomeni kulturno izročilo prednikov, ter kako bo v javnosti v obliki oblačila predstavljal sebe in narod. Od posameznega oblikovalca je tudi odvisno, ali bo v svoje rešitve vključeval tudi del kulturne identitete naroda. Še več pa je odvisno od potrošnikov, ki bi bili pripravljeni nositi ali uporabljati tako oblikovane

izdelke. A v multikulturalnem okviru Evropske skupnosti, kjer se z brisanjem meja pogosto izgublja tudi lokalne posebnosti prebivalcev, je umestno opozoriti na vprašanja ohranjanja kulturne identitete na splošno in seveda tudi v modi. Prednosti tega so lahko tako postopno uvajanje uporabe kulturno etnološko prenovljenih oblačil iz naravnih materialov ter obujanja oblik in sporočil le-teh.

portugalska in romunija študijsko

KD Galerija GT in Šola uporabnih umetnosti Famul Stuart sta letos svoje mednarodne dejavnosti usmerili v študijska gostovanja v partnerskih organizacijah po Evropi. Tako smo spomladi obiskali dve deželi Evropske unije. Obe z obrobja, ena z zahoda, druga z vzhoda, ena stara članica, druga čisto nova, ena ne preveč bogata, druga skoraj revna. Kaj jima je torej skupnega?

Escola Superior de Artes e Design, Caldas de Rainha

Nobene od njih pri nas ne poznamo prav dobro, jezika nam zvenita skoraj eksotično, eno poznamo po slavni, vendar že davni preteklosti in manj slavnem povojnem obdobju, drugo po mitskem tiranu, ki se je spremenil v vampirje, in tistem bolj novodobnem, ki so ga obesili v revoluciji kmalu po padcu berlinskega zidu. Črno? Ne, kje pa! Šli smo podirati lastne stereotipe o Portugalcih, ki naj bi vedno zamujali, in Romunih, ki ... kaj že? Točno. O obojih vemo premalo in zato je bil skrajni čas, da preverimo, kako je tam. Študijski gostovanji nam je omogočil program Mobilnost Leonardo da Vinci.

Vtisi: Alja po povratku: "Za umetnika, še posebej na področju intervencij v prostoru, je Bukarešta jama brez dna. Ko hodiš po ulicah in opazuješ, ideje kar same, ena za drugo, padajo, in ni in ni jim konca! Definitivno je zelo dobro, da v Romuniji, za razliko od nas, pokrovitelji še vedno na veliko sodelujejo v projektih, kar pomeni, da imajo umetniki za sabo primerno in dobro finančno zaledje.

Moram reči, da glede na to, da je Bukarešta razmeroma kratek čas "osvobojena", ji je kapitalistični svet hitro zrastle pod kožo, vendar pa je nekje v zraku še vedno moč začutiti ostanke komunizma. Ljudje še vedno upoštevajo pravila, ki jih ni, imajo strah, ki ga ni, nekako si še vedno niso vzeli časa, da bi zadahali in razmislili, kaj lahko spremenijo na boljše, ampak so se prepustili novemu toku."

Portugalska, festival animacije, Caldas da Rainha, hobotnice in bacalhau

Ključna za izbiro Lizbone sta bila profesor in avtor animiranih filmov Fernando Galrito in »njegov« Monstra ali Festival de animacao de Lisboa. Galrito je bil naš gost med eno od edicij ljubljanskega mednarodnega festivala Animateka in takrat nas je navdušil za festival, za šolo, kjer predava, in študentski festival, ki ga le-ta organizira. Ob prvi priložnosti, ki se nam je ponudila, smo zato želeli obiskati prav njegovo kraljestvo animacije.

Imeli smo kaj videti. V prvem tednu, med pripravami na festival, se nam je razodel Muzej marionet. Tam smo pomagali postavi

veliko razstavo likov in scenografije novega animiranega filma portugalskega avtorja José Miguela Ribeire Nedeljski izlet in si ogledali bogato zbirko marionet. To je bil dober uvod v festival animacije. Kot vsi je bil tudi ta pester, poln gostov, avtorjev in njihovih spremljevalcev, kritikov, ljubiteljev ... Nekakšna lizbonska animateka, le da tam namesto Igorja Prassla vse povezuje Fernando Galrito. Žal velikega dela filmov nismo razumeli, ker se niso spomnili na angleške prevode. Pa nič hudega, Maruša in Miha sta se udeleževala delavnic, spoznala nove tehnike in kopico avtorjev ter študentov animiranega filma in spleta mnoge vezi.

Kaj smo spoznali in se naučili (to je bil namen našega gostovanja)? Da tudi na Portu-

Vtisi: Urška po emailu: "evo nas... mal za filing... zelo hrupno, nestrpnih vozniki, ki ves čas sedijo na trobljah, nezadovoljni ljudje vsepovsod, vonj po svežem pecivu in smogu, odlična hrana, zanimiv jezik, veliki svetlobni znaki, skratka čarobno je. Kljub črnim lastnostim je mesto prečudovito in vse veselo skačemo novim dogodivščinam naproti..."

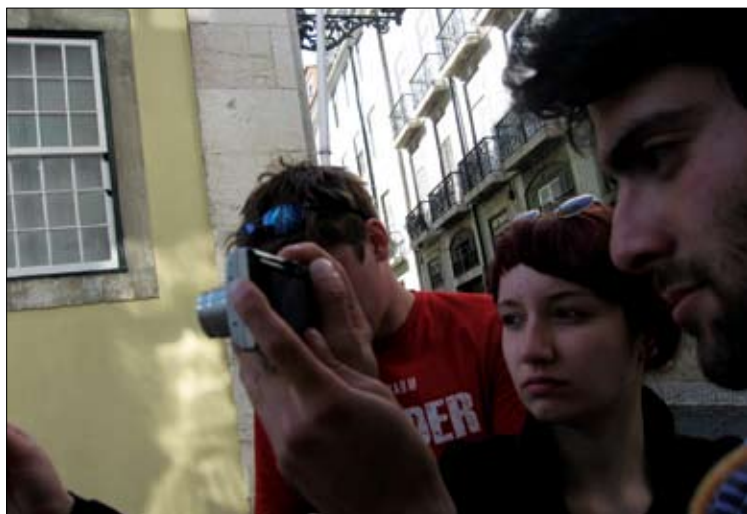
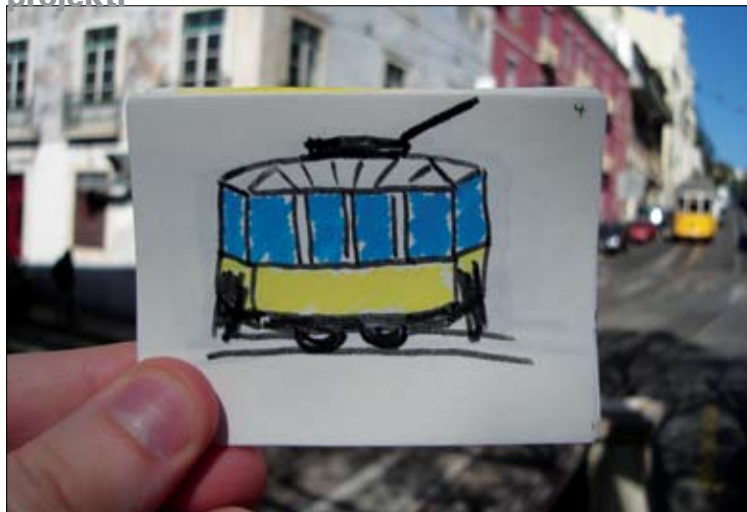
i love bukarešta (to je projekt, v katerem bomo sodelovale) jest čist navdušena (to je pa moj projekt :)"

Nagrade študentskega festivala First

galskem ne padajo »subvencije z neba« za dobre prireditve in projekte, kot je Monstra, da pa navdušenci kljub temu uspejo sestaviti vse manjkajoče delce in vsako leto organizirajo festival tako kot pri nas. Da imajo 70 kilometrov iz Lizbone šolo, kakršno bi si želeli tudi v Sloveniji – 20 let star kompleks stavb, načrtovanih in zgrajenih posebej za Visoko šolo za umetnost in design ESAD. Kaj je tu posebnega? Nič, dokler se ne vprašamo, ali v Sloveniji obstaja umetniška akademija ali šola, ki bi delovala v novogradnji, posebej projektirani zanjo. Jaz zanjo ne vem. Vse tri slovenske akademije gostujejo v starih stavbah, ki zanje niso primerne, druge umetniške šole, vključno z našo, pa tudi delujejo v tako ali drugače manjvrednih prostorih.

ESAD-ova stavba pa se sonči z vsemi posebnostmi, ki jih taka šola potrebuje: bela dnevna svetloba v vsakem kotičku (razen tam, kjer je ne potrebujejo, na primer v kinu, projekcijskih sobah ali v ogromni temnici)

Delavnica animacije z japonsko umetnico Mayo Yonesho na festivalu Monstra

Vtisi: Mateja na Facebooku: "Bukarešta.. polna zamorjenih ljudi.. in potem se ti odpre.. vsi ti ljudje te počasi spustijo k sebi in se ti odprejo in preprosto jih vzljubiš..."

Spet doma. Polna vtisov. Vesela, da sem doma in žalostna, da nisem več v Bukarešti!

V bistvu sem čisto brez besed. Teden dni je minil, kot bi švignil. Bukarešta je polna presenečenj. Za vsakim dnem in za vsakim vogalom se ti odpre nov svet. Miks vsega. Polno novih stavb in obenem polno starih, požganih, porušenih zgradb. Polno ljudi in še več prometa. Norega prometa. Polno hrupa, trobljenja in škripanje zavor.

Potem pa... polno psov... ljubkih psov, ki počivajo, kamorkoli se obrneš, na travniku, na pločniku, na prekopanem jarku. Kužki, ki te gledajo z milim pogledom.

Ljudska palača, Ceausescujevo svetovno čudo, ki je ne smeš oskruniti z obiskom stranišča, ti pa zato vodič svetuje, da se polulaš v parku...?

Restavracija.. ko po napornem dnevu lačen in žejen stopiš vanjo, čisto slučajno, po naključju, ker stoji ravno na tvoji poti.. in srečaš prijazne ljudi, ki te presenetijo z brezplačno sladico.. in prijaznim nasmehom in dobro voljo (kar ni samoumevno)..."

kaj dobim

naročnina na klik

10 številik

popusti & ugodnosti

naročnina na revijo - cenik

Letna naročnina 43,20 EUR

Podaljšanje naročnine 39,40 EUR

kje se naročim?

s priloženo naročilnico

po internetu | www.klikonline.si

po telefonu | + 386 (0)1 52 00 720

45 junij

digitalni mediji

tisk

izdelki

objekti

prostor

Novi KLIK najdete na prodajnih mestih Dela prodaje, knjigarni Goga v Novem Mestu ter knjigarni v Kibli v Mariboru.

Vsebino nove številke najdete tudi na www.klikonline.si

[naročilnica na klik]

nepreključno naročam(o) klik od številke:

..... 109 junij 2009

..... 110 julij | avgust 2009

ime in priimek

podjetje

dejavnost

ulica

poštna številka / pošta

telefon / faks

e-pošta

datum

glavna številka (zavezanci)

način plačila

..... položnica

..... račun

za vse naročnike klika
do **5 % popusta** pri nakupu
programov podjetij Adobe,
Corel in Quark ter Graphisoft

do **5 % popusta** pri nakupu
izdelkov ekološke tržnice - **NOVO!**

do **15 % popusta** pri nakupu
knjig založb Lux Libris in Pasadena

V cenah je zajet 8,5 % DDV. Celoletna naročnina je možna le ob vnaprejšnjem plačilu. Vnaprejšnje plačilo naročniku zagotavlja popust in brezplačno dostavo na želeni naslov znotraj Slovenije. Naročnina za naročnike zunaj Slovenije je višja za znesek povišane poštne in se spreminja ob spremembah cen poštne storitve. Celoletna naročnina začne kupcu teči takoj po plačilu naročnine. Kupec lahko od naročnine odstopi najkasneje 8 dni po plačilu naročnine. V tem primeru mu založnik v celoti povrne vplačani znesek. Stroške dostave revije do kupcev znotraj Slovenije krije založba. Če kupec po preteku naročnine pisno ne sporoči, da revije ne želi več prejemati, mu založba pošlje račun oz. položnico za naročnino za naslednje leto. Če kupec poslane položnice ali predračuna ne poravnava, se njegova naročnina prekine. Naročilnica je sestavljena v enem izvodu in služi kot osnova za pripravo položnice ali računa.

Naročanje: www.klikonline.si 01 52 00 720

poštnina
plačana
po pogodbi
št. 59/1/s

pro anima
p.p. 2736

1001 Ljubljana

kaj dobim

naročnina na klik
10 številok

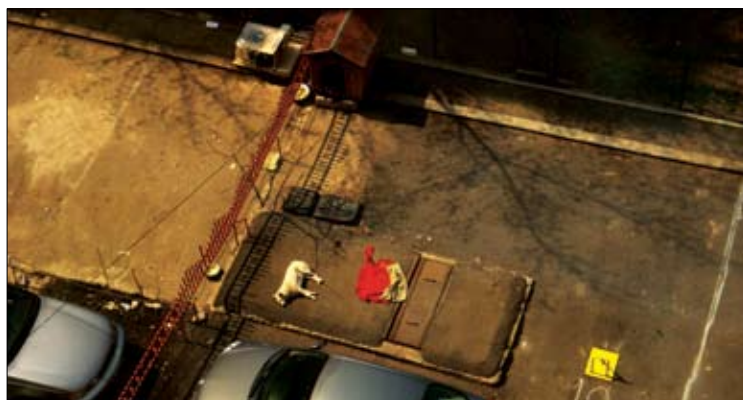
popusti & ugodnosti

popusti pri nakupu programov
popusti pri nakupu knjig
ter vrsta uporabnih informacij za bralce
na spletni strani revije, kot so:
ceniki storitev
spletne povezave - linki
informacije o sejmih, natečajih ...

kje se naročim?

s priloženo naročilnico
po internetu | www.klikonline.si
po telefonu | +386 (0)1 52 00 720

46 junij

Romunski kolaž

in iz kiparskih ateljejev široko odprt dostop na vrt, kjer si študent, ki vari veliko skulpturo, postavi svoje delovišče ali svoje delo le fotografira v ugodni svetlobi. Seveda je poskrbljeno za študentsko menzo, ki za dobra dva evra nudi mesni, ribji in zelenjavni meni, knjižnico ter za poceni in udoben študentski dom v bližnjem mestu. In slednji ni eden, ampak sta kar dva, ženski in moški. O tem, zakaj ločeno, obstaja zgodba, vendar tu zanjo ni prostora. Vse idealno? Pravzaprav ima šola le eno slabo točko: njena stavba ni ogrevana. Pa ne, da je na Portugalskem vroče tudi pozimi. Taka je pri njih navada in konec. Potožili so nam sami Portugalci, mi tega na srečo nismo imeli priložnosti preizkusiti.

First je ime festivala, ki ga organizira šola ESAD iz Caldas de Rainha. Pri njem sodeluje vsa šola: animatorji s svojimi deli, oblikovalci zanje naredijo plakate in keramiki nagrado. Eno od njih je dobila tudi Špela

Čadež, ena naših udeleženk med mentorji – pa ne na letošnjem festivalu, temveč že pred letom ali dvema, ampak so ji pozabili sporočiti. Tako smo bili vsi zadovoljni, saj smo imeli v ekipi nagrajeno avtorico in nesli nagrado domov. (Špela je nagrado dobila za svoj animirani film Liebeskrank.)

In kaj tu delajo hobotnice in bacalhau? Mmmm ... Še zdaj se mi pocedijo sline ob

Vtisi: Maruša pa ob odhodu iz Portugalske pravi na svojem blogu: "Skratka, tukaj je, kakor sem bila malo razočarana na začetku, zdaj super. Verjetno rabiš samo malo časa, da se prilagodiš na njihov način življenja. Ko pa ga enkrat sprejmeš, je nevarno, da ti postane zelo všeč." (Maruša se zdaj močno zanima, kakšne so možnosti, da se naslednje leto na ESAD vrne kot Erasmusova študentka.)

misli na čisto vsakdanje portugalske obroke. Portugalska kuhinja je postala trenutno moja najljubša predvsem zaradi vseh nepogrešljivih sestavin: sproščenega klepeta, za katerega si moraš kljub napetemu dnevnemu ritmu vzeti čas, naravnih in svežih sestavin brez nepotrebne kemije ter preprostih gostilnic in prijaznih ljudi – natakarjev, kuharjev, gostov, ki s tabo čakajo v vrsti za prostor ... Morda Portugalci res gledajo na čas drugače kot mi, ampak gotovo to ni nekaj negativnega. Poskušala si bom privzgojiti nekaj teh navad. Hvala, Fernando!

I Love Bucharest!

Povezava z Bukarešto se je splela prek Londona – program 'Mobility' res uspešno plete mreže po Evropi. Če je njegov namen, da bi se narodi med seboj spoznali, je pri tem prav gotovo uspešen, saj so posamezniki, ki pridejo v stik, prisiljeni nekaj časa aktivno preživeti skupaj, premostiti začetne težave in, če

se le ujamejo, vzpostaviti trajen odnos, ki bo omogočil sodelovanje tudi v prihodnosti.

V Bukarešti nas je sprejela Asotiatia din Pod oziroma Galerija sodobnih umetnosti Mora. Projekt, pri katerem smo sodelovali, se imenuje I Love Bukarest in bo predstavljen septembra na festivalu ob prazniku Bukarešte. Naša vloga je bila po eni strani opazovati, »kako to delajo drugje«, torej kako organizirajo urbane umetniške projekte, po drugi strani pa smo bile kot umetnice udeležene v vlogi »drugega očesa«, ki bo domačinom odkril nove poglede na mesto. Izkušnja je bila zanimiva. Kulturni šok velik, sledi starih časov v glavah ljudi očitne. Morda dovolj, da smo ob vrnitvi z »drugim očesom« pogledale nase in na domačo deželico.

Fotografije in citati: Urška Djukić, Mateja Lukežič, Maruša Melik, Rene Rusjan, Alja Drame, Miha Šubic

desktop olympics

Dober teden smo izkoriščali svojo ustvarjalnost, prebudili otroka v sebi in naredili iz nemogočega mogoče. Od jutra do večera smo se ukvarjali s tem, kako uporabiti tipkovnice in miške tako, kot še niso bile uporabljene, in omogočiti vsem nam, ki večino časa preživimo za računalnikom, da se ob kratkem predahu »izživimo« nad njim ter sprostimo napetost.

Oblikovanje interakcij

Oblikovanje interakcij je novejši pojem na področju oblikovanja, ozko povezan s področjem digitalnih medijev. Ne nanaša se samo na izdelek, ampak tudi na oblikovanje načina, kako uporabniki z njim stopajo v stik – interakcijo. Področje je multidisciplinarno in poleg oblikovalskih specializacij vključuje tudi znanja s področij psihologije, sociologije, komunikologije, računalništva, telekomunikacij, elektrotehnike in drugih.

namizna olimpijada

Magdalenina delavnica »Brain Working« nam je dala priložnost, da se soočimo z oblikovanjem interakcij in spoznamo proces ustvarjanja takih projektov. Na začetku delavnice smo pod budnim očesom na-

ših mentorjev Erika Sandelina in Magnusa Torstenssona iz Švedske (Unsworn Industries, oblikovanje interakcij) ustvarjali igre, ki jih lahko igramo tudi na popolnoma novem računalniku ter v poljubnem operacijskem sistemu le s tipkovnico, miško in beležnico. Razdelili smo se v skupine in predstavili svoje zamisli drugim članom delavnice. Med najbolj zanimivimi igrami, ki smo jih pripravili, je bila tudi Mouse Scrolling, kjer tekmovalca tekmujeta v hitrostnem vrtenju miškinega kolesa. Pripravili smo zelo dolg dokument v beležnici, nastavili drsenje kolesa na najmanjšo hitrost in merili čas. Tisti, ki je prvi prišel do konca dokumenta, je bil zmagovalac.

Naš namen je bil, da ustvarimo zelo preproste igre, ki ne potrebujejo predhodne

namestitve ali napredne grafike, stremeli smo k uporabnosti, hitrosti in zabavi. Cilj našega ustvarjanja pa je bil predvsem spodbujati ustvarjalnost in povečati socializacijo. Danes imajo namreč redki priložnost uporabljati in nadgrajevati ustvarjalno hemisfero svojih možganov, še manj pa postati oblikovalec iger – game dizajner. S projektom Desktop Olympics smo uspeli, da lahko kdor koli, ki pozna osnove računalnik, sestavi svojo igro, jo objavi v internetu in postane oblikovalec iger.

od kod zamisel

Tako, kot so nekoč Grki spreminjali namen vsakdanjih orodij (puščic, diskov ipd.) v zabavno, namenjena razvedrilu oziroma tekmovanjem na olimpijskih igrah, smo mi

sodobna orodja za delo (miško, tipkovnico, računalnik) spreminjali v orodja za zabavo in ustvarjalnost. To pa ne pomeni, da smo »izumljali toplo vodo«, ker so bile igre, kjer se uporabljata tipkovnica in miška, že ustvarjene. Razlika je le v tem, da večina iger zahteva zmogljiv računalnik, namestitev in različne operacijske sisteme, medtem ko igre iz našega projekta takih zahtev nimajo.

folder wrestling

Poleg Mouse Scrollinga in drugih iger smo ustvarili tudi zelo zabavno Folder wrestling. Zanj sta potrebni dve miški, en računalnik in dva igralca. Najprej je treba počistiti namizje in postaviti ikone na njegovo sredino po naslednjem vrstnem

Mentorji naših delavnic: Michael, Erik in Magnus

Ivica, Srdžan in Sara

prečkam most

V drugi delavnici so se pod vodstvom interaktivnega oblikovalca iz Anglije dr. Michaela Smitha ukvarjali s preobrazbo javnega prostora v zasebnega. Želeli so spremeniti vsakodnevno rutino prečkanja glavnega mostu v Mariboru v posebno izkušnjo. Ustavljali so ljudi na mostu, jim ponudili fotoaparate in jih prosili, naj slikajo trenutke med prečkanjem mostu. Rutina je tako postala pomembnejša in bolj posebna, istočasno pa je odražala njihovo predstavo o mostu, njegovi okolici in detajlih. Motivi so bili neposredni odraz njihovega trenutnega razmišljanja. Nekateri so slikali sami sebe ali druge, drugi pa most v taki luči, kot ga še niso videli. Medtem ko so ljudje postali del te akcije, so spremenili vsakodnevno rutino samo s pritiskom na gumb. Ustavili so se za trenutek, mogoče malo upočasnili, vsekakor pa so doživeli nekaj drugega in si ustvarili nov, svež spomin tako zelo vsakdanjega opravila. Več o tej delavnici si lahko ogledate na naslovu www.preckam-most.co.cc.

Namizje, pripravljeno za igro Folder Wrestling

Damira Kalajžić

Naš ustvarjalni proces je bil podroben in...

redu: mapa *Igralec 1*, pet tekstovnih datotek (naključna imena) in mapa *Igralec 2*. Na računalnik se priključita dve miški, za vsakega igralca po ena. Cilj igre je, da poskušata igralca čim več besedilnih datotek premakniti v svojo mapo. Igra je toliko težja, ker drug drugemu izmikata miškin kazalec in si medsebojno onemogočata doseči cilj.

Vabilo

Projekt je namenjen vsem starostnim skupinam. Na uradni spletni strani našega projekta www.desktopolympics.org lahko sledite našemu delu, pregledate pravila izbranih sedmih iger in prijavite svoje ter tekmuje z drugimi ustvarjalci iz vsega sveta. Predstavljena metoda je dobra priložnost, da uveljavite svoje želje, spodbujate svojo ustvarjalnost in pokaže-

te svetu, da ste tudi vi lahko del igralne industrije.

Zahvala

Velika zahvala gre Sari Božanič in Ivici Mitroviču, ki sta organizirala delavnico »Brain Working« ter nam pomagala pri organizaciji in realizaciji projekta, ki se je dogajal na glavnem trgu v Mariboru, Eriku in Magnusu za čudovito izkušnjo in vodenje delavnice Desktop Olympics ter seveda predsedniku festivala Magdalena Srdžanu Trifunoviču in celotni ekipi. Drugo skupino, kjer so se ukvarjali s projektom Prečkam most, je vodil dr. Michael Smith, interaktivni oblikovalec iz Anglije, zato zahvala tudi njemu. Poleg vseh se zahvaljujemo tudi Toto baru, gostilni Rotovž in lastnikom Vodnega stolpa, ki so nam omogočili normalno delo.

ecodesigner

Dandanes vsi govorimo o energijski učinkovitosti, o skrbi za okolje in žepih uporabnikov zgradbe, zato je prav presenetljivo, da vse do zdaj še ni bilo nobenega orodja, ki bi bilo za te potrebe že vgrajeno v parametrične arhitekturne programe, poljudno imenovane kar BIM. Nedavno predstavljeni Graphisoftov EcoDesigner je prvi zaoral ledino.

Glede na to, da se kar 80 odstotkov odločitev, ki močno vplivajo na energijsko učinkovitost, določi na samem začetku oblikovanja zgradbe, arhitekti do zdaj v tej fazi niso imeli možnosti preverjanja svojih zamisli. Vsi preračuni so se izvajali na koncu, ko so bile glavne odločitve že sprejete. Izvajali so jih specializirani izvajalci z orodji, ki iz velike količine podatkov izračunajo energijske potrebe. Graphisoft je temu naredil konec in je uporabnikom ArchiCAD-a pred kratkim ponu-

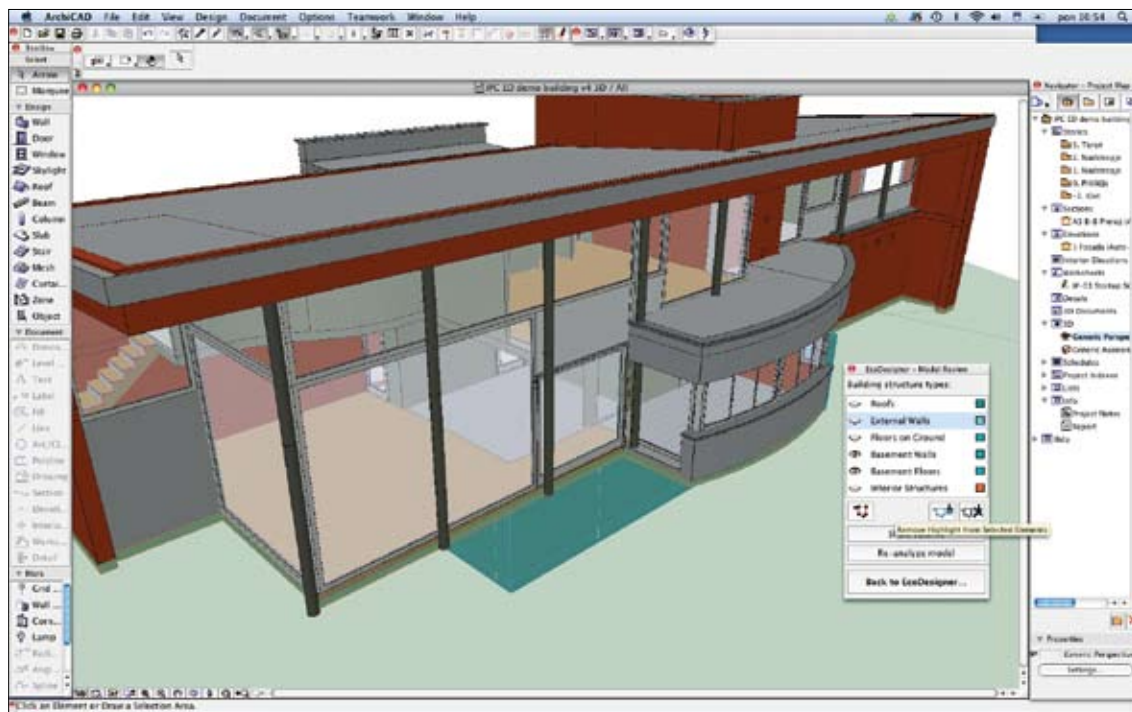
dil možnost, da z nekaj kliki v kateri koli fazi projekta preverijo energijske potrebe stavbe, ki šele nastaja. Rešitev je zelo nazorno poimenovana EcoDesigner in na zelo pregleden grafični način prikaže posamezne ključne vrednosti, ki jih lahko primerjamo med različnimi arhitekturnimi rešitvami.

Analiza objekta in lokacija objekta
Ker je v ArchiCAD-u model zgradbe že sestavljen iz inteligentnih arhitekturnih

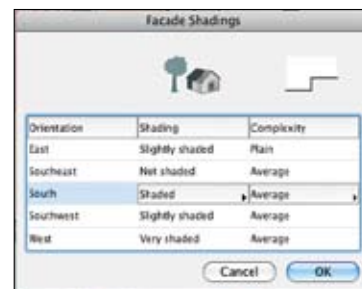

objektov, kot so zidovi, okna, vrata, plošče, strehe, nosilci in stebri, je postopek izračuna precej poenostavljen. EcoDesigner nam objekte razdeli na zunanje zidove, zidove pod ravno terena, plošče v stiku s terenom in streho. Pri tem je zelo uspešen, morebitne napake pa ročno razvrstimo v ustrezno skupino, **slika 1**. Zatem sledi določanje lokacije objekta in namembnosti. Najprej določimo kraj, kjer je objekt, in projektni sever. Glede na izbrano lokacijo se klimatski podatki prene-

sejo prek interneta, za kar potrebujemo povezavo z njim. Sledi izbira ene od možnosti opisa okolice (urbana okolica, ob vodi ...) in zaščite pred vetrom. Za vsako fasado na objektu izberemo osončenje in razgibanost, **slika 2**, nato pa namembnost celotne stavbe, saj z njo spreminjamo pričakovane bivalne pogoje. Mogoče je tudi deljenje namembnosti glede na rabo, na primer na 80 odstotkov stanovanjske ter 20 odstotkov pisarniške in podobno, **slika 3**.

Slika 1

Slika 2

Določanje strukture

Iz modela stavbe so zdaj izvlečeni in v tabeli izpisani vsi odgovarjajoči materiali, **slika 4**. Vsakemu materialu ali sloju pri večslojnih materialih določimo ustrezne toplotne lastnosti. Sočasno z EcoDesignerjem dobimo tudi knjižnico materialov, **slika 5**, kjer hitro najdemo ustreznega. Na začetku je treba določiti vsakega od njih, na srečo pa je ta postopek potreben le enkrat, saj se povezave shranijo v ArchiCAD-u. V program lahko prek datoteke XML uvozimo tudi svoje materiale, tako da so izračuni še bolj prilagojeni lokalni rabi.

staranje fotografije

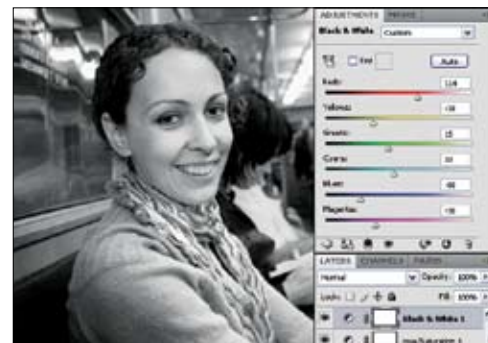
Dobra vaja za vse nekoliko naprednejše uporabnike Photoshopa, ki jim zgolj osnovne barvne korekture fotografije in osnove dela s plastmi (Layer) niso dovolj. Pogosto zanemarjene in neizkoriščene funkcije, kot so prilagoditvene plasti (Adjustment Layers), maske (Layer Mask) in filtri (Blending Mode) nam omogočajo skoraj vse – z nekoliko več predznanja, občutno manj napora in predvsem možnostjo, da si kadar koli premislimo in končni dosežek spremenimo, saj ostaja naš izvirnik nespremenjen.

1 | Kolikokrat smo fotografijo barvno popravljali splošnimi in vsem znanimi orodji, namenjenimi barvnim korekturam (Image/Adjustments/...), v neskončnost kopirali elemente, ki smo jih želeli drugače obdelati, na ločene plasti ... pa nam je bilo kasneje žal ali smo dobili novo zamisel, a izvirnika ni bilo več.

2 | Stare fotografije največkrat nimajo zelo kontrastnih in izrazitih barv, zato moramo barve izbrane fotografije najprej nekoliko umiriti. V paleti s plastmi izberemo četrto ikono (Create new fill or adjustment layer) ter izberemo funkcijo Hue/Saturation, ki nam v korekturni (Adjustment) paleti ponudi tri možnosti: Hue nam omogoča tonsko popravke fotografije, Saturation nam barve poživi ali umiri, Lightness pa potemni ali posvetli.

3 | Tokrat izberemo možnost Black & White in fotografijo spremenimo v črno-belo. Tudi to naredimo z izbiro četrte zaporedne ikone (Create new fill or adjustment layer) v paleti s plastmi. Funkcija pa nam poleg osnovne pretvorbe v črno-belo fotografijo omogoča tudi svetljenje in temnenje izbranih (prej barvnih, zdaj sivih) odtenkov in s tem fino nastavitev sivin naše fotografije.

4 | Osebnost mi je všeč, če fotografija ni popolnoma črno-bela, in nekoliko barve vseeno ostane. To dosežemo z zmanjšanjem intenzitete (*Opacity*) filtra.

5 | Če želimo da izbrana oseba ali predmet na fotografiji barvno izstopa, moramo ta del najprej označiti. To lahko dosežemo tudi tako, da na hitro obrišemo izbiro, še bolje pa je izrisati pot (*Path*), ki nam omogoča natančnejše risanje, popravke ter izrisano obliko pa tudi shrani za morebitno nadaljnjo uporabo.

6 | Izrisano zdaj še izberemo s klikom na tretjo zaporedno ikono (*Load path as a selection*) v paleti *Path* - poti.

7 | Izbiri nekoliko zmeščamo robove, da meja ne bo tako očitna. V zgornji orodni vrstici izberemo orodje *Select/Modify/Feather*, ter v novoodprto okno vpišemo stopnjo mehčanja. Ta je seveda odvisna od tega, koliko želimo zmeščati mejo izbire ter od ločljivosti oziroma kakovosti obdelovane fotografije.

8 | Vrnimo se na paletu s plastmi ter v njej izberimo črno-beli (*Black & White*) filter. Nato v polju, namenjenemu risanju mask, izbrano površino obarvamo v črno. Tako obarvana površina maske na tem mestu izniči učinek, ki smo ga dodali fotografiji. V tem primeru je torej vse razen izbrane in v maski črno obarvane površine črno-belo.

9 | Stare fotografije so pogosto neenakomerno obarvane, razpokane in nekoliko popackane. To iluzijo najlažje dosežemo, če poiščemo kakšno fotografijo stare, razpokane stene. le-to preslikamo (*Copy/Paste*) ali preprosto povlečemo iz izvorne fotografije v tisto, na kateri bi želeli doseči staran učinek. Ob tem dobimo novo plast.

10 | Novi plasti je sedaj treba še določiti, kako naj se prikazuje v kombinaciji z našo osnovno sliko. V zgornji pasici palete s plastmi zato v skladu z našimi željami glede videza končne slike izberemo enega od filtrov. V primeru staranja fotografije pa se najpogosteje najbolje izkažejo filtri *Multiply*, *Color Burn* in *Linear Burn*.

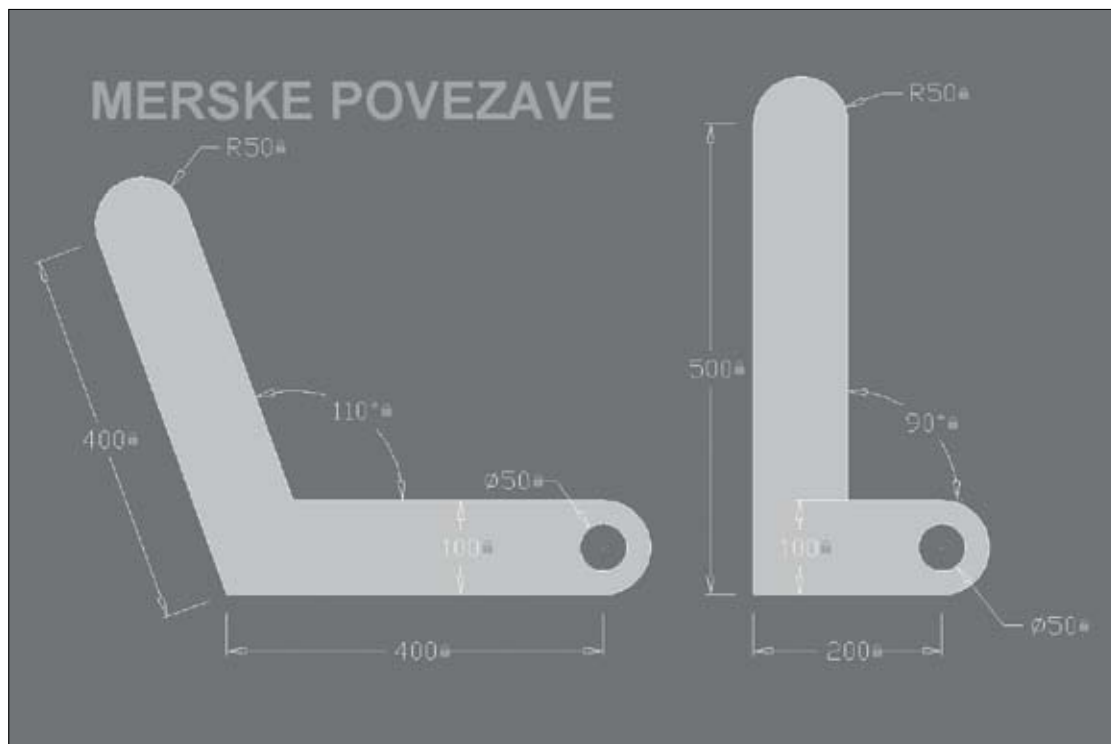
11 | Če se nam zdi, da je naša nova fotografija pretemna, lahko za konec še po občutku določimo intenziteto (*Opacity*) zgornje plasti.

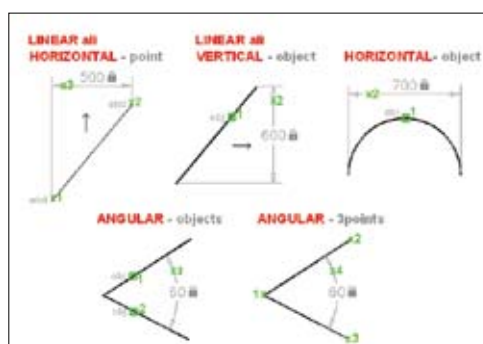
parametrično risanje, 2. del

Merske povezave

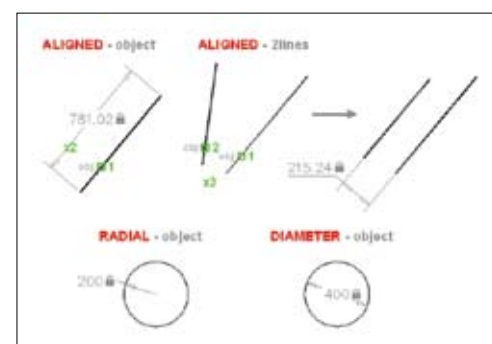
V prejšnjem članku smo si ogledali geometrijske povezave, ki skrbijo, da se skozi spremembe ohranja neka določena geometrija med objekti ali točkami. Novi AutoCAD 2010 pa pozna tudi merske povezave. Te nadzirajo dolžino samostojnih črt ali kotov, z enačbami pa lahko vplivajo tudi na velikosti drugih objektov. Če smo bili do zdaj navajeni, da objekti nadzirajo kote, je pri merskih povezavah zadeva ravno obratna, saj le-te vplivajo na velikost objektov v risbi.

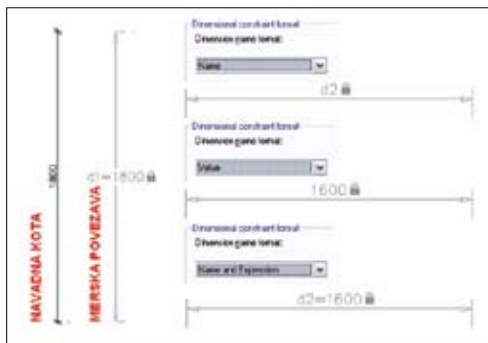
1 | Z merskimi povezavami lahko fiksiramo razdaljo med objekti ali točkami na objektu, kote med objekti ali točkami na objektu ter velikosti lokov in krogov. Poznamo sedem vrst povezav, ki so podobne navadnim ukazom za kotiranje, le da te fiksirajo dolžine objektov. Ukaze za merske povezave najdemo na ribbonu – panel *Parametric/Dimensional* ali pa enostavno vtipkamo ukaz *DIMCONSTRAINT*. Objekte lahko mersko povežemo na več načinov.

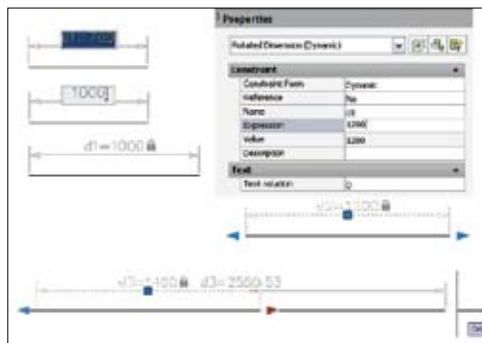
2 | *Linear* fiksira dolžino objekta v smeri X ali Y, odvisno od izbire objekta ali točk. Povezava se dodeli dvema točkama, z izbiro podukaza *Object* pa lahko fiksiramo posamezno črto. Povežemo lahko objekte *Line*, segmente *Polyline*, *Arc* ali dve ključni točki na objektu. Enako, vendar ločeno, pa lahko dolžini X in Y objektov fiksiramo z ukazoma *Horizontal* in *Vertical*. *Angular* fiksira kot med dvema črtama ali pa kot, ki ga tvorijo obe končni točki loka ter njegov center. V osnovi fiksira kot med dvema objektoma, podukaz *3points* pa fiksira kot, ki ga določajo tri točke.

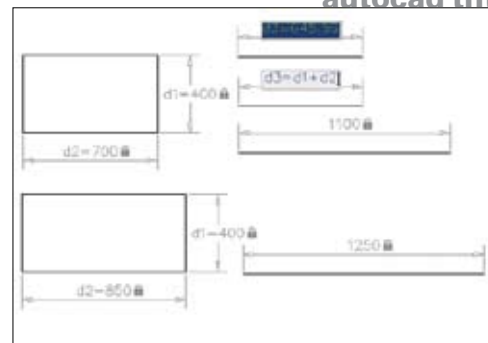
3 | *Aligned* fiksira dolžino med dvema točkama na objektu ali pa med dvema točkama na različnih objektih. Podukaz *Object* fiksira dolžino poševne črte, *Point&Line* fiksira dolžino med neko točko in njej najbližjo točko na črti, podukaz *2Lines* pa fiksira odmik med dvema črtama in jih hkrati naredi tudi vzporedne. Povežemo lahko objekte *Line*, segmente *Polyline*, *Arc* ali dve ključni točki na objektu. *Radius* fiksira polmer kroga ali loka, *Diameter* pa premer kroga ali loka.

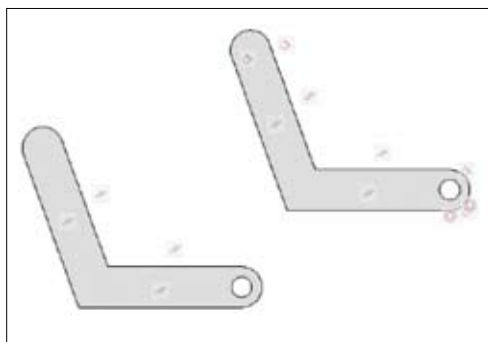
4 | Kako na videz ločimo merske povezave od navadnih kot? V osnovi se merska povezava izpiše skupaj z njenim imenom in vrednostjo, na primer $d1=200$. Poleg besedila je vidna tudi ključavnica, ki jasno naznanja fiksirano dolžino. V oknu *Constraint Settings* (na Ribbonu kliknemo puščico poleg imena panela *Dimensional*) na kartončku *Dimensional* in v rubriki *Dimensional Constraint Format* lahko sami izberemo obliko zapisa merske enote: *Name* izpiše ime povezave ($d1$), *Value* vrednost povezave (200) in *Name and Expression* oboje skupaj ($d1=200$) ali pa tudi enačbe ($d1=d2+d3$).

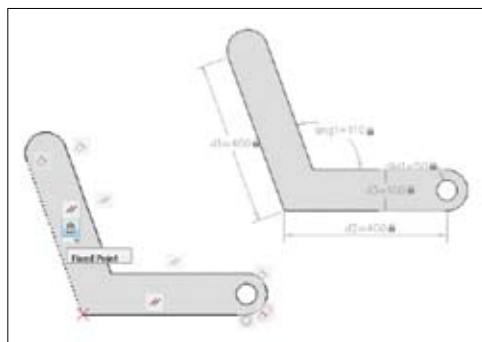
5 | Merske povezave lahko popravljamo na več načinov. Že takoj, ko jo izrišemo, imamo možnost, da vpišemo željeno vrednost, sicer pa s tipko *Enter* le potrdimo dokončni izris povezave. Naknadno jo lahko označimo z dvojnimi klikom in vpišemo novo dimenzijo. Dolžina objekta se samodejno popravi. Izbrano mersko povezavo lahko popravimo tudi v oknu *Properties* (CTRL+3). Pod nastavitve *Expression* vpišemo novo dolžino objekta. Če pa v risbi ponovno kliknemo modri trikotni grip izbrane merske povezave, tako da postane rdeč, ga lahko poljubno raztegujemo.

6 | Vrednosti merskih povezav niso nujno le številke, temveč so lahko tudi enačbe. Dolžina neke tretje črte je lahko določena kot seštevek drugih dveh črt v risbi. Na primer, izdelamo dve merski povezavi $d1=200$ in $d2=300$ dolgih enot. Izrišemo tretjo črto in ji dodelimo mersko povezavo *Linear*. Njeno vrednost popravimo in vpišemo enačbo $d3=d1+d2$. Črta se popravi na dolžino seštevka izhodiščnih dveh črt in se s spremembo njenih vrednosti tudi posodablja. V enačbi lahko uporabimo različne matematične operacije.

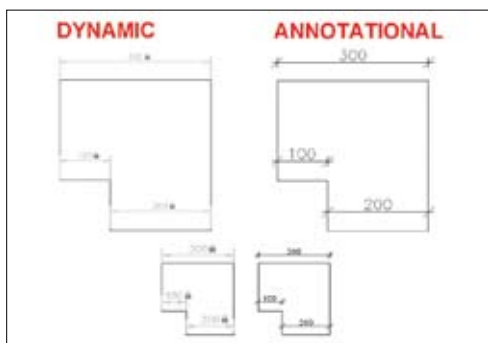
7 | Pa si pogledjmo, kako lahko skupaj z geometrijskimi in merskimi povezavami dobimo resnično samodejno odzivno risbo. Najprej v risbi medsebojno geometrijsko povežemo objekte in točke tako, da se bo geometrija ob spremembi mer ustrezno samodejno popravila. Vsaka ročica posebej naj ima vzporedni stranici (*Parallel*). Te naj bodo vedno tangente na njuna polkrožna zaključka (*Tangent*). Krožna odprtina v vodoravni ročici leži v središču njenega polkrožnega zaključka (*Concentric*).

8 | Vodoravno ročico fiksiramo (*Lock*) v levi končni točki spodnje stranice. Da ne bo risba grafično prenatrpana, vse geometrijske povezave skrijemo z ukazom *Hide All*. Objekt zdaj mersko povežemo. Z *Aligned* fiksiramo dolžini obeh spodnjih stranici ročic, z *Angular* fiksiramo notranji kot, z *Vertical* debelino spodnje ročice in z *Diameter* premer krožne odprtine v ročici. Odpremo okno *Parameters Manager* (ribbon – panel *Parametric/Manage*), kjer imamo popoln nadzor nad merskimi povezavami v risbi.

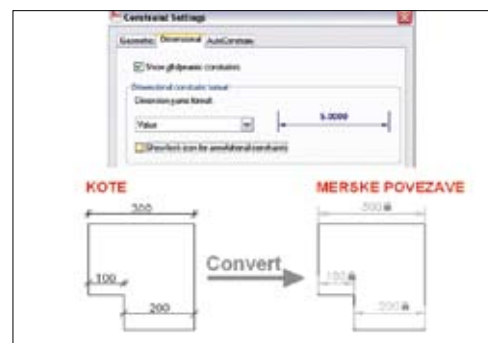
9 | V oknu *Parameters Manager* lahko merskim povezavam spreminjamo imena, vrednosti in jih medsebojno tudi povezujemo. V prvem stolpcu *Name* lahko spremenimo imena merskih povezav v risbi, na primer *ang 1* v *kot 1*, *d1* v *ročica 1*, *d2* v *ročica 2* in *d3* v *deb 1*. V stolpcu *Expression* spreminjamo vrednosti merskih povezav, na primer *kot 1* nastavimo na 60, *ročica 1* na 500, *deb 1* na 150. Za premer kroga (*día 1*) pa vpišemo enačbo $d3=40$, kar pomeni, da bo debelina robu med odprtino in polkrožnim zaključkom ročice vedno 20 enot. Medtem ko vpisujemo vrednosti, se risba sproti samodejno posodablja.

10 | V osnovi so merske povezave *Dynamic* (dinamične), kar pomeni, da služijo le kontroli mer v risbi. Kot take se ne tiskajo, ne moremo jim spremeniti sloga kotiranja in ob povečavi/pomanjšavi risbe so vedno enako velike. Nasprotno pa velja za *Annotative* (prilagodljive) merske povezave, ki lahko resnično služijo tudi kot kote. Te se tiskajo in spreminjajo velikost pri povečavi ter, najbolj pomembno, lahko jim določimo obliko glede na aktivni slog kotiranja. Poleg tega so vezane tudi na plasti (*Layer*), kar pomeni, da enostavno nadziramo njihovo vidnost v risbi.

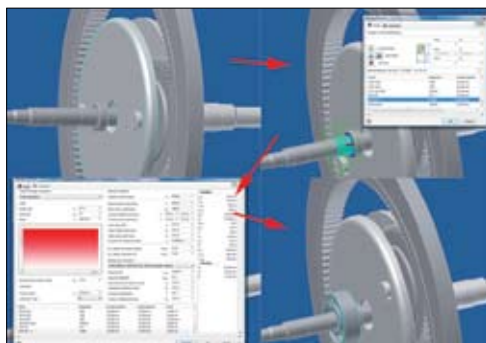
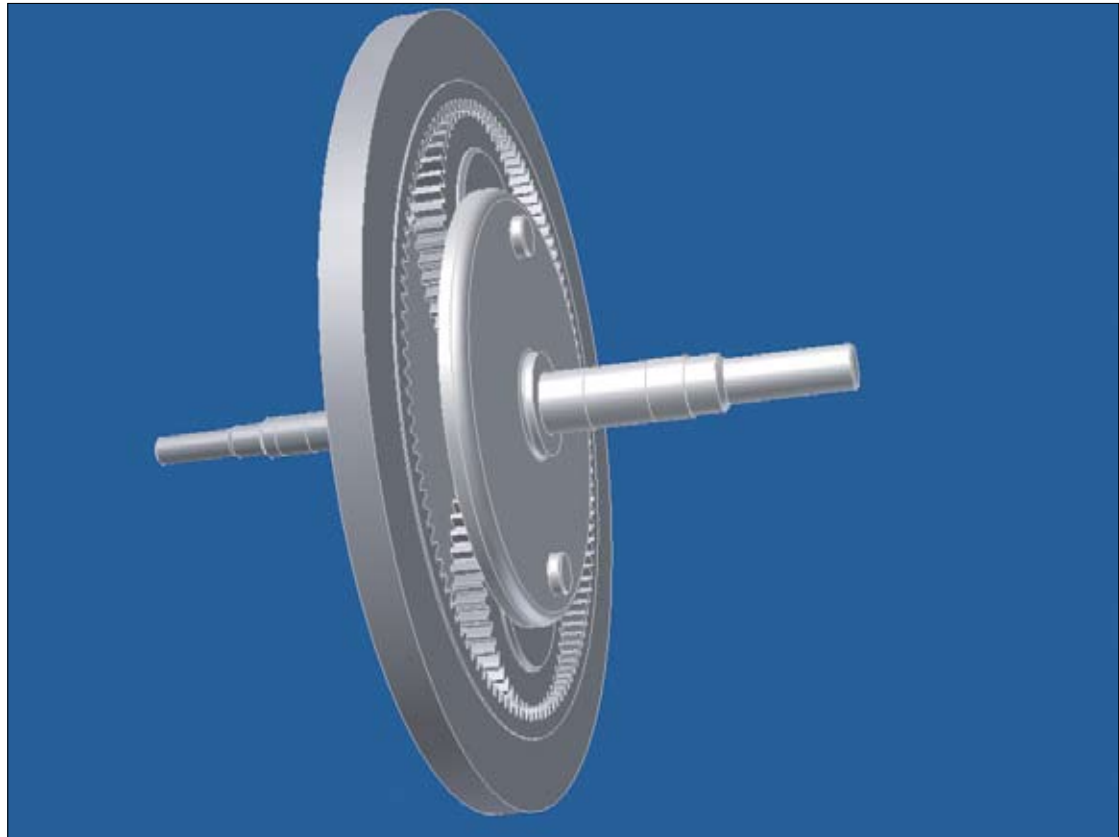
11 | Ključavnica poleg vrednosti prilagodljive merske povezave se ne tiska, če pa nas njen prikaz na zaslону moti, v oknu *Constraint Settings* izključimo nastavitve *Show lock icon for annotational constraints*. Kako izberemo obliko merskih povezav? Če jih želimo nastaviti kot prednastavitve, v ukazno vrstico vtipkamo ukaz *Dimconstraint*, izberemo podkuz *Form* in nato obliko *Annotative* ali *Dynamic*.

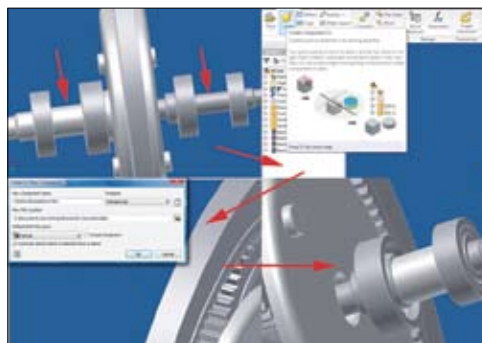
12 | Če že imamo v risbi vstavljene merske povezave, lahko izbranim naknadno spremenimo obliko v oknu *Properties* pod nastavitve *Constraint form*. Zelo uporaben je lahko tudi ukaz *Convert*, ki pretvori že izrisano navadno kotnico v njej skladno mersko povezavo. Autodesk je tokrat s parametričnim risanjem resnično zadel v polno. Aktivni uporabnik mora zdaj le še premagati strah pred novim ter malce prilagoditi način razmišljanja in popraviljanje načrtov ne bo več tako zamudno.

planetno gonilo 4

V tokratnem TNT-ju bomo zaključili oblikovanje planetnega gonila. Najprej sestavimo gonilo z vsemi obstoječimi elementi iz trgovine: ležaji, tesnili itn. V drugi fazi celoto povežemo z ohišjem. Tokrat in nadalje bomo uporabljali novo različico programa Inventor (2010), ki nam jo je v te namene zagotovilo podjetje Avtera.

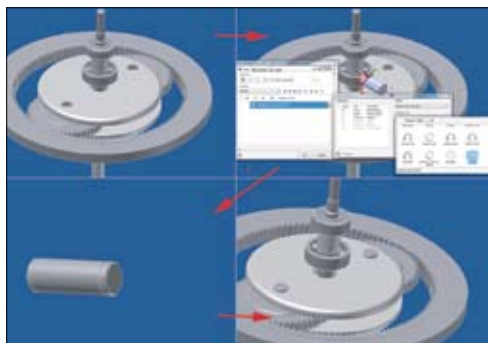
1 | V tem koraku bomo planetno gonilo opremili z ležaji. Za to bomo uporabili priloženo knjižnico. Zaženemo ukaz *Bearing Generator*, izberemo premer gredi in naležno ravnino. Ne pozabimo podati smeri ležaja. Nato s seznama možnih ležajev izberemo željnega. Program nam izračuna predvideno življenjsko dobo, obremenjenost itn., na koncu pa nam ponudi še, kam in pod kakšnim imenom shranimo novonastali element. Postopek ponovimo za vse ležaje.

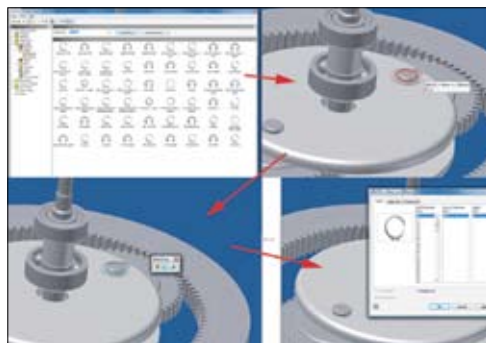
2 | V nadaljevanju moramo narediti distančnik med ležaji. V Inventorju 2010 lahko pri ukazu vidimo tudi razlago, kako uporabiti ukaz. Distančnik naredimo kar v sklopu. Pred začetkom ga poimenujemo, potem pa ga je treba le še zmodelirati. Pri tem si pomagamo s karakterističnimi elementi ležaja in gredi (čelne ploskve, valj itn.).

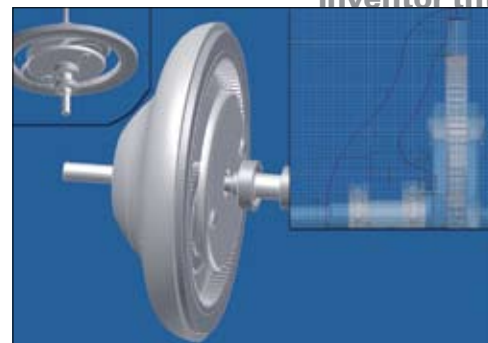
3 | Za drsne ležaje bomo izbrali obstoječi 3D-model proizvajalca INA. Danes namreč že vsak resni proizvajalec ponuja svoje proizvode tudi kot 3D-modele. INA to ponuja kot spletnik, kjer so vsi njihovi izdelki. Delo je preprosto – najprej izberemo tip ležaja in njegovo mero. Sledi izbira tipa zapisa modela (v našem primeru Inventor). Sledi še, kako model prenesemo – INA ponuja neposredno ali s shranjevanjem na disk. Sam ga imam raje na disku, zato ga snamem in shranim. Tako ustvarjeno ležajno pušo potem uporabimo za uležajenje planetnika.

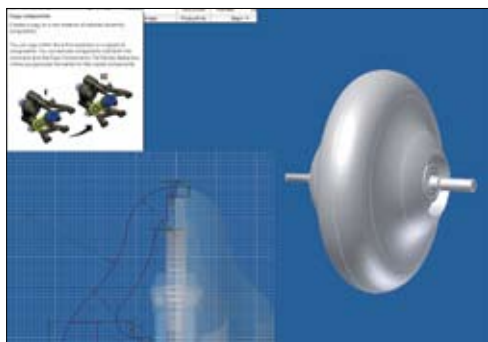
4 | Za os planetnika smo modelirali sornik. Vendar ga bomo tokrat iz sklopa odstranili. Namesto tega bomo uporabili možnosti izdelave gredi (*Shaft*) in na njem obliko ter mero »kanal za vskočnik«. Zelo enostavno in še bolj priročno. Tako narejenega postavimo v sklop in ga namestimo.

5 | Zdaj z ukazom *AutoDrop* iz knjižnice standardnih delov prenesemo in namestimo na predhodno ustvarjeno os vskočnik. Pri tem pazimo, da je uporabljena mera želenega.

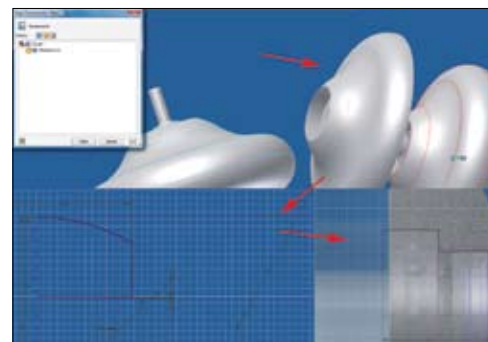
6 | Zdaj bomo izdelali prvi del ohišja. Uporabimo ukaz *Create* in začetno risalno ravnino na XY. Narišemo obris ohišja. Določimo obliko pritrjevanja ležajev. Če je imel prstan prevelik zunanji premer, ga lahko popravljamo, tako da gremo na part prstana in mere popravimo. Nato za zavrtenjem obrisa izdelamo model.

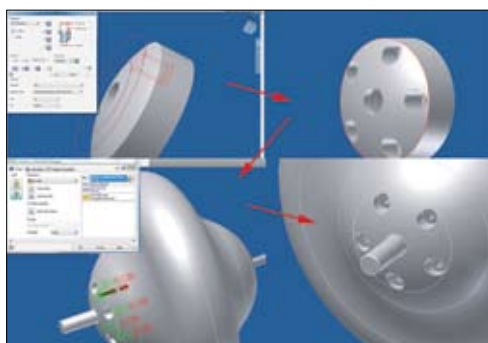
7 | Za drugi del bomo uporabili kopijo prvega. Le-to bomo prilagodili za ležaje na tej strani.

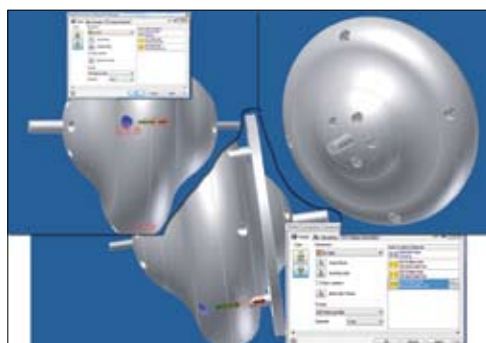
8 | Tudi tesnilo lahko dobimo s spleta. Osebnost v ta namen uporabljam podjetje Simrit. Ko povlečemo modele s spleta, jih vnesemo v model in jih namestimo. Istočasno izdelamo kanale in v njih vstavimo vskočnike. Ležaje pritrdimo.

9 | Ohišje želimo imeti zaprto, zato bomo odprtine zaprli s pokrovom. Kopiramo levi del ohišja. Odpremo skicirno ravnino, na kateri smo izdelali profil ohišja. Vse spremenimo v konstrukcijske črte in ponovno povlečemo zunanji obris pokrova. Zapustimo skicirno ravnino in se vrnemo v sklop. Zdaj postavimo pokrov na ohišje. Ponovno odpremo pokrov in izdelamo potrebne izvrtine za ležaj ter tesnilo. Isto naredimo z drugim pokrovom.

10 | Zdaj bomo privijačili na ohišje pokrove. Enega od pokrovov odpremo. Naredimo ravnino in na njo skicirno ravnino. Določimo točko središča vijaka in izdelamo vgreznjeno izvrtino. Vrnemo se v sklop in izdelamo vijako zvezo po metodi izbira po obstoječih izvrtinah. Postopek ponovimo še za drugi pokrov.

11 | Zdaj je treba privijačiti še obe strani ohišja in planetno gonilo. Postopek ni nič drugačen kot prej s pokrovom. V tem koraku bomo dodali še prirobnico, prek katere bi lahko gonilo privijačili na stroj ali napravo.

12 | Treba je izdelati še izpustni vijak za olje in tako smo končali modeliranje planetnega gonila. Ob delu se je pokazalo, da je Inventor zelo primerno orodje za izdelavo strojnih elementov, posebno če uporabljamo vključene module. Le-ti nam modeliranje pospešijo in nas v nekaterih primerih že pred generiranjem elementov opozorijo na napetostne ali geometrijske težave.

položen temeljni kamen za gradnjo kristalne palače

Jože Mermal, predsednik uprave BTC, in Zoran Jankovič, župan Mestne občine Ljubljana, sta skupno položila temeljni kamen za izgradnjo 20-nadstropnega nebotičnika, imenovanega Kristalna palača, ki bo stal na zahodnem robu BTC CITY-ja med dvorano A in obstoječim poslovnim nebotičnikom. Njegova izgradnja bo predvidoma zaključena pomladi 2011, to pa je prvi projekt v sklopu velikega urbanističnega projekta Partnerstvo Šmartinka, ki ga vodi Mestna občina Ljubljana, in v okviru katerega bo na novo opredeljeno in oblikovano 217 hektarov veliko območje med BTC CITY-jem, Šmartinsko cesto in železniško progo. Za izgradnjo Kristalne palače je BTC, skupaj s soinvestitorjem, družbo Nuba,

ustanovil podjetje Skai center d.o.o., v katerem ima BTC 60-odstotni, družba Nuba pa 40-odstotni delež. Skai center je k sodelovanju za pripravo idejne zasnove Kristalne palače povabil osem priznanih arhitekturnih birojev, izbrana pa je bila idejna rešitev arhitektov Braneta Smoleja in Denisa Simčiča iz biroja Atelje S (ki je bila v Kliku že predstavljena). Kristalna palača bo energetske varčna stavba, ki bo v višino merila 90 metrov, njena celotna površina bo obsegala skoraj 46.000 kvadratnih metrov, od tega približno 20.000 kvadratnih metrov pod zemljo, kjer bo tudi 600 podzemnih parkirnih mest, nadaljnjih 26.000 pa nad njo. Poleg poslovnega centra bosta v Kristalni palači tudi trgovski in wellness

del s SPA centrom, lokali, restavracijami, barom ... na samem vrhu pa še panoramska slaščičarna ter nadstropje nižje restavracija v kar treh višinskih nivojih (pritličje, mezanin in nadstropje) in s teraso na strehi trgovskega dela. Posebna zanimivost bo galerija v osrednjem delu

palače med pritličjem in nadstropjem ter velika terasa na strehi trgovskega dela v ambientu zelenice. Iz slaščičarne v najvišjem, 20. nadstropju, se bo odpiralo vrsto razgledov na mesto in okolico, pa tudi dostop do nje bo mogoč z dvema panoramskima dvigalom. I. H.

EUROPRIX

Europe's leading contest for young professionals and outstanding students who produce, design and develop digital media projects on any platform or channel.

COMPETITION. AWARDS. FESTIVAL.

Register now for free until June 30, 2009:

www.europrix.org

NOVO!!!

**AutoCAD 2010
ACAD-BAU XP2010
3ds Max Design 2010**

ZA ARHITEKTE IN GRADBENIKE!

PRODAJA PROGRAMOV:

AutoCAD 2010
ACAD-BAU XP2010
AutoCAD Architecture 2010
3ds Max Design 2010
Strešne konstrukcije 9.0
Terrain 5.0

IZOBRAŽEVANJE:

AutoCAD 2D
AutoCAD 3D
ACAD-BAU
3ds Max Design
AutoCAD tematski tečajji

IZDELOVANJE 3D MODELOV in
VIZUALIZACIJ!

tel.: 04-5155-800 in 041-71-00-89

Autodesk Pooblašeni učni center
Pooblašeni prodajalec

WWW.ARHINOVA.SI

mimovrste

Spletni nakupovalni center

www.mimovrste.com

Modra odločitev za vaš fasadni sistem.

Trimo, d.d., Prijateljeva cesta 12, 8210 Trebnje

Qbiss by trimo je inovativen modularni fasadni sistem, ki določa nova pravila v sodobni arhitekturi in učinkovito združuje tako funkcionalnost kot estetiko.

Qbiss by trimo je na voljo s pločevino Corus Colorcoat Prisma®.
Colorcoat, Confidex in Prisma so blagovne znamke Corus.

Qbiss by trimo

Modularni fasadni sistem,
ki nudi 5 v 1:

- Estetski
- Stroškovno učinkovit
- Samonosen
- Ognjevaren
- Izoliran

